

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Sacrorvm Ritvvm Et Caeremoniarvm

Vinitor, Gerlacus

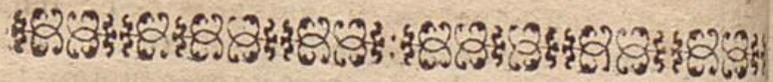
Coloniae Agrippinae, 1656

Secunda pars continet ritum seruandum in celebratione Missae titulis
decem & sex.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9459

abrogatam esse contendunt, sed eam nos eâ quâ de reuerentiâ retineamus.

§. 34. Præterea dum in Ecclesia Missæ sacrificium ue in cantu, siue absque cantu Episcopus facit; inter ab alio Sacerdote in eâdem celebrari non deberet, nisi Episcopus ob aliquam causam secus permitteret.

PARS SECUNDA.

Ritus seruandus in celebratione Missæ.

TITVLVS I.

De preparatione Sacerdotis celebraturi.

1. **S**acerdos celebraturus Missam, præuia confessione Sacramentali, quando opus est, & saltem Matutino cum Laudibus absoluto, orationibus aliquantulum vacet, & Orationes in Missali positas pro temporis opportunitate dicat.
2. Deinde accedit ad locum in Sacristia, vel alibi præparatum, vbi paramenta, aliaque ad celebrationem necessaria habentur: accipit Missale, perquirat Missam, perlegit, & signacula ordinat ad ea, quæ dicturus est.
3. Postea lauat manus, dicens Orationem *Da, Domine, virtutem manibus meis ad abstergendam omnem maculam: vt sine pollutione mentis & corporis valeam tibi seruire.*
4. Deinde præparat Calicem, (qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul cum Patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus) super eius os ponit Purificatorium mundum, & super illud Patenam cum Hostia integra, quam leuiter extergit, si opus est, à fragmentis, & eam tegit parua palla lineâ, tum velo serico: super velo ponit bursam coloris paramentorum, intus habent-

habentem corporale plicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico, vel auro in medio intertextum, sed totum album, & ab Episcopo, vel alio habente facultatem, simul cum palla benedictum.

5. Quibus ita dispositis accedit ad paramenta, quæ non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, & decenter munda, ac pulchra, & ab Episcopo item, vel alio facultatem habente, benedicta: ubi calceatus pedibus, & indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, induit se, si sit prælatus sæcularis, supra Rochettum; si sit prælatus Regularis, vel alius Sacerdos sæcularis, supra superpelliceum, si commodè haberi possit, alioquin sine eo supra vestes communes, dicens ad singula singulas Orationes inferius positas.

6. Accipit amicum accipiens Amictum circa extremitates & chordulas osculatur illud in medio, ubi est Crux, & ponit super caput, & mox declinat ad collum, & eo vestium collaria circumtegens, ducit chordulas sub brachijs, & circumducens post dorsum, ante pectus reducit & ligat interim dicens.

Impone, Domine, capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursum.

7. Tum Alba induitur, caput submittens, deinde manicam dextram brachio dextro, & sinistram sinistro imponens. Albam ipsam corpori adaptat, eleuat antè, & à lateribus hinc inde dicens.

Dealba me, Domine, & munda cor meum: vt in sanguine Agni dealbatus, gaudijs perfruar sempiternis.

8. Deinde Cingulo per Ministrum à tergo sibi porrecto, se cingit dicens.

Pre-

Præcinge me, Domine, cingulo puritatis, & tinguem lumbis meis humorem libidinis, maneat in me virtus continentia, & castitas.

Minister interim eleuat Albam supra Cingulum circumcirca, vt honestè dependeat & tegat vestes; ac eius fimbrias diligenter aptat, vt ad lartudinem digiti, vel circiter supra terram æqualiter fluat.

9. Sacerdos accipit Manipulum, osculatur Crucem in medio, & imponit brachio sinistro dicens.

Merear, Domine, portare manipulum fletus & doloris: vt cum exultatione recipiam mercedem laboris.

10. Deinde ambabus manibus accipiens Stolum, simili modo de osculatur, & imponit medium eius collo, ac transuersando eam ante pectus in modum Crucis, ducit partem à sinistro humero pendentem ad dextram, & partem à dextro humero pendentem ad sinistram. Sicque vtramque partem Stolæ extremitatibus Cinguli hinc inde ipsi Cingulo coniungit, interim dicens.

Redde mihi, Domine, Stolum immortalitatis, quam perdidisti in prauaricatione primi parentis. & quamuis indignus accedo ad tuum sacrum mysterium, merear tamen gaudium sempiternum.

17. Si celebrans sit Episcopus, non ducit Stolum ante pectus in modum Crucis, sed sinit hinc inde vtrasque extremitates pendere: & antequam accipiat Stolum, accipit paruam Crucem pectoralem, quam osculatur, & collo impositam sinit ante pectus chouldis pendere Manipulum quoque non accipit ante Stolum, nisi in Missis Defuncto.

functorum, sed accipit ad Altare, cum in Confessione dicit, *Indulgentiam*, illumque prius osculatur.

12. Postremò Sacerdos accipit Planetam dicens.

Domine, qui dixisti, Iugum meum suave est, & onus meum leue: fac, vt istud portare sic valeam, quòd consequar tuam gratiam. Amen.

13. Si sit Episcopus, & solemniter celebret, accipit paramenta, & alia vt in Cæremoniali.

ANNOTATIONES.

§. 1. Ne pervagos ac ignotos Sacerdotes aliquid noui in ritibus & cæremonijs diuini officij introducatur, vel alioquin aliquod nascatur scandalum, aut aliqua irreuerentia, iuxta ordinationem Concilij Tridentini senerè prohibetur, ne quis vagus, ignotus, vel peregrinus Clericus aut Sacerdos, siue secularis, siue regularis in quacumque Ecclesia ad celebrandam Missam, aliosue sacros actus admitti debeat, nisi exhibitis priùs Episcopi sui Ordinatoris litteris testimonialibus, quæ formata vulgò nuncupantur, Ordinarij sui Diocesani authenticis dimissorijs siue commendarijs litteris; & si à propria Diocesi diu absens & in aliena commoratus fuerit, etiam Ordinarij illius litteris testimonialibus, quibus videlicet de ordinatione sua legitime adepta, deque vita, moribus, eruditione, titulo & honesta conuersatione fidem faciat, doceatque nullo Ecclesiastico impedimento se ab executione ordinis arceri; Et ne aliquando falsæ literæ ad sacrificandum obtundantur, Rectores Ecclesiarum nullum Sacerdotem ad Sacrosanctum Missæ officium celebrandum in suis Ecclesijs admitte debent, nisi priùs ipsis litteritoriè constiterit, quod literæ dimissoriales ac testimoniales huiusmodi per Ordinarium Diocesenum loci visæ fuerint, examinata, atque ad celebrationum Missarum approbatus.

*c. extraneo
c. hortamur.
c. nullum
dist. 71.
Concil. Trident. sess. 22.
de obseruan.
& edit. in
celebr. Missæ
& sess. 23. de
reform. c. 26.
in fin.*

§. 2. Sacerdotes Dei ne pro benedictione maledictionem super se, ac vniuersum populum inducant; caueant omni curâ & solitudine, ne vnquam alicuius mortalis peccati sibi conscij, quantumuis sibi contriti videantur.

it. I.
atis, & e
ndinis,
& castit
Cingular
tegar vt
vt ad lac
m aqual
osculato
sinistr
Stetus &
mercedem
iens Sto
it medi
e pectus
hume
dextro
vtram
ali hinc
ens.
alitatit,
arentiu
sacrum
mpiter
Sto
it hinc
equam
pecto
finit
quo
De
ncto.

*Conc. Tridēt.
sess. 13. c. 7.
de sanct. Eu-
char. Sacr.*

*Nasarrus in
Manuali c.
25. n. 8.
Gavantus
comment. in
Rubr. Miss.
part. 2. Tit.
1. n. 1. lit. b.
Sa verbo
Miss.
Gavantus
ibid. n. 2.
lit. y.*

videantur absque præmissa sacramentali (vt Rubrica præcipit) confessione, ad sacram Eucharistiam accedant. Quod vt à Christianis omnibus, ita à Sacerdotibus quibus officio incumbit celebrare, sancta & œcumenica Synodus Tridentina seruandum esse decreuit modo non desit illis copia confessarij. Quod sine necessitate urgente absque præuia confessione quisquam celebrauerit, iuxta eiusdem Decreti sanctionem, quantum primum confiteatur. In quod periculum, ne quis cadauer utantur singuli quotidie mane & vesperi conscientie examine, & mox vbi se grauari, aut singulum aliquem conscientie sentire sentiunt sine dilatione ad Confessionis Sacramentum accedant, atque etiam si nullius criminis sibi fuerint conscij, ad maiorem conscientie puritatem octauo quoque die, aut etiam sæpius, ab illis quoque peccatis sine quibus hæc vita non ducitur, Sacramento penitentia se expurgent. Monentur quoque Sacerdotes, ne induti sacris indumentis confiteantur, sed antequam ijs vestiantur.

§ 3. Cum plurimi sint Auctores negantes esse peccatum mortale sine urgente necessitate celebrare Missam ante lectum Matutinum cum Laulibus, nec pauciores affirmantes esse peccatum; tutius est Rubricam sequi, quam propter probabilem aliquam rationem periculo peccandi se exponere.

§ 4. Sacerdos celebraturus, nisi vrgens excuset necessitas, indutus debet esse habitu honesto clericali sibi conuenienti, qui vt Rubrica præcipit, saltem talum pedis attingat nisi in itinere sit constitutus, aut in pagis degat, quo casu vestes breuiores concedendæ videntur, non tamen supra medium crus. Non igitur satisfaciunt Sacerdotes aliique Ecclesiastici, qui tam breui incedunt veste, quæ vix genua attingit, & à laicis nequaquam distinguit, sed varijs scissuris superfluè ac curiosè est aptata.

§ 5. Sacerdos celebraturus non coronâ minori insignitus esse debet quam quæ amplitudine suâ hostia magnæ ad sacrificium Missæ seruientis, par sit Quæ quoniam Christi Domini Regis nostri, nostræque militiæ, & immarcescibilis gloriæ insigne est perspiciuè semper gerenda, proindeque tertiâ minimè hebdomada renouanda.

§ 6. Sacerdoti barbam nutrire minimè licet, sed eam secunda vel tertia qualibet septimana, vel nouacula abradere, vel forficula auferre ita curet, vt tantum operta

(vt Rubricam accipiam a Sacerdote sancta & cetera de decreuit quod sine cuiusquam...
em, quae quis cada conscientia aliqua ad Confessionem nisi nullum conscientia pius, ab illuducitur, Sa...
ur quoq; se teantur, se...
es esse peccatrice Missae, nec pau Rubricationem peccat...
xcuset ne clericalem tem talum ut in pagis videntur, satisfaciunt cui ince...
s nequaquam ac curiosè...
iori insigni ostia ma...
x quoni...
litia, & semper da reno...
cet, sed nouacutantum operta

operta sit cutis, & nec infra in acutum desinat, nec ex superiori labro in alas excrescat, aut ultra ipsum labrum in os propendeat, ne aut sanguinem, aut corpus Dominicum accepturus per contactum barbæ, in peccatum irreuerentiæ incidat, vnde reconciliationem & gratiam maiorem sperabat.

§. 7. Laudantur Ecclesiæ in quarum sacrificijs honestæ crepidæ paratæ asservantur, ad usum Sacerdotum Missas celebratorum, qui in sacrificia deponunt communes crepidas seu calceos, & alias ibidem ad id paratas crepidas induunt, ad maiorem nitorem & sacri ministerij splendorem.

§. 8. Cum longam alere comam, capillitium in cristam componere, seu à brechmate in occiput recrispare, propriè sit superbiorum, luxuriosorum, barbarorum, & militantium, ideoque decentissimum est, vt sacerdos capillis abscissis vel decenter compositis incedere studeat, ne aut eorum cura teneatur, aut incuria molestetur.

§. 9. Orationes, quæ pro temporis opportunitate à Rubricis Sacerdoti ante Missam dicendæ, præscribuntur, sunt hæc nimirum Antiphona *Ne reminiscaris, &c.* quæ in duplicibus duplicatur, & pariter ante eas Missas quæ ritu duplici celebrantur cū vnica oratione, siue sint votiuæ, siue pro re graui, & quinque Psalmi, videlicet, *Quam dilecta, &c. Benedixisti &c. Inclina Domine aurem tuam, &c. Credidi, &c. Et De profundis &c.* quos Sacerdos dicit, vt quicquid immundum quinque sensuum transgressione commisit, quinque Psalmorum oratione detergat; mox subiungit preces cum orationibus septem ad impetrandam cordis & corporis munditiam, & munimen. Possunt tamen dicti Psalmi & preces omitti in Missa pro defunctis; & tempore paschali suo loco additur *Alleluia*, quamuis etiam celebretur pro defunctis, quæ hæc sequuntur officium non verò Missam. Sicut tempore Passionis, excepto triduo ante Pascha, debet dici versus *Gloria Patri*, post Psalmos, etiam in Missa pro defunctis. Non est peccatum hos psalmos omittere cum suis precibus vti constat ex ipsis Rubricis quæ pro temporis opportunitate eosdem præscribunt.

§. 10. Non sine Missali celebranda est Missa, aliàs grauius peccatur, quia exponit se quis periculo grauius errandi. Neque Missale aliud, nisi Pij Quinti Pontificis Maximi iussu editum ab ijs qui vruntur Breuiario Romano adhiberi potest, vt ex eiusdem Pij Quinti Bulla constat,

Durandus in rationali suo lib. 4. c. 30. Car. Episc. lib. 2. c. 26.

Navar. in Manuali c. 15. nu. 84. Bonac. disp. 4. q. vlt. punct. 9. n. 30.

*Gavantus
loco cit. lit. t.*

constat, nec alij alijs missalibus quam approbatis
possunt. Qui libet Missalis, ne Sacerdos sub sacrificio
Missæ indecorè folia eiusdem vertere cogatur, ornata
esse debet suis signaculis ex ferreis funiculis duodecim
confectis, ac longè ita ductis, vt Missalis longitudine
excedant. Præterea ab accuratioribus idem liber Missa-
lis proprio integumento coloris Missæ conuenienter
conuertitur, vt eò ornatiores appareat; semperque
curandum vt in sacristia mundo in loco asseru-
tur.

*Gavantus
loco cit. n. 1.
lit. d.*

§. 11. Quatuor Sacerdoti à Rubricis circa Missale
agenda præscribuntur 1 vt capiat illud. 2 vt perquirat
Missam 3 vt perlegat Missam eum in finem, vt si mutanda sit
Oratio maximè secreta quæ sit eadem cum alia, oppor-
tunè mutationi prouisum sit; Deinde ne accidat error
in probatione verborum cum scandalo auditorum. 4
vt librum Missalis claudat, eumque ponat iuxta para-
menta pro ministro atque aduertat ne Minister alium
ad Altare loco illius deferat.

*Navarrus. c.
25. num. 71.
Bonac. disp.
4. q. ult.
punct. 9. n. 32*

§. 12. Plurimi putant, Sacerdotem si non recitet
preces ab Ecclesia præscriptas dum lauat manus, aut
sacris se induit vestibus mortaliter peccare, sed con-
trarium alijs videtur, caueat igitur Sacerdos ne illas
aduertenter omittat, aut clarâ voce sed vt Rubrica ha-
bet submissa voce recitet, excitando in se ardens desi-
derium eorum virtutum quas sacra vestes representat,
quod vt commodius fieri possit, congruenter dictæ o-
rationes pulchrè descriptæ aut expressæ in tabellis ha-
bentur, vt ex iisdem, dum sacerdos se induit, easdem re-
citare possit.

*e vasa. c. vt
Calix de cons.
dist. 1.*

*S. Thomas
3. part. q. 83.
art. 3. ad 6.
Layman lib.
5. tract. 5. c.
6. n. 12.*

§. 13. Non est vtendum Calice ex ligno, ferro, lapi-
de, aut vitro facto, neque eò qui est factus ex ære aut au-
richalco, ne rugo generetur, aut vomitus prouocetur.
Calicis & Patenæ materia debet esse aurea argentea,
vel, si paupertas postulet, saltem stannea & ex commu-
ni vsu satis videtur, vt cuppa, quæ sola ad vsum Sacra-
menti proximè deseruit, confecta sit ex præscriptis
materiis, licet pes ex alia materia, vt ære, vel simili con-
stet.

*VViggers de
Sacram. q.
23. dub. 1.
c. q.
83. dub. 16.*

§. 14. Calix & Patena ordinariè non consecrantur
nisi ab Episcopo, duratque consecratio Calicis & Pate-
næ quamdiu manent integra, amittitur autem si nota-
biliter frangantur, ita vt non habeant formam & inte-
gritatem quæ ad conuenientem eorum vsum necessaria
est; si interior pars calicis & ea superficies Patenæ, in
qua

I
qua corp
rum con
contactu
non tam
tur conf
profane
antur, a
non cen
vt aqua
dum, ac
§.
pateat,
queat;
eius (m
expres
aliqua
mum
ornate
calix
§.
ces ex
vnde l
singul
tur; ex
à Sace
solis r
est, fi
17.
Christ
iam C
nistr
fueri
diaco
cula
ria, i
cont
vult
Corp
ac C
sacr
ficat
§.
ad t
tur,
ned
qua

batis qua corpus Domini collocatur de nouo deaurentur, ite-
 sacrifici rum consecrari debent: quia id in quo proximè fit
 t. ornata contactus corporis Domini iam consecratum non est,
 duodeni non tamen per solius deurationis amissionem perdi-
 tudine tur consecratio Calicis, sin vero Calix aut Patena aliter
 per Missa profanentur, v.g. ad communes vsus sacrilegè adhibe-
 uenient antur, aut profanis manibus attingantur, tum propriè
 imperque non censentur violata, quamuis decens achonestum sit,
 asseruo vt aqua benedicta prius lauentur, quam ad sacrifican-
 dum adhibeantur.

Layman lib.
 tract. 5. c.
 6. n. 6. & 7.

Missale §. 15. Pes calicis ita amplè pro magnitudine illius
 requirat pateat, vt firmissimè, vbi collocatur, hærens, cadere ne-
 qucat; forma autem octangula aut sexangula, aut alia
 a, oppor- eiusmodi sit in eius pedestalis superficie nulla debent esse
 dat erro- expressa signa ad ornatum inanem spectantia; Cuppa
 rum. 4. aliquantum in fundo angusta sensim vsque ad sum-
 ta para- mum labrum latior; nodus in medio decorè rectè que
 er alium ornatus, nihil vel minimum eminentis habeat, quo dum
 calix capitur incommodè capiatur.

§. 16. Magna etiam diligentia curandum, vt Cali-
 ces ex auro aut argento, mundi & nitidi conseruentur,
 vnde Prælatorum & Parochorum curâ & prouidentia,
 singulis annis in vase ad hoc destinato bis teruè lauen-
 tur; ex stanno autem sæpiùs in anno. Hæc autem ablutio
 à Sacerdote, Diacono vel Subdiacono, aut alijs quibus
 solis nudis manibus nudos calices tractare concessum
 est, fieri tantum debet.

Layman
 theol. moral.
 lib. 5. tract.
 5. c. 6. n. 15.
 Gauantus
 Part. 4. de
 nitore &
 munditia
 suppellect.

17. Calix, Patena, item quæ consecrata atque sacro
 Chrismate vincta sunt, vt Altare, cerei agni &c. sicut et-
 iam Corporalia, Purificatoria, & Pallæ, antequam à mi-
 nistro in sacris constituto, in pelui ad id præparata lota
 fuerint, tangi non debent ab eo qui non est saltem Sub-
 diaconus, nisi aliud permittat priuilegium, aut parti-
 culare, aut ordinis. Caterum tametsi pyxides seu Cibo-
 ria, item lunula quæ sacram Eucharistiam immediatè
 contingit, benedicta sint, quia tamen chrismate non
 vincta, sicuti sacri calices, ideo priusquam ad Sacrum
 Corporis Christi contactum adhibentur à laicis æquè
 ac Clericis tangi possunt, non item postquam species
 sacratas contigerunt quod etiam de Corporali & Puri-
 ficatorio dici debet.

Calices.
 c. in sancta
 dist. 1. de con-
 secr. c. sa-
 cratas dist.
 23.
 Layman
 theol. moral.
 lib. 5. tract.
 5. c. 6. n. 19.
 & 22.

§. 18. Purificatorium, quod vt ab alijs pannis lineis
 ad tergendas manus aut emungendas nares dignosca-
 tur, conuenit vt in medio illius pingatur Crux, non be-
 nedicitur sicut nec velum, nec bursa; & debet esse, ex
 tela

Gauantus
 Part. 2. Tit.
 5. n. 1. litt. 10.

tela non crassa admodum, neque tenui nimis, ac simplici acus opere confectum,

*Gauantus
part. 2. tit. 1.
n. 1 litt. 0.*

§. 19. Conuenit ut Bursa corporalis, habeat Crucem in medio frontis, a tergo sit ex eadem materia & color cuius est frons, intrinsecus vero subserico aut telâ tenui candida circumuestita, dum portatur super Calicem Altare, ea pars Bursa quæ aperta est Celebrantem respicere debet, velo anteriori super eam reuoluta. Intusquam Bursam omnino recludatur Corporale, non velle superponatur.

*Sa. verb. Sacra n. 15.
Layman.
theol. mor.
lib. 5. tract. 5.
c. 5. n. 15.
Telet. lib. 2.
cap. 2.*

§. 20. Singulari studio curandum est, ut Corporalia quippe quæ Christi corpus (vnde & nomen acceperunt) immediate attingunt, mundissima sint. Sacerdos enim adhibens corporalia notabiliter immunda grauius peccat, quia facit contra reuerentiam tanto Sacramento debitam, in re quæ proxime attingit Corpus Christi. Insuper studiosè & magnâ diligentiam inspicienda nonnunquam & examinanda sunt, ne vllum vspiciam, profertim autem circa medium & eas partes, quibus Hostia sacra in Missa imponitur, habeant foramina, quod si quædam ex quavis causâ, vel etiam telæ vitio, licet minutiora habere deprehensa fuerint, ne micis sacris, fortè (quod absit) inde dilabantur irreuerentia aliqua contingat, in continenti quantumuis pretiosa, pulchra, munda & ornata, remoueantur.

*o. Consulto
de conf. dist.
1. S. Thomas
part. 3. q. 83.
art. 3 ad 7.
Gauantus
Part. 2. Tit.
1. n. 1 litt. p.
Bonac. disp.
4. q. ult.
punct. 9.
n. 24.*

§. 21. Corporalia debent esse ex tela lineâ pura, candida & simplici, neque in interiori eorum parte alia materia licet pretiosior misceri debet, debent quoque esse simplicia, non autem duplicata, atque ita complicata, ut nulla eorum extremitas appareat, & in quatuor partibus ac Crux pingi potest. Singulisque alternis mensibus mutanda, si quotidie ad sacrificium Missæ adhibeantur.

*Layman
theol. moral.
lib. 8 c. 6.
n. 11.
Can. Sacra-
tas Dist. 23.*

§. 22. Palla debet benedici eadem benedictione, ut Corporale, & esse eiusdem materiæ cuius est Corporale in superiori tamen eius parte potest sericum, & aurum addi. Nec non eodem cultu veneranda ut Corporale, ideoque non tangenda à laicis, neque à sacratis fœminis, ante primam lotionem, ab aliquo in maioribus ordinibus constituto factam, ideoque numquam mittenda per ministrum pro ferendis hostijs ad Altare, casu quo quis vellet communicare, quia Palla lineâ nihil est aliud quam Corporale exiguum.

§. 23. Antequam Corporalia, Palla, & Purificatoria laicis lauanda traduntur, prius ab aliquo in sacrificio

con-

constituto, in Sacristia, vel Ecclesia; in eodem vase seu pelui, qua Calices & Patenæ abluuntur, aquâ calidâ semel & iterum lauanda, & deinde in cumulum torta, ut aqua bene exprimat, quæ tota in sacrarium fundenda est, laicis id est monialibus, vel certè alijs honestis & adultis matronis tandem lauanda offerantur. Vbi autem lota sunt denuo benedici non indigent, sed immediate ad Missæ sacrificium abhibenda sunt, prima enim benedictio sufficit, nec vllâ lotionem violantur.

§. 20. Hostia imponenda Patenæ mundissima esse debet, formæ rotunda, in modica quantitate, figuram, quantum fieri poterit, Christi Crucifixi in vna tantum parte habens; hæc est enim conuenientior eius forma.

§. 21. Paramenta non debent sumi de Altari pro celebratione Missarum, cum id tantum competat Episcopis, siue solemniter, siue priuatim celebrent. Inferioribus vero habentibus vsum Pontificalium, non nisi quando in Pontificalibus celebrant. Deficiente vero Sacristia, aut in mensa separata, aut si in casu necessitatis ponantur in Altari, nunquam tamen in medio, sed in cornu Euangelij collocentur, ut decreuit S. Rituum Congregatio die 7. Iulij 1612, ac nouis Missalibus auctoritate Urbani Papæ VIII recognitis præfixum.

§. 22. Sacerdotalia indumenta nec non Ecclesiarum Paramenta Abbates & alij Regularium superiores ex priuilegio benedicere possunt, non tamen benedicere paramenta Ecclesiarum non sibi subditarum ut constat ex Decreto Sacræ Rituum Congregationis die 24. Augusti 1609, & renouato die 6. Septemb. 1628. Neque vlla obstat consuetudo quam abrogavit, & non obstante declarauit sacra Rituum Congregatio 18. Augusti 1629. Neque Episcopi hanc facultatem alijs Sacerdotibus delegare possunt, quia est de potestate Ordinis hæc benedictio, quæ delegari non potest, sine facultate Patris. Nullo igitur modo sacerdotes simplices paramenta sacerdotalia benedicere possunt nisi cum speciali facultate summi Pontificis.

§. 23. Prohibetur vsus Rocketti exceptis tamen quibus de iure competit, & præter hoc statuitur & declaratur, nemini licere inseruire, aut assistere in celebratione Missarum, aut diuinorum officiorum cum Rocketto, neque cum Cotta siue superpelliceo habente manicas augustas ad instar Rocketti, & idem obser-

D uandum

c. nemo de consecrat. dist. 1.
Gauantus part. 2. tit. 1. litt. q.
Layman theol. moral. lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 19.

Gauantus part. 2. tit. 1. n. 2.

Nauarrus in suo Manual. cap. 25. n. 84.

Azor tom. 1. lib. 10. cap. 28. §. porro.
Gauantus part. 4. tit. 19. n. 22.

Missale Romanum novum in principio.

Cat. Episc. lib. 2. c. 8.

Gauantus part. 2. Tit. 1. n. 3. litt. d.

Gauantus loco citato tit. 1.

Gauantus Part. 2. Tit. 1. n. 8. litt. u.

quandum est in Concionibus, vt decrevit Sacra Rituum Congregatio. quod decretum novis Missalibus Romanis præfixum est.

§. 24. Sacerdos accipiens Amictum diligentem aptet, circa collum, ita vt vestium summitates quæ vulgò Collaria vocantur omnino tegat, & non ostendat aut deponat vti plurimi faciunt; qui collaria gerunt prominentia, quæ ne fortè plerumque contrahant aut venustatem deperdant ea deponunt, & iuxta Altare vel certè in Sacristia indecenter collocant, aut non vt Rubrica præcipit, collaria amictu tegunt, sed supra amictum indecorè satis ostendunt. Ridiculum planè id, & Sacerdotali statui indecorum. Hic non est vti Patrum nostrorum siue piorum & antiquorum sacerdotum, sed originem duxisse videtur ab ijs Ecclesiasticis qui in veste & moribus leuiore, partim saculorum partim Ecclesiæ seruire & placere cupiunt. Ideoque piorum id Sacerdotum mente ablegandum, nemo non prudens iudicare debet. Si enim collaria honestatæ gratia gestent, sic curent aptari, vt sacrificantibus indecentiam nullam afferant, sed commodè amictu, vti Rubrica mandat, omnino tegi possint.

§. 25. Omittendum est signum Crucis quod præter Rubricam sibi faciunt quidam manu, & amictu simul à fronte ad pectus: vel signent se manu tantum antequam amictum accipiant, vel omittant.

§. 26. Manipulus iuxta Rubricam brachio imponi debet, ac propterea cauendum ne supra cubitum protrahatur, sed chordulis aut aculeis ligari debet infra cubitum non longè à manu.

§. 27. Stola dum imponitur ita collo abesse debet ne sudore capillorum aut colli inquinetur, neque vtraque pars stolæ cingulo supponenda sed extremitatibus Cinguli, Cingulo coniungenda; Nec Stolæ Sacerdotali aliquid appendendum; Episcopali vero & Diaconali ab vtraque media eius parte funiculi serici eodem colore & flosculis laciniatis annectuntur.

§. 28. Dum Planeta siue Catulâ Sacerdos se induit, non (vt quidam faciunt) prius osculanda, quia iuxta Rubricam præter Amictum, Manipulum, & stolam nulla alia indumenta osculanda sunt.

§. 29. Planeta recentiori vsu habere deberet (licet in his partibus contrarium practiceretur) speciem columnæ à parte posteriori; ab anteriori verò Crucem, quasi Sacerdos sit inter Columnam & Crucem Christi,

Christi debet cente

§. 3. ni col sed m distra iam e que s ad Al est, co stiatu

§. aut l vnqua prohi thone bus & ad hui to que pter o est co nus ge celebr cem al cumq ce sus specia

§. 3. ministr sine ex conce licenti num ministr quam ita S. C tation

1590. Congr anno, ac stulit: decreto præfixo cum di

1590. Congr anno, ac stulit: decreto præfixo cum di

1590. Congr anno, ac stulit: decreto præfixo cum di

Christi, quæ duo vincula in anteriori parte habere debet, quibus Sacerdos eam alliget, ne à tergo indecenter dependeat.

§. 30. Dum Sacerdos sacris induitur vestibus nemi- *Ab. Pro-*
ni colloqui debet, neque loquentibus aures præbere, *vinc. Eccles.*
sed mentem & oculos ab omnibus amouere, quibus *Mediol. lib.*
distrahi possit, quod multò magis obseruandum, dum *4. Cap. de*
iam est vestitus & fortè in sacristia expectandum, ne *Missæ.*
que sacris vestibus indutus, è sacristia exire, nisi cum
ad Altare eundem sit neque cum iis ut suprâ dictum
est, confiteri, sed id faciendum, antequam sacris ve
stiatur vestibus *Gauantus*
Part. 2. Tit.
1. n. 1. litt. 2a

§. 31. Nulli quantumuis magno præter Episcopum
aut habentem vsu Pontificalium indumentorum
vnquam licet gestare anulum in Missa, qui expressè *Gauantus*
prohibitus à Sacra Rituum Congregatione Pro- *Part. 2. Tit.*
thonotarijs, Doctoribus, & quibuscunque Dignitati- *1. n. n. 6.*
bus & Canonis, tum ad differentiam Episcopi, tum
ad humilitatis indicium coram sanctissimo Sacramen-
to quod manu tractari debet. Sacerdos autem, cui pro-
pter officij munus, aut honoris gradum iure annulus
est concessus, vnquam in Annulari digito dextræ ma-
nus gestare potest; Eum vero dum Missæ sacrificium
celebrat, deponere debet. Neque vlli Sacerdoti Cru-
cem aliquam siue auream, siue argenteam siue ex quo-
cumque metallo in sacrificio Missæ ante pectus publi-
cè suspensam habere licet, nisi Episcopo, aut cui, ex
speciali privilegio Apostolico id competit.

§. 32. In Missæ sacrificio neque Celebrans, neque *c. Nullus de*
ministri vt debent pileolo seu birretino, vt vocant, *consecrat.*
sine expressa Summi Pontificis licentia, quæ non solet *dist. 1.*
concedi nisi ex graui causa: & tunc qui talem habent
licentiam pileolo seu birretino vtuntur vsque ad ma- *Gauantus*
num ablutionem, antequam lotionem illum tradit *part. 2. tit. 2.*
ministro custodiendum vsque ad Purificationem, nun- *sub n. 2.*
quam vero super Altare aut Credentiam deponi debet. *lit. f.*
ita S. Congregatio Cardinalium qui negotijs & consul-
tationibus Episcoporum præsumunt definiuit 2. Ianuarij
1590. & 17. Ianuarij 1595. Idem quoque decreuit S. Rituum
Congregatio die 31. Ianuarij 1626. & 14. Aprilis eodem
anno, ac quamcumque contrariam consuetudinem sus-
tulit: sicut fusius ex ipsius Rituum Congregationis
decreto initio Missalis Romani postremo recogniti
præfixo, colligere licet. Non potest ergo Episcopus se-
cum dispensare, multo minus cum alijs.

*c. Ligna &
c. Altaris de
consecrat.
dist. I.*

Layman

*theol. mor.
lib. 5. tract. 5.
c. 6. n. 20.*

Bonacina

*disp. 4. q.
ult. punct. 9.
n. 77.*

*Bonacina
ibidem.*

*Bonacina
disp. 4. q. ult.
punct. 9. n.
28.*

*VVigers de
Sacramen-
tis q. 83. dub.
14.*

*Syluius
Part. 3.
quest. 83.
art. 6.
Innocent. 3.
cap. 64.*

*Gavantus
Part. 2. Tit.
1. in fin.*

§ 33. Paramenta Sacerdotalia benedicta, vasa sacra, Corporalia, Purificatoria, aliaque supellex Ecclesiastica ad profanos vsus adhiberi nunquam debent licet vetustate absumpta, vel lacerata sint; quin potius igni absumenda sunt.

§ 34. Vestes sacrae amittunt benedictionem quando ita franguntur, vt non sint aptae ad vsum, ad quem fuerant destinatae, aut non amplius priorem retineant figuram, ex quo infertur Albam non indigere noua benedictione, si ad eam rescindendam addantur aliquae quorum additione remanet adhuc prior figura, etiam si quae adduntur non sint benedicta, accessorium enim sequitur principale. Ex opposito, Alba desinit esse benedicta si ex ipsa abscindatur manica, quamuis illi postea eadem manica asluatur, nam per abscissionem manicae, ita perfringitur, vt non sit apta ad vsum, ad quem fuerat destinata, nec amplius retinet priorem figuram.

§ 35. Cingulum indiget noua benedictione, si ita perfringatur vt nulla ipsius pars ad cingendum apta remaneat, quamuis ei addatur alia pars minus apta.

§ 36. Omissio sacrarum vestium, praecisa in aduerentia, inducit peccatum mortale, etiam si vna tantum omittatur, censetur enim in re graui, violari vsus & consuetudo Ecclesiae, quae has vestes induxit in honorem & reuerentiam sanctissimi Sacramenti. Idem dicendum videtur si adhibeatur aliqua non benedicta. Ideoque nullo casu licet celebrare sine sacris vestibus, ne quidem metu mortis, ita scilicet, vt solis vidualibus & communibus vestibus celebretur, quemadmodum post Caietanum 1.2. quest. 96. art. 4. tradunt alij, qui hoc non potest fieri sine magna irreuerentia. Praeterea mittere autem vnam vel alteram in casu necessitatis non videtur mortale, secus si extra illum.

§ 37. Denique sciendum quod paramenta seu ornamenta Sacerdotalia non sint virtutes, sed virtutum insignia quibus tanquam scripturis vtentes admonentur, quid debeant appetere, quid vitare, & ad quem finem facta dirigere. Provideat ergo, & diligenter attendat Sacerdos, vt signum sine significato non ferat, vt vestem sine virtute non portet, ne forte similis sit sepulchro de foris dealbato, intus autem omni pleno spurcitia. Quisquis enim sacris indumentis ornatur & honoris moribus non induitur, quanto venerabilior appareat hominibus, tanto indignior redditur apud Deum.

Sacerdo

Sace
vesti
etiam
trita
ris ap
etiam
inde
hoc i
dum
conc
tiam
Doct
valde
§
quia
ta, qu
mod
pectu

parat
sam r
uere
erit,
cum
(nisi
pellit
incef
eum
facia
ment
Miss
ment
illud
posu

Sacerdotalem itaque gloriam non honor commendat vestium, sed splendor animarum. Sed reprehendendi etiam occurrunt, qui tam sordidas, laceras, omnino tritas, si iussu & in anno vix semel lotas vel celebraturis apponunt vel ipsi celebraturi non aspernantur, vel etiam si honestæ sint, sine vlllo decore & decencia hinc inde inqualiter propendentes, componere negligunt: hoc ipso ostendentes suam in interiori negligentiam, dum exteriorem illum ad maiorem Dei gloriam & conciliandam populi erga hæc sacra mysteria reuerentiam promouere non satagunt, maximè cum plurimi Doctores mortale esse peccatum, in vestibus, aut vasis valde immundis celebrare censeant.

Siluest. verb.
Missa quest.
2. §. 3.

§ 3. Episcopus non gestat Stolum in modum Crucis, quia vtitur Cruce pectorali Reliquijs Sanctorum referatâ, quam accipit ante Stolum; in defectu tamen istiusmodi Crucis pectoralis, Stolum in modum Crucis ante pectus ducere debet.

TITVLVS II.

De ingressu Sacerdotis ad altare.

Sacerdos omnibus paramenis indutus, accipit manu sinistra Calicem, vt supra præparatum, què portat eleuatum ante pectus, bursum manu dextrâ super Calice tenens, & factâ reuerentiâ Crucis; vel imagini illi, quæ in Sacristia erit, capite cooperto accedit ad Altare, ministro cum Missali & alijs ad celebrandum necessarijs (nisi antè fuerint præparata) præcedente superpelliceo induto. Procedit autem oculis demissis, incesso graui, erecto corpore. Si verò contigerit eum transire, ante Altare maius, capite cooperto faciat ad illud reuerentiam; si ante locum Sacramenti, genuflectit; si ante Altare vbi celebretur Missa, in qua eleuatur, vel tunc ministratur Sacramentum, similiter genuflectat, & detecto capite illud adoret, nec antè surgat, quàm Celebrans deposuerit Calicem super Corporale.

2. Cum peruenerit ad Altare, stans ante illum infimum gradum, caput detegit, birretum ministro porrigit, & Altari, seu imagini Crucifixi de super positæ profundè inclinatur. Si autem in eo sit Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflexus debita facit reuerentiam. Tunc ascendit ad medium Altaris: ibi ad cornu Euangelij sistit Calicem, extrahit Corporale de bursa, quod extendit in medio Altaris, & super illud Calicem velo coopertum collocat. Bursam autem ad cornu Euangelij. Si in Altari paramenta accepit, hoc idem facit antequam descendat ab Altari, ut Missam inchoet.

3. Si est consecraturus plures Hostias pro communione faciendâ, quæ ob quantitatem super Patenam manere non possint, locat eas super Corporale ante Calicem, aut in aliquo Calice consecrato, vel vase mundo benedicto ponit eas retrò post Calicem, & alia Patena seu Palla coopert.

4. Collocato Calice in Altari, accedit ad cornu Epistolæ, Missale super cussino aperit, reperit Missam, & signacula suis locis accommodat. Deinde rediens ad medium Altaris, facta primùm Cruci reuerentia, vertens se à cornu Epistolæ, descendit post infimum gradum Altaris, ut ibi faciat Confessionem.

ANNOTATIONES.

§. 1. Calix facculo inuolutus non est deferendus ad Altare, vel inde ad Sacristiam, ut colligitur ex Rubricis, nec aliquid super Calicem ponendum præter ea quæ in Rubricis suprâ explicata sunt non sudarium, non manu tergium, neque conspicienda, quantum fieri potest, sed ea tradantur ministerio deferenda.

*Consuetus
Part. 2. Tit.
n. 1. l. 1. H.*

§. 2. Reuerentia faciendâ Cruci seu imagini illi quæ in Sacristia erit, fit capite cooperto, & profundè inclinato, non enim in Rubricis verbum illud *cooperto* condat tantum cum sequenti accedit, sed etiam cum præ-

*Consuetus
Part. 2. Tit.
n. 1. l. 1. G.*

precedentibus, nec inconuenit, cum paulò post idem fieri præscribatur, quando transit Sacerdos ante Altare maius, in quo item Crux esse debet.

§. 3. Minister solum portans Missale, deferat illud ambabus manibus erectum ante pectus, manus angulis inferioribus apponens, atque oculis demissis, & incessu modesto incedens, factisque reuerentijs Cruci in Sacrificia, Altarique maiori simul eum celebrante, à latere sinistro eiusdem paulo post eum.

§. 4. Sacerdos procedens ad Altare sacrificaturus, vel ab eo post sacrificium ad Sacrificiam reuertens; neminem salutare debet, ne salutatus quidem, sed oculis demissis, incessu graui, erecto corpore, in solius sacræ actionis quam aggreditur aut perfecit cogitatione defixum teneat animum.

*Gaudentius
Part. 2. Tit.
2. ubi. 1. litt. G.*

§. 5. Celebrans transiens Altare in quo expositum est Sanctissimum Sacramentum, aut si aduertat in Altaribus minoribus adhuc esse post consecrationem, aut si per Ecclesiam obuiam quis venit Sanctissimum Sacramentum deferens, aut illud communicantibus distribuens, semper genuflectere debet; & hæc genuflexio vnico genu tantum fieri debet, quando verò eleuatur Sanctissimum Sacramentum, vique ad depositionem calicis genuflexio fieri debet vtroque genu, quia tunc mora intercedit, & per id tempus tradere potest birretum ministro, vt illud, seruet eo tempore quo genuflectit, recepturus, illud antequam surgat.

*Gaudentius
Part. 2. Tit.
2. ubi. 1. litt. G.*

§. 6. Errat autem qui paratus vestibus sacris celebraturus, transiens ante SS Sacramentum non patenter expositum denudat caput, quia exponit se periculo, ne amotâ manu dextrâ cadat aliquid de calice. Sacramento verò patente in Altari, cautè se gerat, dum amouet manum dextram ad deregendum caput, neque incedat idcirco longius aperto capite, quod titulo maioris reuerentiæ faciunt quidam, sed minùs cautè ob calicem quem manu gestant.

*Gaudentius
loco citato
litt. G.*

§. 7. Similiter errat, qui adorat Sanctissimum Sacramentum patenter expositum priùs denudat caput quam genuflexerit, priùs se erigit, quam caput texerit, & manum dextram Calici superposuerit, exponens se periculo quo in terram cadere possit Patena vel Bursa.

§. 8. Dū transit ante Altare in quo exposita est solem-

*Gaudentius
loco citato.*

conuenit, vt aperto capite inclinēt illi profundè, in alijs Reliquiarum expositarum casibus, est habenda tantum ratio Altaris.

§. 9. Neminem Sacerdos salutare debet aperto capite, sed tantum Prælati aut magnatibus, quos transit inclinat. Si verò nihil deferat dum transit ante Episcopum, conuenit vt capite detecto illum salutet. Si adsit Princeps aut vir aliquis insignis illi reuerentiam faciet recto capite, si habeat Calicem.

§. 10. Obseruandum tres esse modos præcipuos faciendi in Missa reuerentias.

§. 11. Primus modus est flexio vtriusque genu vsque ad terram, quæ fit à Celebrante dum in ingressu ad Altare, vel regressu adorat Sanctissimum Sacramentum eleuatum, vel dum accedit vel recedit ab Altari in quo patenter expositum est Sanctissimum Sacramentum. Deindè cum aliquid in Choro cantatur ad quod diutius est genuflectendum à Celebrante, vt ad *Incar-natus est &c. Veni Sancte Spiritus &c.* & ad Versum. *Adiuu nos Deus &c.* Similiter quotiescumque Augustissimum Sacramentum patenter expositum, thurificandum est.

§. 12. Secundus modus est genu dextri flexio vsque ad terram, quam Celebrans facit, cum in Missa priuata dicit. *Flectamus genua, cum profert verba. In nomine Iesu omne genu flectatur; Et verbum caro factum est. Et proidentes adorauerunt eum. Et proci-dens adorauit eum, Et incarnatus est. Veni Sancte Spiritus, & ad alia vt Pars I. Tit. 17. n. 1. latius præscribitur.*

*Direct. Sa-
cerdotale
Pars. 2. Tit.
3. pag. 74.*

Sed obseruandum, quod genuflexiones huiusmodi fieri debeant absque strepitu pedum dextro pede non super sinistram in modum Crucis, nec extra supremum gradum posito; corpore aliàs erecto, manibus in Altari non compositis in modum Crucis, sed hinc inde extra Corporale, post consecrationem vero propter fragmenta ponendi digiti priores iuncti super Corporale.

§. 13. Tertius modus Reuerentiæ est, Inclinatio, & hæc quidem triplex profunda, media, & solius capitis.

§. 14. Profunda sit capitis humerorumque profunda incuruatione, quam facit Sacerdos quoties in Rubricis præscribitur profundè esse inclinandum, veluti dum Altari in quo celebraturus (si in eo non asseruetur Sanctissimum Sacramentum) aut Prælati in Rubrica specificatis, exhibet reuerentiam, dum dicit

Capiteor.

Confiteor &c. Munda cor meum, &c. Iube Domine benedicere, &c. Dominus sit in corde meo, Te igitur clementissime Pater, &c. Supplices terrogamus &c.

§ 15. Media, dicitur quæ fit capitis & modicâ humerorum inclinatione, fit quoties in Rubricis absolute, aliquantulum, aut parum inclinandum esse præfinitur velut ad Verſ. *Deus tu conuersus &c.* vsque ad *Aufer à nobis exclusiue cum dicit Oramus te Domine, &c. In Spiritu humilitatis &c. Suscipe Sancta Trinitas, Sanctus, &c. que ad Benedictus qui venit exclusiue.* Item ad vtramque consecrationem dum cubitis super Altare positus profert verba consecrationis. Ad *Agnus Dei, &* tres sequentes Orationes ante Communionem. Ad *Domine non sum dignus &c.* & dum Corpus Domini sumit. Denique dicens. *Placeat tibi Sancta Trinitas &c.*

§ 16. Inclinatio solius capitis fit quoties in Rubricis exprimitur caput esse inclinandum, quam Celebrans facit versus Crucem quoties umque à medio discedit Altaris, & eo accedit, dum profert nomen *Iesu* Versum *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancte* vsque ad Verſum. *Sicut erat in principio &c.* exclusiue cum sub Hymno *Gloria in excelsis*, dicit *Deo adoramus te, Gratias agimus tibi, suscipe deprecationem nostram;* Cum sub *Credo* dicit *in unum Deum, Iesum Christum, simul adoratur* in Præfatione dicendo *Gratias agamus* ad verba *Deo restro* in Canone *Tibi gratias agens* & dum dicit, *Per eundem Christum Dominum nostrum.* ante *Nobis quoque peccatoribus* quotiescumque in Missa dicit *Oremus*, dum in Missa priuata dicit *Humiliate capita vestra Deo, &c.* antequam vertit se ad dandam populo benedictionem ad vocem *Deus* dum in fine Missæ ab Altari discedit. Item caput inclinat, sed aliquanto remissius nec semper versus Crucem, sed eo versus vbi cumque steterit, cum profert nomina *Mariae*, aut *Sancti* cuius festum celebratur, & ad nomen *Papæ* viuentis. Sed sciendum quod ad nomen *Iesu* aliquanto profundius inclinandum fit caput, maxime verò in conclusione cuiusvis Orationis.

§ 17. Cùm peruenerit ad Altare, stans in plano Cappellæ, ante infimum gradum, detecto capite, Altari profunde inclinatur. Si autem in eo sit tabernaculum SS. Sacramenti in plano, non verò in primo gradu Altaris genuflectit.

§ 18. Calix ponitur à latere Euangelij non ob mysterium aliquod, sed ad commoditatem, quia li-

ber est à parte Epistolæ.

§. 19. Bursa Corporalis non est collocanda post calicem in medio Altaris; aut in cornu Epistolæ, sed iuxta Rubricam ad cornu Evangelij illa collocari debet.

Gauantus
Part. 2. Tit.
2. n. 2. litt. 2.

Gauantus
Part. 1. Tit.
2. n. 2. litt. 1.

Gauantus
Part. 1. Tit.
2. n. 2. litt. 1.

§. 20. Dum Sacerdos explicat Corporale in medio Altaris, videat ne illud ex Altari promineat, sed ora Corporalis oram Altaris tangat eo sine vt manus, quæ ante consecrationem tenentur extra Corporale, post consecrationem intra Corporale contineantur commodius. Atque ex his colligitur errare eos qui non explicant Corporale, sed differunt vsque ad oblationem.

§. 21. Ita aptandum est velum calicis super calicem, vt ab anteriori parte totus calix lateat. si calix vnde- quaque velo contegi non possit puta si velum sit nimis breue.

§. 22. Rubrica sub n. 3. per hostias intelligit particulas pro Communione fidelium, quæ si ob quantitatem super patena manere non possunt, vel Ciborio aliquas adhuc hostias consecratas continenti minime imponi non debent, Sacerdos, locat eas super Corporale ante calicem, aut in aliquo calice consecrato, vel vase aut pyx de mundo benedicta saltem ab eo, qui corporale benedicere potest, cui non bene includitur linteum in modum corporalis factum, sed melius est, linire auro pyxidem interiùs, ad dignoscenda & colligenda fragmenta, experientia enim teste amy- lum, quo linteum illud imbuitur, generare solet animalia quadam minuta in pyxide. Hæcque pyxis cooperiri debet aliqua patena vel palla ante & post consecrationem, vel si pyxis proprium habeat operculum, eodem tegatur.

Gauantus
p. 2. tit. 2. n.
3. litt. p. & q.

Gauantus
Part. 2. Tit.
2. n. 4. litt. 2.

Gauantus
Part. 2. Tit.
2. n. 4.

Infinellus
de mod. de-
uotè cele-
brandi Mis-
sam pag 90.

§. 23. Collocato Calice in Altaris medio, antequam accedat ad librum aperiendum, laudabiliter sit reuerentia Cruci cum capitis inclinatione.

§. 24. Apertio Missalis ad Sacerdotem spectat, in Missis priuatis; non ad ministrum; ideoque quamuis minister aperuerit librum (quod fieri non debet) Sacerdos ad librum accedere debet.

§. 25. Sacerdos collocato ritè calice super Corporale, & Missali disposito, stans in medio Altaris paulisper suam ad Deum eleuare potest mentem, suamque renouare intentionem, ac denuo de nouo æterno Patri hoc offerre sacrificium, in vnione immensi illius amoris, quo vnigenitus eius Filius semetipsum obtulit in ara

Crucis.

Cruc

Actio

aut a

§.

scenc

capit

Epist

tere.

ad co

tat C

§.

non

grad

dum

pro

qua

nu

Con

dill

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Crucis; non vero dicere debet aliquas orationes veluti *Actiones nostras quasumus Domine &c. Veni sancte Spiritus* aut alias.

§. 26. Sacerdos inchoaturus Missam, antequam descendat ab Altari, prius facit Cruci reuerentiam cum capitis profunda inclinatione, tum vertit se à cornu Epistolæ, iuxta motum naturalem, hoc est à sinistro latere Altaris ad dextrum, sed aliquantulum retrahit se ad cornu Euangelij, ne directe descendendo terga vertat Cruci, vel Tabernaculo.

§. 27. Si in Altari plures sint gradus quam tres, tunc non omnes descendit, sed tantum primum ordinem graduum si sint per ordines distincti, vel supra secundum aut tertium sistit; quod si nullus adsit gradus, prout in Oratorijs priuatis. & in angustiis locis quandoque solet contingere, tunc conuertens se à cornu Epistolæ, per aliquot passus ab Altari remotus, facit Confessionem, ita vt inter ipsum & Altare congrua sit distantia.

Castaldus Praxis Coem. lib. 2. sect. 2. cap. 2. n. 12.

TITVLVS III.

De Principio Missæ, & Confessione faciendâ.

1. Sacerdos cum primum descenderit sub infimum gradum Altaris, conuertit se ad ipsum Altare, vbi stans in medio, iunctis manibus ante pectus, extensis & iunctis pariter digitis, & pollice dextro super finistrum posito in modum Crucis, (quod semper seruatur quando iunguntur manus, præterquàm post consecrationem) detecto capite, facta prius Cruci, vel Altari profunda reuerentia, vel si in eo sit tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, facta genuflexione, erectus incipit Missam.

2. Si celebraturus sit coram Summo Pontifice, sistit se ante infimum gradum Altaris, à cornu Euangelij ante ipsum Pontificem, vbi genuflexus expectat: accepta benedictione erigit se, & stans

aliquantum versus ad Altare, incipit Missam. Si autem sit coram Cardinale, Legato Sedis Apostolicæ, aut Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum residentijs, vel loco iurisdictionis, stans ante infimum gradum à cornu Evangelij vt suprâ expectat; dato signo facit profundam reuerentiam Prælato, & versus ad Altare incipit Missam.

3. Si autem solemniter celebrat coram Summo Pontifice, aut alio ex Prælatis prædictis in Ecclesijs eorum iurisdictionis, stans à sinistris Prælati facit cum eo Confessionem, & alia seruat, vt in Cæremoniali ordinatur; *qua parte quarta, titulo nono huius libelli ex Cæremoniali Episcoporum, alijsq; ritualibus libris collecta, compendiose præscribuntur.*

4. Stans igitur Celebrans ante infimum gradum Altaris, vt suprâ, producens manu dextrâ à fronte ad pectus signum Crucis, dicit intelligibili voce: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.* Et postquam id dixerit non debet advertere quemcumque in alio Altari celebrantem, etiam si Sacramentum eleuet, sed continuatè prosequi Missam suam, vsque ad finem. Quod item obseruatur in Missa solemnî, & simul etiam à Ministris.

5. Cùm seipsum signat, semper sinistram ponit infra pectus: in alijs benedictionibus cùm est ad Altare, & benedicit oblata, vel aliquid aliud, ponit eam super Altare, nisi aliter notetur. Seipsum benedicens, vertit ad se palmam manus dextræ, & omnibus illius digitis iunctis & extensis, à fronte ad pectus, & ab humero sinistro, ad dextrum, signum Crucis format. Si verò alios, vel tem aliquam benedicit, paruum digitum, vertit ei, cui benedicit, ac benedicens, totam manum dextram extendit, omnibus illius digitis pariter iunctis & extensis, quod in omni benedictione obseruatur.

De principio Missæ & Confessione faciendâ. 85

6. Postquam dixerit, *In nomine Patris, & c. ut supra*, iungens iterum manus ante pectus, pronuntiat clara voce Antiphonam.

S. Introibo ad Altare Dei.

Minister retrò post eum ad sinistram genuflexus, respondet.

Ad Deum qui letificat iuventutem meam.

Deinde Sacerdos eodem modo stans incipit, & prosequitur cum ministro vel cum ministris alternatim.

S. Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo & doloso erue me.

M. Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti, & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus.

S. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

M. Et introibo ad Altare Dei: ad Deum qui letificat iuventutem meam.

S. Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus: quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?

M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

S. Gloria, caput inclinat, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

M. Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

Sacerdos repetit Antiphonam.

S. Introibo ad Altare Dei.

M. Ad Deum qui latificat iuuentutem meam.

Qui Psalmus nunquam prætermittitur, nisi in Missis Defunctorum, & in Missis de tempore à Dominica Passionis inclusiue vsque ad Sabbatum Sanctum exclusiue, in quibus semel tantum dicta Antiphona *Intrabo*, cum Ministris, vt supra Sacerdos statim subiungit.

ψ. Adiutorium nostrum &c. vt infra.

Repetita Antiphona *Intrabo* dextra manu producens signum Crucis à fronte ad pectus dicit versum.

S. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

M. Qui fecit cælum & terram.

Deinde Altari profundè se inclinans iunctis manibus dicit.

Confiteor Deo omnipotenti, Beata Maria semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Ioanni Baptista, Sanctis Apostolis Petro & Paulo, omnibus Sanctis, & vobis fratres: quia peccavi nimis cogitatione, verbo, & opere. ter pectus manu dextrâ percutit, sinistrâ infra pectus positâ. *mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa.* Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Ioannem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum, & Paulum, omnes Sanctos, & vos fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Confessionem totam stans inclinatus profectur, donec à Ministro vel Ministris dictum sit *Misereatur.* Cùm incipitur à Ministris *Confiteor* se erigit.

7. *Sic est coram Pontifice, Cardinale, Legato Sedis*

De principio Missæ & Confessione facienda. 87

Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo
& Episcopo in eorum Prouincia, Ciuitate, vel
Diœcesi constitutis, vbi dicit, *vobis fratres*, dicat,
tibi Pater, similiter in fine, vbi dicit, *vos fratres*, di-
cat, *te Pater*, quod dicens Summo Pontifici genu-
flectit, alijs Prælati profunde se inclinât.

8. Cùm minister, & qui intersunt (etiam si ibi
fuerit Summus Pontifex) respondent *Confiteor*,
dicunt, *tibi Pater*, & *te Pater*, aliquantulum con-
uersi ad Celebrantem.

9. Facta à Circumstantibus Confessione, Ce-
lebrans ita respondet.

*S. Misereatur vestri omnipotens Deus, & di-
missis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam æ-
ternam.*

M. Amen.

Deinde producens manu dextra à fronte ad
pectus signum Crucis, dicit.

*S. Indulgentiam, absolutionem, & remissionem
peccatorum nostrorum, tribuat nobis omni-
potens & misericors Dominus.*

M. Amen.

Si est Episcopus, accipit manipulum, osculando
illum in medio.

Deinde stans inclinatus iunctis manibus pro-
sequitur.

S. Deus tu conuersus viuificabis nos.

M. Et ples tua letabitur in te.

*S. Ostende nobis Domine misericordiam tu-
am.*

M. Et salutare tuum da nobis.

S. Domine exaudi orationem meam.

M. Et clamor meus ad te veniat.

S. Dominus vobiscum.

M. Et

M. Et cum Spiritu tuo.

Qua omnia Sacerdos dicat clara voce vsque ad Orationem *Aufer à nobis*, &c. Et cum dicit *Oremus*, extendit & iungit manus.

10. Et tunc si coram Pontifice, aut alijs Prælaris, vt supra, celebret, facta Summo Pontifice genuflexione, alijs Prælaris profunda reuerentia, accedit ad medium Altaris ante infimum gradum, & ibi incipit secretò, *Aufer à nobis*, vt in ordine Missæ.

ANNOTATIONES.

*Ottavins
Frangipanus
in Direct.
Ecclesiast.
discip. cap. de
diuinis offi-
sij n. 65.*

§. 1. Sacerdos ab Altari ad confessionem faciendam non prius descendere debet, quam in Altari omnes cerei decentis formæ accensi sint, aliaque ad sacrificium in Altari necessaria parata, ne Custos aut alius dicente Sacerdote Confessionem, inter ipsum & Altare cereos accendendi, aut alia in Altari ponendi causa, medius transeat. Idem ab omnibus semper obseruandum, vt nunquam medijante illum transeant, qui totius Congregationis publicam in diuino officio gerit personam, siue versum, Collectam, aliaque cantet, siue Antiphonam, Psalmum, Hymnum, vel aliud aliquid incipiat, siue Sacerdos qui cantat Missam à latere Altaris sedeat.

*Gauantus
Part. 2. Tit.
2. §. 2. lit. m.*

§. 2. Quando Rubrica dicit, quod Sacerdos sacrificaturus debeat se inclinare Episcopo, pro licentia celebrandi *Miserol. cap. 22.* docet intelligendum esse de proprio Episcopo. Et hic honorandus est Episcopis in Ecclesijs, etiam Regularium, & exemptis, intra suas Dioceses, in quibus vsum habent Rochetti nudi & Mozzetta, quæ sunt plenaria iurisdictionis indicia. Cum alijs autem Principibus & Prælaris ita se gerere debet, vt eos quidem honoret, sed parcius quam prænomatos in Rubrica, puta antequam accedat ad Altaris gradus, Calicem tenens manibus, vt supra sese illis inclinet, capite tecto, profundè, & profundius pro dignitate personarum. Idem præstare poterit in fine Missæ recedens ab Altaris gradibus, dum adhuc est in plano Capellæ.

§. 3. Offendunt qui ad initium Missæ factæ SS. Sacramento in Altari existente reuerentiâ genuflexionis, postea

postea erecti Cruci se inclinant, hoc enim superfluum est, cum sufficiat vna reuerentia nimirum genuflexionis.

§. 4. Quando SS. Sacramentum non in Altari a seruetur, sed ad latus in cornu Euangelij, vt adhuc in multis locis inclusum est, extra Altare, non debet illi fieri genuflexio à Sacerdote antequam incipiat Confessionem.

§. 5. Si facta reuerentia genuflexionis aut inclinationis Altari immediatè ante Confessionem, sed nondum inchoato *In nomine Patris*, eleuetur SS. Sacramentum in Altari vicino, tunc genibus flexis, nudo capite, illud adoret nec surgat, nisi post depositum Calicem super Altare.

§. 6. Celebrans dum iungit manus eas ante pectus, ita iunctas tenere debet, vt summitas digitorum, non tabulam Altaris, sed faciem sui ipsius siue sursum quasi cælum respiciat: Quod semper obseruandum quando celebrans, sacris vestibus indutus in Altari, vel etiam extra hinc inde ambulat; atque (quantùm fieri potest) ita iungit manus vt planetam minimè tangant.

§. 7. Dum descendit ab Altari vt faciat Confessionem, caueat ne inter descendendum faciat signum Crucis versus populum, neque retrocedendo descendat, neque conuertendo se à latere Euangelij, sed à latere sinistro ad dextrum.

§. 8. Signans se signo Crucis, producit Crucem magnam, sic dispensans verba ad singulos sui contactus, tangens videlicet frontem dicit: *In nomine patris*, pectus, & *Filij*; humerum sinistrum, & *Spiritus Sancti*, humerum dextrum. *Amen*, non enim ad *Amen* aut in fine signationis digitus aut manus osculanda, sed manus confestim ita componendæ sunt, vt summitas digitorum Sacerdotis faciem & non mensam Altaris respiciat. Item cum seipsum Sacerdos signat sinistram ponit infra pectus, ita tamen vt sinistra manus sit extra terminos Crucis dextra impressa, sed supra Cingulum, eam ponere debet; neque dum se signat caput inclinare, quod multi faciunt, sed erectum habere debet.

§. 9. Sacerdos benedicens aliquid in Altari sinistram ponit super Altare, quia non decet sinistram manum suspensam quasi in aëre tenere. Quod item seruari debet, quoties præstandum est aliquid vnicâ manu, v.g. vertenda sunt folia Missalis, vel aliquid simile agendum, tunc enim alia manus deponi debet, vt quiescat, cum

Direct. Sacerd. Part. 2. Tit. 3. in annotat.

§. 1.

Gauantus. Part. 2. Tit. 3. v. 5. litt. q.

pro.

proportione tamen ad terminum, ad quem mouetur dextra, nunquam enim vnica manus suspensa tenenda debet.

§. 10. Dicenda sunt omnia fideliter vt in Missali, nihil addendo, aut demendo vel immutando. v.g. vbi Missale habet *In nomine Patris &c.* non est dicendum *In nomine Dei Patris &c.* *beata Maria non beatissima Maria & dimissis peccatis vestris &c.* non *dimissis omnibus peccatis vestris*; in his alijsque similibus præponenda est auctoritas Ecclesiæ ita instituentis, suæ particulari deuotioni aliter forrè suggerenti.

§. 11. Postquam Sacerdos stans ante infimum gradum Altaris, cœperit dicere *In nomine Patris, &c.* iuxta Rubricas non debet respicere, aut aduertere quid agatur alibi, etiam si in proximo Altari sanctissimum Sacramentum eleuaretur, multò minus ad quælibet alia minora attendere, aut errantibus oculis, dum populum salutat, astantes perlustrare.

§. 12. Cum omni attentione, distinctione, grauitate, animique sedatione, singula quæ ad sacrum Missæ Officium pertinent ab vnoquoque Sacerdote pronuntianda sunt, & ne mimium præceps sit, atque festinus, ita nec æquo tardior, aut prolixior sit, maioremque ædificationis publicæ, quàm sui affectus rationem semper habere debet. Quod vt honestè fiat, semihoræ spatium Missis priuatis & necessarium esse, & iufficere arbitrat.

Gauantus
part. 2. tit. 3.
n. 6. litt. u.

§. 13. In omnibus Missis votiuis de Passione & Cruce, etiam tempore Passionis, dicitur Psalmus *Iudica & Gloria Patri* in Introitu & ad Psalm. *Lauabo* quia non sunt Missæ de tempore sed votiuæ.

Gauantus
part. 2. tit. 3.
num. 7. litt.
z.

§. 14. In Confessione post *Petro & Paulo* non permittit Missale liberam, vt addatur nomen Patroni, aut alterius Sancti, quia non additur nota libertatis N. Deinde etiam quia Pius quintus Pontifex Maximus hoc expressè tantum concessit Ecclesijs Hispaniarum ergò sine licentia Pontificis talis additio fieri non potest. Caueat igitur ne vel in minimo à forma confessionis, quam liber Missalis continet, decedat, aliquid addendo vel omitendo.

§. 15. Cum celebrans in Missa priuata dicit & *vobis fratres, & vos fratres & Misereatur vestri*, non conuertit se ad Ministrum.

§. 16. Ad *Misereatur, &c.* & *Indulgentiam &c.* deletum est in Missali nouo correcto *omnibus & omnium* quæ
in an-

in antiquo habebantur, sicque non licet illa amplius addere.

§. 17. Dum percutit pectus sub Confessione, ad *Nobis* Enarrat. 2. in Psalms. quoque peccatoribus, & *Domine non sum dignus*, caueat à percussione vehementi, cum eâ pectoris percussione non ossa, vt ait *S. Augustinum*, sed ipsum cor nos contere significemus.

§. 18. Nulli famina cuiusvis ætatis, aut conditionis ne quidem sanctimoniali in monasterio suo, sacris Altaribus ad ministerium Missæ vnquam assistere licet, C. Inhibendâ §. prohibendum est. de cohabitatis. Clericorum & clericum lib. 1. Azer lib. aut Clerici Sacerdoti sacrificanti Ecclesiæ nomine respondentis officium vsurpare, nec Sacerdos vllus præsumat eam admittere, sed potius abstineat à sacro faciendâ, aut si prorsus necesse sit sacrum facere, sibi ipsi Sacerdos respondeat & ministret; tanti est foeminam abesse à sacrificio etiam religiosam.

§. 19. Cauendum etiam Celebranti sub Missâ ab omni indecoro & absurdo capitis, oris, & reliqui corporis motu. 10. c. 29. q. 2. Soto in 4. dist. 13. q. 2.

§. 20. Cùm dicit celebrans *orems* ante *Aufer à nobis* extendit & iungit manus tantum, nec eueat manus, nec faciem in calum. Dicit enim *orems* alta voce ad huc inclinatus, & se erigens dicit submisse; *Aufer à nobis.* art. 5. ad. 17. Syluius 3. part. 9. 83. art. 5.

§. 21. Dicens *Deus tu conuersus*, &c. inclinat caput & humeros, non tamen profundè.

§. 22. In fine factæ confessionis seu à celebrante, seu à ministro nec celebrans, nec minister subiungit, *Deo gratias*, aut. *Amen.* vt quidam malè faciunt, antequam incipiant *Miserereatur*, &c. contra Rubricas.

TITVLVS IV.

De Introitu, Kyrie eleison, & gloria in excelsis.

1. **D**VM Celebrans dicit *Aufer à nobis, quesumus Domine, iniquitates nostras: vt ad sancta sanctorum, puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.*

Iunctis

iunctis manibus ascendit ad medium Altaris, & ibi inclinatus, manibusque item iunctis super eo positis, ita ut digiti parui dumtaxat frontem seu medium anterioris partis tabulæ seu mensæ Altaris tangant, residuo manuum inter Altare & secretento, pollice dextro super sinistrum in modum crucis posito (quæ omnia semper obseruantur, cum manus iunctæ super Altare ponuntur) secretò dicit.

Oramus te Domine, per merita sanctorum tuorum, & cum dicit, quorum reliquie hic sunt, osculatur Altare in medio, manibus extensis æqualiter hinc inde super eo positis, & omnium sanctorum, ut indulgere digneris omnia peccata mea, Amen.

prædictus modus osculandi Altare semper seruetur quando osculatur Altare: sed post consecrationem pollices ab indicibus non disiunguntur. In omni etiam deosculatione siue Altaris, siue libri, siue alterius rei, non producit signum crucis pollice vel manu super id quod osculandum est.

2. Osculato Altari accedit ad cornu eius sinistrum, id est Epistolæ: ubi stans versus Altare, & producens à fronte ad pedus signum crucis, incipit intelligibili voce Introitum Missæ, & proficitur iunctis manibus.

INTROITVS.

Sedulino. *Salve sancta parens, enixa puerpera regem, qui cælum, terramque regit in secula seculorum.*

Psalmus.

Psal. 44. *Eruclauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea Regi.*

cum dicit, *Gloria Patri, &c.* tenens iunctas manus, caput inclinat versus Crucem.

Gloria:

De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria. &c. 93

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut
erat in principio, & nunc, & semper, & in saecula,
saeculorum, Amen.

Cum repetit Introitum, non signat se ut prius: & eo
repetito, iunctis manibus ante pectus accedit ad
medium Altaris, ubi stans versus illud similiter
manibus iunctis, dicit eadem voce alternatim,
cum ministro.

S. Kyrie eleison. M. Kyrie eleison.

S. Kyrie eleison. M. Christe eleison.

S. Christe eleison. M. Christe eleison.

S. Kyrie eleison. M. Kyrie eleison.

S. Kyrie eleison.

Quod si minister, vel qui interfuit Celebranti
non respondeant, ipse solus novies dicit

3. Dicto ultimo Kyrie eleison, Sacerdos stans in
medio Altaris, & manus extendens, eleuanque
vsque ad humeros (quod in omni manuum ele-
uatione observatur) voce praedicta incipit, si di-
cendum sit.

Gloria in excelsis Deo.

cum dicit Deo, iungens manus, caput Cruci incli-
nat: quo erecto, stans iunctis manibus ante pe-
ctus, prosequitur vsque ad finem.

Et in terra pax hominis bonae voluntatis. Lau-
damus te, Benedicimus te, Adoramus te, caput
inclinat, Glorificamus te, Gratias agimus tibi:
caput inclinat, propter magnam gloriam
tuam. Domine Deus rex caelestis Deus pater Om-
nipotens, Domine Fili vnigenite Iesu Christe.
caput aliquantò profundius inclinat, Do-
mine Deus, Agnus Dei, Filius Patris. Qui tollis
peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata
mundi,

mundi, suscipe deprecationem nostram; caput inclinat. Qui sedes ad dextram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus. Tu solus Dominus, Tu solus altissimus, Iesu Christe, caput inclinat aliquantò profundius, Cum sancto Spiritu, seipsum signat à fronte ad pectus, interim absolvens, in gloria Dei patris Amē.

ANNO TATIONES.

§. 1. In oratione *Aufer à nobis &c.* non amplius dicitur, vt in antiquis Missalibus, *cunctas iniquitates* sed dempto *cunctas*.

§. 2. Cum dicit Celebrans Orationem *Oramus tu Domine*, manus sic ponat super Altare vt sex digiti, maiores simul iuncti mensæ Altaris innitantur, minorum vero extremitates frontem mensæ tangant, pollice dextro super sinistrum in modum crucis posito non tota manus iuncta Altari superponenda, sed iuxta Rubricam ne quidem digiti parui supra mensam Altaris ponendi, ideoque digiti auriculares siue parui extremitatibus solam tangere debent antependium, quod in similibus casibus obseruandum erit.

Gauantius
part. 2. Tit.
4. n. 1. lib. d.

Gauantius
loco cit. lib. f.

Michael
Canedry p. 3.
c. 7. Tit. 4.
n. 2. nota 1.
Castaldus
Præf. Car.
lib. 2. sect. 8.
§. 2. n. 30

§. 3. Vt celebrans aptè se inclinet, genuflectat, iuxta manus super Altare, ponat, paululum retrocedat ab Altari, & osculetur semper Altare non ad latera ipsius, aut corporalis, sed in medio vbi sunt Reliquiæ Sanctorum; vbi vero non sunt Reliquiæ Sanctorum (ex dispensatione Apostolica) omitti debent verba *quorum reliquæ hic sunt* eoque casu osculum Altaris fieri debet ad ea verba *indulgere digneris*.

§. 4. In osculatione siue Altaris, siue libri, siue alterius rei nunquam producitur signum Crucis pollice vel manu super id quod osculandum est, quia Altare consecratum est, liber etiam & aliæ res, alijs de causis sanctificatæ.

§. 5. Aliqui se inclinant iterum Cruci post osculum Altaris, antequam accedant, ad cornu Epistolæ, sed hoc est superfluum. Epistolæ latus est propriè latus sinistrum Altaris: sicut latus Euangelij est latus dextrum.

§. 6. Dicens introitum, aut alia in cornu Epistolæ dicenda, aduertet ne stet ferè in medio Altaris, aut plùs conuersus ad vnum quàm aliud latus, sed standum passum

est vnum passum procerum à medio Altaris versâ facie directè versus tabulam Altaris, neque dum incipit legere Introitum proferat verba *In nomine Patrie.*

§. 7. Dum dicit in Introitu *Gloria Patri, &c.* non extendit & iungit manus, sed tenens eas iunctas conuertit & inclinât caput, non verò personam ad Crucem, quod in fine orationum & alia simili occasione diligenter obserua. neque etiam dum Introitum repetit, iterum sese signat, tale enim signum fit tantum ratione principij.

§. 8. Celebrans non debet incipere *Kyrie eleison* dum procedit à latere Epistolæ ad medium, sed iuxta Rubricam, cum iam est in medio, & factâ Altari prius reuerentiâ.

§. 9. Dum dicit *Gloria in excelsis* extendit & eleuat manus vsque ad humeros, non tamen eleuat oculos quod multi faciunt, præter Rubricam. hi enim gestus scilicet manus extendere, manus eleuare, oculos eleuare in cælum caput inclinare, vel etiam profundè inclinare, etiam si aliquando in Rubricis coniunguntur, frequentius tamen disiunguntur, & vel vnus ponitur vel alter, vel duo simul, vel plures, vel omnes, ad quod Sacerdos diligenter attendat, ne ex inaduertentia illos confundat.

§. 10. In sex locis Hymni Angelici celebrans caput inclinare debet, nimirum ad *Deo* 2. *Adoramus* 3. *Grattias agimus tibi* 4. *Iesu Christe* 5. *suscipe deprecationem nostram* 6 iterum ad *Iesu Christe.*

§. 11. Peracto signo Crucis in fine Hymni Angelici celebrans facto sibi signo Crucis, cum dicit. *Amen* iungit manus, easque iunctas tenet donec osculaturus erit Altare.

§. 12. Quamuis aliqui putent Sacerdotem qui in Missâ voluntariè quia fortè ob alias occupationes festinus est omittit *Gloria in excelsis*, vel *Credo* mortaliter peccare, nihilominus sine formidine, & absolutè docet Filiucius tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 155. non mortaliter, sed venialiter ex paruitate materiæ peccare, sed nunquam tali se periculo exponat Sacerdos.

§. 13. Denique propter erroris casum qui in omni parte Missæ grauis, in Canone grauior, in ipsa verò consecratione grauissimus est, ex Missali aut tabella secretata omnia fideliter legat, nihil autem memoriter dicat, ob erroris periculum.

Gaudentius
Part. 2. Tit.
4. n. 2. lit. i.

Gaudentius
part. 2. tit. 4
n. 3. lit. p.

Diana tract.
14. resol. 59.

TITVLVS V.

De Oratione.

1. **D**icto Hymno, *Gloria in excelsis*, vel, si non sit dicendus, eo omisso, Celebrans osculatur Altare in medio, manibus hinc inde super eo, v. supra, extensis, tum illis ante pectus iunctis, & demissis ad terram oculis, vertit se à sinistro latere ad dextrum versus populum, hoc est, per eam partem quæ respicit cornu Epistolæ, & extendens attingens manus ante pectus, vt prius, dicit voce prædicta.

Dominus vobiscum.

Verb. *Et cum Spiritu tuo.*

& iunctis vt prius manibus reuertitur per eandem viam ad librum, vbi eas extendens & iungens ante pectus, caputque Cruci inclinans, dicit

Oremus.

Tum extendit manus ante pectus, ita vt palma vnus manus respiciat alteram, & digitis simul iunctis, quorum summitas humerorum altitudinem, distantiamque non excedat quod in omni extensione manuum ante pectus seruatur. Stans autem, vt supra, extensis manibus, dicit Orationem.

Concedo nos famulos tuos, quæsumus Domine Deus, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere: & gloriosa beata Maria semper Virginis intercessione, à presenti liberari tristitia, & æterna perfrui lætitia.

Cum dicit. *Per Dominum nostrum*, iungit manus, easque iunctas tenet vsque ad finem.

Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus

rius S
Si aliter e
vniis, cur

2. Cu

Crucem
tur nomi
bus dicit

Oration
caput in
res Oratione

extensio
supradic

3. Si

Celebra
meros a
biscum, C

nedictio
expansio
pulum, &

4. In

dicendæ
dicto Ky
cornu E

iunctis a
clinans
manibus

tare susti
eâdem v
bus exte

clusionæ
tenet m
mox dic

5. D

manus
totalite
nem cor

ritus

ritus Sancti Deus: per omnia secula seculorum.

Si aliter concluditur Oratio, *Qui tecum:* vel, *Quis vobis,* cum dicit, *in unitate,* iungit manus.

2. Cum nominatur nomen *Iesus* caput versus Crucem inclinat: quod etiam facit cum nominatur nomen *Beate Mariæ,* vel *Sanctorum,* de quibus dicitur *Missæ,* vel fit commemoratio, item in Oratione pro *Papa,* quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus Crucem. Si plures Orationes sunt dicendæ, idem in eis, in voce, extensione manuum, & capituli inclinatione, quod supradictum est, observatur.

3. Si Altare sit ad orientem versus populum, Celebrans versâ facie ad populum, non vertit humeros ad Altare, cum dicturus est, *Dominus vobiscum,* *Orate fratres,* *Ite Missæ est,* vel daturus benedictionem: sed osculato Altari, in medio, ibi expansis & iunctis manibus, ut supra, salutat populum, & dat benedictionem.

4. In Quatuor Temporibus, vel aliâs quando dicendæ sunt plures Orationes cum Prophetiis, dicto *Kyrie eleison,* in medio Altaris, revertitur ad cornu Epistolæ, ubi stans ante librum extensis & iunctis ante pectus manibus; & caput Cruci inclinans dicit, *Oremus, Fleetamus genua,* & illic o manibus super Altare extensis, ut seipsum ad Altare sustineat, genuflectit, & sine mora surgens, eâdem voce ministro respondente, *Levate,* manibus extensis dicit Orationem ut supra, & in conclusionem eas iungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.

ANNOTATIONES.

§. 1. Dicturus *Dominus vobiscum,* habens ita iunctas manus, ut nullum sit inter digitos spatium vertit se totaliter ad populum; non nimium, sed ad latitudinem corporis disjungendo, & statim coniungendo ma-

E

nus

nus, non versus terram quasi abigendo à se, sed erectus in altum, & sese inuicem aspicientibus manibus: Caueat etiam ne se inclinet vnquam versus populum, neque dorso innitatur Altari. Illud autem vt commodius fiat, aduertat Celebrans, vt dum osculatur Altare dicturus *Dominus vobiscum* pedem sinistram amoveat paulisper ab infima Altaris parte, illi, que figat illum, vt se invertens sequatur dexter: Atque sic inuersus ad pedem vnium plus minusuè absit antipendio, quatenus nec illud, nec Planetam confricatione, aut complicatione atterat, seu corrumpat.

*Gauantus
ibidem.*

§. 2. Qui vtuntur perspicillis, solent ea hoc loco deponere primum: deponant autem ea quidem super Altare, nunquam tamen super Corporale.

*Direct. Sa-
cerdotale
part. 2. tit. 5.
in Annotat.
§. 2.*

§. 3. Cum, dicto *Dominus vobiscum*, dicenda est oratio in cornu Epistolæ, pede sinistro procerum proferat palmam, versus idem cornu: non autem ad medium Altaris, vt tibi *Oremus* dicat.

§. 4. Caueat Sacerdos ne vnquam alterutrum tantum manum teneat apertam vel elevatam; exempli gratia, si durante Oratione folium dextrâ vertendum sit, sinistram interim super librum ponat.

*Gauantus
part. 2. tit. 5.
n. 1. lit. y.
Cærem. E-
pisc. lib. 2.
c. 8.*

§. 5. Dubitant non pauci de situ manuum, tempore Orationum & Canonis, sed rubrica aperte docet quod ita debent extendi ante pectus, vt palma seu volauius manus respiciat alteram, digitis omnibus simul iunctis, quorum summitas humerorum altitudinem, distantiamque non excedat, non igitur debent demitti ad pectus vel infra pectus, sed ad humerorum altitudinem eleuari.

*Gauantus
ibid. n. 2. lit.
c.*

§. 6. Cum nominatur *Iesus* caput versus Crucem semper inclinat, etiam in Canone & quocumque loco & modo stet Sacerdos excepto Euangelio, quando illud celebrans legit, sub quo versus librum inclinatur.

§. 7. Celebrans non inclinat se ad nomina Sanctorum, de quibus fit commemoratio in suffragiis communibus in oratione *Agnus Dei*, sed ad commemorationem de festo simplici, siue de octaua, ad quorum nomina etiam in Canone caput inclinatur, sed sint talia que in Canone enumerantur.

§. 8. Profundè us inclinat se Celebrans ad nomen *Iesu* quam ad alia nomina, ergo etiam corpus aliquantulum inclinare debet. Porro ad solum nomen *Iesu* inclinatio versus Crucem, non vero ad alia nomina Sanctorum.

§. 9. Cum

§. 9.
sis aut
in unstat
cir ad C
§. 10.
sus popul
tem, se
pulum
tantum
sunt Al
sunt in
faciem
ginariu

De

1. D
palma
tenens

Ab

ad

tiò

fir

ter

di

ha

tes

Respo

D

Et

sequi

tiam,

§. 9. Cum Celebrans concludit orationem *Qui visis aut Qui tecum visit*, iungit tantum manus dum dicit *in unitate*, & nullo modo inclinat caput, nec se conuertit ad Crucem, vt multi.

§. 10. Rubrica quæ dicit *si Altare sit ad Orientem versus populum* non intelligitur de omni Altari ad Orientem, sed de eo in quo Celebrans habet Crucem & populum ante faciem suam, ac proinde non intelligitur tantum de Oriente reali sed imaginario, quia multa sunt Altaria in quibus hæc non fiunt videlicet illa quæ sunt in extremitatibus multarum Ecclesiarum, quæ faciem habent versus Orientem realem, & etiam imaginarium

TITVLVS VI.

De Epistola, Graduali, & alijs vsque ad Offertorium.

1. **D**ictis Orationibus, Celebrans positus super librum, vel super Altare manibus, ita vt palmae librum tangant, vel (vt placuerit) librum tenens, legit Epistolam intelligibili voce.

Lectio libri Sapientie.

Ab initio, & ante secula creata sum, & usque Eccles. 1. 4.
ad futurum seculum non desinam, & in habitaculo
sancto coram ipso ministraui. Et sic in Sion
firmata sum, & in ciuitate sanctificata simili-
ter requieui, & in Ierusalem portus mea. Et ra-
dicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei
hereditas illius, & in plenitudine sanctorum de-
tentio mea.

Responderur à ministro.

Deo gratias.

Et Celebrans similiter stans eodem modo prosequitur Graduale, Alleluia, & Tractum, ac Sequentiam, si dicenda sint.

Graduale.

Benedicta & Venerabilis es Virgo Maria : quæ sine tactu pudoris , inuentæ es mater Saluatoris.

Ps. Virgo Dei genitrix, quem totus non caput orbis, in tua se clausit viscera factus homo. Alleluia. Alleluia. Ps. Post partum virgo inviolata permansisti: Dei genitrix intercede pro nobis.

Post Septuagesimam omissa *Alleluia*, & versus sequenti, dicitur *Tractus*.

Gaude Maria Virgo, cunctas hereses sola interemisti.

Ps. Quæ Gabrielis Archangeli dictis credidisti.

Ps. Dum Virgo Deum & hominem genuisti, post partum virgo inviolata permansisti.

Ps. Dei genitrix intercede pro nobis.

Quibus dictis, Sacerdos si priuatim celebret, ipsemet, seu minister portat librum *Missalis* ad alteram partem *Altaris* in cornu *Euangelij*, & dum transit ante medium *Altaris*, caput *Cruci* inclinatur, & *Missale* sic locatur, vt posterior pars libri respiciat ipsum cornu *Altaris*, & non ad parietem, siue ad partem eius contra se directam.

2. Locato *Missali* in *Altari*, Celebrans redit ad medium *Altaris*, ibique stans iunctis manibus, ante pectus, eleuatisque ad Deum oculis, & statim demissis, tum profundè inclinatus, dicit secretò.

Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaie Prophete calculo mundasti ignito : ita me tua grata miseratione dignare mundare, vt sanctum Euangelium tuum digne valeam nunciare. Per Christum Dominum nostrum,

strum, Amen. Iube Domine benedicere. Dominus sit in corde meo, & in labijs meis: vt dignè & competenter annuntiem Euangelium suum. Amen.

Quibus dictis, vadit ad librum Missalis; vbi stans versus illum iunctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce,

Dominus vobiscum. Resp. Et cum Spiritu tuo.

Deinde pollice dextræ manus signo Crucis signat, primò librū super principio Euangelij, quod est lecturus, postea seipsum in fronte, ore, & pectore, dicens:

Sequentia S. Euangelij secundum Lucam.

Resp. Gloria tibi Domine.

Tum iunctis iterum manibus ante pectus, stans, vt supra, prosequitur Euangelium vsque ad finem.

In illo tempore loquente Iesu ad turbas: extollens vocem quadam mulier de turba, dixit illis: Beatus venter, qui te portauit & vbera que susxisti. At ille dixit: quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Euangelio finito, minister stans in cornu Epistolæ post infimum gradum Altaris, responder, *Laus tibi Christe*; & Sacerdos eleuans parumper librum, osculatur principium Euangelij dicens:

Per Euangelica dicta deleantur nostra delicta.

Præterquàm in Missis Defunctorum, & nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinali, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo & Episcopo, in eorum residentijs, quo casu defertur cuilibet prædictorum osculandus liber, & Celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit: *Per Euangelica dicta, &c.* Cum autem nominatur

Iesus, caput versus librum inclinat; & eodem modo versus librum genuflectit, cum in Euangelio est genuflectendum.

3. Dicto Euangelio, stans in medio Altaris versus Crucem, cleuans & extendens manus, incipit (si dicendum sit) *Credo*, cum dicit, in vnum Deum iungit manus, & caput, Cruci inclinat: quo erecto, stans ibidem iunctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur vsque ad finem.

Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilibus omnium & inuisibilibus. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium, caput Cruci inclinat, Dei vni genitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum, de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, genuflectitur, Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine. Et homo factus est, surgitur, Crucifixus etiam pro nobis: sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum scripturas. Et ascendit in cœlum: sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est, cum gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, caput Cruci inclinat, & conglorificatur: Qui locutus est per Prophetas. Et vnam Sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptismus in remissionem peccatorum. Et expecto re-

sur-

surrectionem mortuorum. Et vitam venturi saeculi. Amen producit sibi manu dextrâ signum Crucis à fronte ad pectus.

ANNOTATIONES.

§. 1. Liber Missalis pro legendo Euangelio ita super Altare collocandus, ut superior pars libri respiciat cornu Altaris, non vero parietem sine partem eius contra Sacerdotem celebrantem directam.

§. 2. Cum Celebrans dicit *secretò ad medium Altaris Munda cor meum, &c.* non ponit manus iunctas super Altare, sed iuxta Rubricam stabit iunctis manibus ante pectus eleuatisque ad Deum oculis & statim demissis, profunde inclinatus.

§. 3. Celebrans dicit *Iube Domine benedicere*, non ut in antiquis habetur *Iube Domne benedicere*, ut sit discrimen inter Celebrantem & Diaconum, nam Celebrans ad Deum uniuersorum Dominum suas dirigens preces dicit *Iube Domine benedicere*. Diaconus verò qui à Sacerdote ministro Christi, qui Dominus dicitur, sicut etiam Summus Pontifex, Dominus Apostolicus appellatur, cum petit benedictionem; non *Domine* sed *Domne* dicere debet.

§. 4. Lecturus Euangelium dicto *Dominus sit in corde meo, &c.* non se signet, neque dicat *In nomine Patris, &c.* neque tunc osculetur Altare, ut in quibusdam minus peritis notatur.

§. 5. Ad verba *Sequentia* vel *Initium S. Euangelij, &c.* signet se non vnâ solâ Cruce magnâ à fronte ad pectus ductâ, sed tribus paruis crucibus in fronte, ore, & pectore, ad verba illa *Gloria tibi Domine* non vertat se, aut inclinet versus Crucem aut SS. Sacramentum expositum, sed librum respiciat erectus.

§. 6. Celebrans non vertit se ad Crucem, nec inclinat caput dū Minister dicit *Gloria tibi Domine* quamuis etiam SS. Sacramentum patenter sit expositum, sed corpore erecto respicit librum.

§. 7. Dum signatur liber sinistra manus apponi debet eidem libro; dum verò signat seipsum, ponitur infra pectus, sed pollice tantum fiunt hæc signa Crucis, non cum indice & pollice tantum nec cum indice & pollice coniunctis in formam Crucis, neque vngue, sed pulpa pollicis; manu ad librum conuersâ, & postea, dū se signat, ad se conuersâ.

Gauantius part. 2. tit. 6. n. 2. litt. n. & o.

.VI.
dem mo
uangelio
o Alrat
us, io
in vnu
bat: que
manibus
& terra
in vnu
out Cru
renatum
de lumi
non sa
omnia
& propter
ufliecti
o ex Ma
t, Cruci
passus,
cundum
id dexte
m gloria
merit sp
& viui
Qui cum
Cruci
is est per
cam &
baptis
ecto re
sur

§. 8. Stet erectus versus librum, brachijs seu manibus non innitendo Altari, vel libro. Cum durante Evangelio flectendum, vel inclinandum fuerit, id nunquam fiet versus Crucem, vel SS. Sacramentum, sed versus librum, pedesque teneat firmos & æquales non ad Altare, sed ad cornu Evangelij versus.

§. 9. In fine Evangelij absque vlla Crucis production osculetur librum, eo ad os deportato, non ore ad eum demisso, quem mox vna cum pulvinaria à cornu Evangelij ad medium Altaris prope Corporale, vt commodius legere possit trahit, minime autem relinquendum est eo loci, in quo lectum est Evangelium, licet hac de re taceat Rubrica.

*Car. Epif.
lit. 1. c. 10.*

§. 10. Quando Missa priuata celebratur coram Summo Pontifice, Cardinale, aut alijs in Rubricis specificatis minister ijs deferens librum Evangeliorum osculandum, indutus erit superpelliceo, & obseruabit, vt sine vlla reuerentia librum ad dictum Prælatum deferat; sed postquam ille fuerit osculatus librum, statim clauso libro reuerentiam debitam illi faciet; Ille verò tantùm qui librum osculatur dicere debet, *Per Evangelica dicta, &c.* sunt enim verba osculantis propria, quæ deò omisso osculo omittuntur, vt in Missa Defunctorum præscribitur.

*Gauantus
part. 2. tit. 6.
n. 2. lit. i.*

§. 11. Si intersunt Missæ Prælati plures inæquales in eorum residentijs, librum osculatur tunc dignior, si æquales, vt Cardinales, nullus, nec etiam Celebrans.

*Gemma lib.
l. cap. 111.*

§. 12. Tolerari potest illa consuetudo, quæ defertur liber Prælato, continuante Celebrante Symbolum; quia antiquitus dum Symbolum cantabatur, dabatur Evangelium osculandum toti populo, non autem tolerari debet altera, qua Prælatus osculatur librum, dicto Offertorio cum non dicitur *Credo*.

*Gauantus
p. 2. tit. 6. n.
2. lit. 1.*

§. 13. Ex Decretis Congregationis Cardinalium super negotijs Episcoporum 22. & 28. Aug. 1589. non defertur liber osculandus Vicario Apostolico, neq; commendatario, seu eiusdem Procuratori, ex Decreto S. Rituum Congregationis die 17. Septemb. 1611. neque alijs in hac Rubrica non nominatis, sine facultate Sedis Apostolicæ; Principibus autem magnis extolerantia, non autem inferioribus laicis: & illis alius liber deferendus est, non idem ipse Celebrantis, qui proprium eo casu semper osculari debet librum, & dicere verba *Per Evangelica*.

§. 14.

§ 14. Celebrans incipiens *Credo*, cum dicit in *unum Deum*, iungit manus, & caput Cruci inclinat, non vero eleuat oculos ad cœlum, vt quidam faciunt.

§ 15. Ad verba, *Et incarnatus est*, vsque ad, *Et homo factus est* inclusiuè manibus super Altare extensis non vero ante pectus iunctis, dextro tantum genu terram realiter tangens, corpore erecto & non curuo, vel capite infra Altaris frontem profundato, genua flectit.

§ 16. Quando in Symbolo Celebrans dicit, *adoratur*, caput inclinat ex vi verbi eiusdem, sed non ad sequens verbum *conglorificatur*; In Symbolo signat seipsum, & ad verbum *Amen*, iungit manus.

TITVLVS VII.

De Offertorio, & alijs vsque ad Canonem.

1. Dicto Symbolo, vel, si non sit dicendum, post Euangelium Celebrans osculatur Altare in medio, & iunctis manibus ante pectus, ibidem à manu sinistra ad dextram (vt dictum est supra) vertit se ad populum, & extendens ac iungens manus dicit:

Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Et iunctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, vbi extendens ac iungens manus, caputque Cruci inclinans, dicit,

Oremus.

rum iunctis vt prius manibus dicit Offertorium.

Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

Et omnia quæ vsque ad finem Missæ in medio Altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad Altare, nisi vbi aliter ordinatur.

2. Dicto Offertorio, discooperit Calicem, &

R

ad

ad cornu Epistolæ sistit, & manu dextra amouet paruam pallam de super Hostiam, accipit Patenam cum Hostia, & ambabus manibus vsque ad pectus eam eleuatam tenens, oculis ad Deum cœquatis, & statim demissis, dicit.

Suscipe Sancte Pater, omnipotens eterne Deus, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo uiuo & uero, pro innumerabilibus peccatis & offensionibus & negligentis meis, & pro omnibus circumstantibus, sed & pro omnibus fidelibus Christianis uiuis atque defunctis: ut mihi & illis proficiat ad salutem in vitam eternam, Amen.

3. Si fuerint alia Hostia non super Patenam, sed super Corporale, vel in alio Calice seu uase pro communione populi consecrandæ, Calicem illum seu uas dextra discooperit, & intentionem suam etiam ad illas offerendas & consecrandas dirigens, dicit ut supra, *suscipe, &c.* Ut in ordine Missæ.

Quo dicto, Patenam utraq; manu tenens, cū ea facit signum crucis super Corporale, & deponit Hostiam circa medium anterioris partis Corporalis ante se; & Patenam, ad manum dextram aliquantulum subtrus Corporale; quam, extero Calice, ut dicitur, cooperit purificatorio. Si autem adsit uas seu Calix cum alijs hostijs, ipsum cooperit alia patena vel palla.

4. Deinde in cornu Epistolæ accipit Calicem, purificatorio extergit, & sinistra tenens illum nodum, accipit ampullam uini de manu ministri (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum Celebrantis) & ponit uinum in Calicem. Deinde eodem modo tenens Calicem, producit signum Crucis super ampullam aquæ, & dicit:

Deus.

Deus qui humana Substantia dignitatem mira-
biliter condidisti & mirabilius reformasti, & in-
fundens parum aquæ in calice prosequi-
tur, Da nobis per huius aquæ, & vini mysterium,
eius diuinitatis esse consortes, qui humanitatis
nostræ fieri dignatus est particeps, Iesus Christus
filius tuus, Dominus noster: qui tecum uiuit &
regnat in unitate Spiritus Sancti Deus: per om-
nia secula seculorum, Amen.

Si uerò celebrat pro Defunctis, non facit sig-
num Crucis super aquam, sed imponit absque beo-
medictione, dicens Orationem ut supra.

5. Imposita aqua in Calice, & finita oratione
prædicta, accipit manu dextra Calicem discoo-
pertum, & stans ante medium Altaris, ipsum am-
babus manibus eleuatum tenens, uidelicet cum
sinistra pedem, cum dextra autem nodum infra
cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens.

Offerimus tibi Domine, Calicem salutaris, tuam
deprecantes clementiam: ut in conspectu diuina
maiestatis tuæ, pro nostra, & totius mundi salu-
te cum odore suauitatis ascendat. Amen.

Qua oratione dicta, facit signum crucis cum
Calice super Corporale, & ipsum in medio post
Hostiam collocat, & palla cooperit.

Deinde iunctis manibus super Altare positis, a-
liquantulum inclinatus dicit secretò.

In spiritu humilitatis, & in animo contrito sus-
cipiamur à te Domine: & sic fiat sacrificium no-
strum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Do-
mine Deus.

Postea erectus, eleuans oculos, manusque ex-
pandens, & statim iungens ante pectus (quod
semper facit, quando aliquid est benedicturus)
dicit.

VII.
a amouet
pit Pate-
vsque ad
Deum e.
ne Deus,
indignus
& uero,
onibus &
mstami-
ianis vi-
ficiat ad
atenam,
seu uase
Calicem
ationem
crandas
a ordine
ens, cū
& depo-
tis Cor-
extram
exterlo.
Si au-
ipsum
alicem,
us no-
nistrum
m ma-
alicem.
oducit
cit:
Dicit.

Veni sanctificator omnipotens aeternae Deus : & benedix cum dicit benedix signat manu dextra communiter super Hostiam & Calicem, sinistra posita super Altare) hoc sacrificium tuo sancto nomini praparatum.

6. Tum iunctis ante pectus manibus, accedit ad cornu Epistolae, ubi stans ministro aquam fundente lauat manus, id est, extremitates digitorum pollicis & indicis, dicens Psalmum,

Lauabo inter innocens manus meas : & circumdabo Altare tuum Domine.

Vt audiam vocem laudis : & enarrem vniuersa mirabilia tua.

Domine dilexi decorem domus tuae, & locum habitationis gloria tuae.

Ne perdas cum impijs animam meam : & cum viris sanguinem vitam meam.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextra eorum repleta est muneribus.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.

Pes meus stetit in directo : in Ecclesijs benedicam te Domine.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, & nunc, & semper; & in saecula saeculorum, Amen.

qui versus Gloria Patri, praetermittitur in Missis Defunctorum, & in Missis de Tempore à Dominica de Passione vsque ad Sabbatum sanctum exclusiue.

7. Celebrans lotis manibus eas tergit, & illis ante pectus iunctis reuertitur ad mediam Altaris, ubi stans, oculosque ad Deum elevans, & statim demit-

dem
tulu
S
t
et
st
E
Pe
ru
ad
tu
ri
A
Qu
Altar
ctis m
terra
pulum
ous, d
Or
ac
De
reu
dex
stro
Sac
de
ria
tot
Qu
Am
Et n
tionem
citabile
ne, Or

demittens, manibus iunctis super Altare, aliquantulum inclinatus dicit secretò orationem.

Suscipe sancta Trinitas, hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Iesu Christi Domini nostri: & in honore Beatae Mariae semper virginis, & Beati Ioannis Baptista, & SS. Apostolorum Petri & Pauli, & istorum, & omnium Sanctorum: ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem: & illi pro nobis intercedere dignentur in caelis, quorum memoriam agimus in terris. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Qua dicta manibus hinc inde extensis, & super Altare positis, osculatur illud in medio: tum iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, à sinistra manu ad dextram vertit se ad populum, & versus eum extendens, & iungens manus, dicit voce atquantulum elata.

*Orate fratres (& secretò prosequens) ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat, apud Deum patrem omnipotentem, perficit circulum, reuertens iunctis manibus ante pectus à manu dextra ad medium Altaris. Et responso à Ministro vel à circumstantibus, alioquin ipse met Sacerdos, dicit *Suscipiat Dominus Sacrificium de manibus tuis (vel meis) ad laudem, & gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suae sanctae.**

Qua finita Celebrans submissa voce subiungit. Amen.

Et manibus ante pectus extensis, ut fit ad orationem, stans in medio Altaris, versus librum dicit absolute sine *Oromus*, & sine alia interpositione, *Orationem, vel Orationes secretas.* E 7 Seg

Secreta.

Tua, Domine, propitiatione, & beatae Mariae
semper Virginis intercessione, ad perpetuam atque
presentem, hac oblatio nobis proficiat prosperi-
tatem, & pacem. Per Dominum nostrum &c.

Cum dicit, *Per Dominum*, iungit manus, cum
dicit, *Iesum Christum*, caput inclinatur, quod facit in
prima oratione, & in ultima, si plures sint dicen-
da.

8. Perueno autem in Conclusionem ultimam se-
cretæ ad verba illa, *Per omnia secula seculorum*, ex-
clusiue; Sacerdos stans in medio Altaris, depositis
super eo manibus hinc inde extensis, dicit con-
uenienti & intelligibili voce, *Præfationem*. Cum
dicit, *Sursum corda*, eleuat manus hinc inde exten-
sas vsque ad pectus, ita ut palma vnius manus re-
spiciat alteram. Cum dicit, *Gratias agamus Domi-
no*, iungit manus: cum dicit, *Deo nostro*, oculos ele-
uat, & statim Cruci caput inclinatur, *Responsio*, *Dig-
num & iustum est*, eleuatis, & extensis, ut prius ma-
nibus, prosequitur *Præfationem* propriam, vel
communem, ut tempus requirit.

Præfatio.

Ps. Per omnia secula seculorum.

Resp. Amen.

Ps. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo.

Ps. Sursum corda.

Resp. Habemus ad Dominum.

Ps. Gratias agamus Domino Deo nostro.

Resp. Dignum & iustum est.

*Vere dignum & iustum est, æquum & salutare,
nos tibi semper, & vbique gratias agere Domi-*

ne SAT.

ne Sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus. Et te in veneratione Beatae Mariae semper Virginis collaudare, benedicere, & predicare. Quae & vnicum tuum Sancti Spiritus obumbratione concepit: & virginitatis gloria permanente, lumen aeternum mundo effudit, Iesum Christum Dominum nostrum. Per quem maiestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates. Coeli, caelorumque virtutes, ac beata Seraphim, sociâ exultatione celebrant. Cum quibus & nostras voces, ut admitti iubeas deprecamur supplici confessione dicentes.

Deinde iunctis ante pectus manibus, & inclinatus, voce mediocri, ministro interim paruum campanulam pulsante dicit:

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Plem sunt caeli & terra gloria tua, Hosanna in excelsis. erigit se, & signum Crucis sibi producit à fronte ad pectus dicit.

Benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis.

ANNOTATIONES.

§. 1. Sunt qui dicunt Offertorium expansis manibus, sed hoc est expresse contra Rubricam, quae praecipit dici iunctis manibus alij dicunt submissâ voce, alij in Missa de B. Maria Virgine Offertorium *Aue Maria gratia plena &c.* legunt flexis genibus, at contra Rubricam faciunt.

§. 2. Si sit facienda oblatio à populo, fiat statim dicto offertorio ante oblationem Hostiae, ut constat ex omnibus actibus pontificalibus, in Pontificali Romano praescriptis. Et Sacerdos in Sacrificio Missae tam diu subsistere debet, donec ea omnino peracta sit Non tamen in simili oblatione Patena, sed Crux, aut sacra aliqua imago, aut manus celebrantis, ad osculandum praebenda est.

*GAMANTHO
Part. 2. Tit. 2.
7. n. Salt. 09.*

*Diana Part.**2. Tract. 14.**resol. 49.**Gauantus**loco citato**lit. 9**Gauantus**Part. 2. Tit.**7. 2. lit. t.*

§. 3. Sacerdos primitias celebrans potest se in medio Altaris ad populum vertere & oblationes ab ipso sponte factas accipere, non tamen debet circuire Ecclesiam ex decreto Sac. Cong. Concilij Trid. *sess. 22.* neque in fine oblationis debet dari benedictio, vti necessitudo, multò minus Celebrans cum Diacono & subdiacono accedere debet ad chorum monialium aut aliarum Virginum, & ab ipsidem oblationem ibidem accipiat, nec oblatio huiusmodi imponi debet patenæ vel Calici.

§. 4. Dicto offertorio, Celebrans primò discooperit calicem, velo nimirum remoto quod melius à ministro quàm Sacerdote plicatur, & ab ipso prope tabellarum secretarum in cornu Epistolæ collocatur, sed si à ministro non plicetur, potius à Sacerdote plicatur, quam explicatū & extensum in Altari relinquatur. *Secundò* sistit eum ad cornu Epistolæ manu dextrâ, sinistrâ super Altari extra Altare positâ. *Tertiò* manu dextrâ amonet paruum pailam desuper Hostiam. *Quartò*, sola manu dextrâ accipit patenam cum Hostia de calice, *Quintò*, amabatur manibus usque ad pectus, non patenam autem ante faciem cum Hostia eleuatam tenens, oculis ad Deum eleuatis, & statim demissis, offert dicens *suscipe sancte Pater. &c.*

*Gauantus**Part. 2. Tit.**7. 3. lit. y.*

§. 5. Si fuerint aliæ Hostiæ, non super patenam, sed in alio calice seu vase pro communione popul. consecrandæ. Celebrans antequam accipiat patenam cum Hostia, prius detegit dextrâ dictum vasculum, nec est necessè vt id Celebrans eleuet quia esset ei incommodum, sed ad idem suam tantum dirigat intentionem. Factâ autem oblatione Hostiæ, antequam accipiat Calicem, eandem ponit prope tabellam Secretarum in medio super Corporale. Si tamen non sint Hostiæ in magno numero scilicet quinque aut sex solum consecrandæ poterunt poni super Corporale à parte Euangelij: e regione maioris Hostiæ, ab ea aliquantulum distantes.

§. 6. Celebrans faciat Cruci reuerentiam antequam procedat ad cornu Epistolæ vt accipiat Calicem.

§. 7. In præparatione Calicis Celebrans sequentia obseruare debet. *Primò*, vt parum tantum recedat à medio, nimirum ad locum vbi Calicem posuit. *Secundò*, Accipit Calicem sinistrâ, & dextrâ purificatorio eum extergit super Altari, non autem extra Altare. *Tertio*, Exterso Calice, vt præscribitur in Rubricis titulo *hoc 7.*

n. 3. patenam cooperit purificatorio, ergo non inuoluit Calicem purificatorio, nec ponit illud ad pedem calicis, nec retinet in manu sinistra, quia sequitur in Rubricis n. 4. Et sinistra tenens illius nodum accipit ampullam vini de manu Ministri.

§. 8. Minister osculetur utramque ampullam, teneatque easdem in parte inferiori, ita ut Sacerdos eas possit per manubrium capere. offeratque eas dexterâ, sed recipiat ampullam vini sinistrâ, & ampullam aquæ dexterâ; si tamen possit commodè recipere ampullam dexterâ, eò meliùs, ponendo ampullam aquæ in perucula, cum osculis earum non manus Celebrantis, & cum inclinatione antè & post.

§. 9. Sacerdos ipse admoueat Calicem prope ampullas, ita ut guttæ non cadant super mappam altaris dum infunduntur in Calicem. Si guttæ vini & aquæ dispersæ appareant intra Calicem, circumacta vino verniantur, vel purificatorio è loco suo accepto abstergantur, ne post consecrationem oriatur dubium an sint consecratæ, & post absterfionem prædictam, Patenam iterum cooperiat purificatorio.

§. 10. Antequam Sacerdos benedicat aquam Calici infundendam non iungit manus, sed sinistra tenens Calicem, in Altari stantem, dextra producit signum Crucis super ampullam aquæ dicens *Deus qui humana* &c. *Gauantus loc. cit. litt. d.*

§. 11. Parùm aquæ infundit Sacerdos in Calicem, eoque minùs, quò vinum est debiliùs, quò quantum fieri potest, album esse decet. Non tamen oportet esse nimis scrupulosum aut sollicitum, ut aqua valde modica, vel vna guttula affundatur, plures enim guttæ affundi possunt, imò etiam octaua vel decima pars proportionalis. *Gauantus loco cit. litt. f.*

§. 12. Impositâ aquâ in Calice, statim Celebrans post extersionem illius, si necesse sit, eum relinquit ibidem, illumque priùs accipit, cum peruenit ad medium Altaris, de cornu Epistolæ, tunc enim illum offert utraque manu, ut in Rubrica.

§. 13. Calicem ambabus manibus eleuatum tenens ante pectus, nec altiùs, nec demissiùs, quàm ut pectori correspondeat, nec directè super Hostiam, sed paululum extendens brachia, ut Hostia sit inter illa.

§. 14. Signum Crucis cum Calice fit ambabus manibus, non autem vnâ tantùm, ut malè quidam.

§. 15. Ad formandas Cruces regula fit ut fiant exten-

Gauantus
Part. 2. Tit.
7. n. 4. litt. c.

Gauantus
Part. 2. Tit.
7. n. 4. litt. g.

Gauantus
sâ ma.

*part. 2 tit. 7.
n. 1. lit. p.*

sâ manu dextrâ iunctis digitis, paruo digito rei benedi-
cendæ verso, & formentur duæ lineæ hoc modo + p
vt pingitur in Missali, non autem quatuor punctis
• • & lineæ illæ non excedant mensuram palmi com-
munis manus, nec Crux debet fieri in circulo & cele-
digitorum variatione aut motu tantum, sed exten-
sâ manu, digitis iunctis, æqualiter altè fiat Crux recta su-
per Calicem & Hostiam, & transverse æque altè & æ-
qualiter super oram anteriorem pallæ, quæ Calicem
tegit. Quid semper fit, quando oblata simul signantur
vna Cruce, quæ & in longitudine non excedat oram
pallæ; quæ est versus tabulam Altaris, & versus Sacer-
dotem transeat Hostiam tantum. In latitudine autem
non excedat latitudinem pallæ. Si autem separatim sig-
nentur oblata fiat vna Crux directe super Hostiam, eod-
dem modo quo iam Crux descripta est, sed sit minor, &
fiat infra cuppam Calicis. Alia Crux fiat supra, Calicem,
ita vt lineæ transuersa huius Crucis fiat super medium
pallæ, & longitudo & latitudo illius non excedat lon-
gitudinem & latitudinem pallæ. *Gauantus Part. 2. Tit. 7.
n. 1. lit. p.*

§. 16. Prætereâ in faciendis viuificæ Crucis config-
urationibus, exactissimè perfectissimèque obseruetur ne
circulos, vel quævis alia signa potius, quam sacrum
Crucis signum formare videatur, nec signum Crucis
nimis celeriter, sed distinctè formet, & regulari atque
vniformi motu quasi calamo lineas designans, omni
affectatione semotâ, manus ipsas ducat, atque deducat.

§. 17. Psalmus *Lauabo inter innocentes &c.* incipitur &
absoluitur in cornu Epistolæ, qui ita dicendus, vt cum
absterfione manuum absoluitur; ad versum *Gloria Pa-*
tri caput Cruci inclinatur, ideoque non interredun-
dum ad medium, sed aut in cornu Epistolæ, aut in me-
dio Altaris dicendus. *Gauantus Part. 2. Tit. 7. n. 6. lit. t.*

§. 18. Dum lauat manus aduertat vt iuxta Rubri-
cam tantum extremitates digitorum pollicis & indi-
cis; non autem totas manus; & os, vt, quidam indecen-
ter agunt, lauet; neque purificatorio, sed manutergio à
ministro sibi porrecto, non quidem in Altari, seu super
Calicem, sed aliquo loco congruo conseruato tergat.

§. 19. Antequam minister aquam fundat pro lotio-
ne manuum, prius eluat paululum manutergium ab
Altari, vt Sacerdos illud capere queat; & tenens pelui-
culam

*Gauantus
part. 2. tit. 7.
n. 6. lit. x.*

culam in sinistra ampullam aquæ in dextra, cum osculo ampullæ, & de bitis reuerentijs, fundit aquam. Repositâ deinde ampullâ aquæ, cum alia vini in loco suo, manutergium plicabit.

§. 20. Minister non prius incipiat *Suscipiat*, quam Sacerdos dixerit integrè *Orate fratres* vsque ad finem, neque Celebrans dicat *Amen* nisi postquam Minister finierit totam Orationem *Suscipiat*.

§. 21. Orationes secretas dicit Sacerdos in medio versus librum, hoc est conuersus ad librum, non recedens à medio manetque corpore ita versus librum, donec in vltima oratione secreta dixerit *Qui tecum vniuit & regnat in vnitae Spiritus sancti Deus*, tunc enim & non ante, personam vertat ad Altare & dicat *Per omnia secula seculorum*. Hinc patet aptandum esse librum prope Corporale, vt commodius legatur, non autem relinquendum esse eo loci, in quo lectum est Euangelium, vt dictum est supra titulo precedenti. §. 7.

Gauantur
part. 2. tit. 7.
n. 7. litt. b.

§. 22. Conclusio primæ Orationis dicitur à Celebrante integrè, sicut in prima oratione Epistolam factum est & sibi respondet *Amen*, nec subiungit *Oremus*, sed absolute alias Orationes prosequitur, si dicenda sint.

§. 23. Præfatio dicitur in medio Altaris, persona versus tabulam Altaris stante, quamuis facie librum respiciat, vt Præfationem legat. Sub Præfatione dum dicit: *Per Christum Dominum nostrum* non inclinat caput, nec vnquam per totam Missam dum dicit, *Per Christum Dominum*, sine verbo *Iesum*, caput inclinat, vnâ tolum vice exceptâ scilicet in Canone post consecrationem ante verba: *Nobis quoque peccatoribus*.

§. 24. Quamuis olim innumera fuerint præfationes in Missa dicenda, nunc tamen inueniuntur in missali tantummodo vndecim videlicet prima, de Natiuitate Domini: secunda de Epiphania: tertia, de quadragesimali ieiunio: quarta, de Cruce, quinta, de resurrectione Domini, sexta, de Ascensione: septima, de Spiritu Sancto: octaua, de sancta Trinitate: nona, de beata Maria Virgine: decima, de Apostolis: vndecima, quotidiana siue communis, caueatque Sacerdos ne præter has vndecim Præfationes sine speciali priuilegio in Missa sub quocumque prætextu alijs vtatur.

§. 25. Dum Celebrans dicit *Sanctus* nec pectus percutit, nec manus super Altare ponit, sed iungit ante pectus. In fine dum dicit *Benedictus* Celebrans post signum Crucis iungit manus, sicut ad finem Hymni Angelici.

Gauantur
loco cit. n. 8.
litt. f.

TITVLVS VIII.

De Canone Misse usque ad consecrationem.

1. **F**inita Præfatione, vt supra, Sacerdos statim ante medium Altaris, versus ad illud, aliquantulum eleuat manus, oculisque eleuatis ad Deum, & sine mora deuotè demissis ac manibus iunctis, & super Altare positis, profundè inclinatus incipit Canonem, secretò, dicens:

TE igitur, Clementissime Pater, per Iesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus. osculatur Altare in medio, deinde erigit se, & stat iunctis manibus ante pectus dicens, *vti accepta habeas, & benedicas* dextra manu signat ter communiter super Hostiam & Calicem dicens, *Hæc tibi dona, hæc tibi munera, hæc tibi Sancta Sacrificia illibata.*
2. Deinde extensis manibus ante pectus, prosequitur.

In primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica; quæ pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum; unâ cum famulo tuo Papa nostro N. exprimit nomen Papæ: Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Et Antistite nostro N. specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarij in propria Diocesi, & non alterius superioris, etiam si Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi iurisdictione. Si verò Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur: quæ etiam omittuntur ab ijs qui Romæ celebrant. Si celebrans
est Epi-

est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha,
omissis prædictis verbis, eorum loco dicit.

Et me indigno seruo tuo.

Summus autem Pontifex cum celebrat omissis
verbis, vnâ cum famulo tuo Papa nostro N. &
Antistite nostro N. dicit, vnâ cum me indigno
famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti. Et
continuant omnes vt sequitur.

*Et omnibus orthodoxis, atque Catholica & A-
postolica fidei cultoribus.*

Commemoratio pro uiuis.

3. Cum dicit *Memento Domine famulorum fa-
mularumque tuarum* eleuans & iungens manus
vsque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus
stat paulisper in quiete, demisso aliquantulum ca-
pite, faciens commemorationem uiuorum Chri-
sti-fidelium ad suam voluntatem; quorum nomi-
na, si vult secretò commemoret; non tamen ne-
cessè est ea exprimere, sed mente tantùm eorum
memoriam habeat. Potest etiam celebrans, si pro
pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit
morosus, ante Missam in animo proponere sibi om-
nes illos tam viuos quam defunctos, pro qui-
bus in ipsa Missa orare intendit, & hoc loco gene-
raliter vnico contextu ipsorum uiuorum com-
memorationem agere, pro quibus ante Missam
orare proposuit in Missa.

4. Commemoratione uiuorum facta, demissis
& extensis vt prius manibus continuat.

*Es omnium circumstantium, quorum tibi fides
cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offe-
rimus: vel qui tibi offerunt hoc sacrificium lau-
dis, pro se, suisq; omnibus: pro redemptione ani-*

marum suarum, pro spe salutis & incolumitatis
sue: tibiq; reddunt vota sua aeterno Deo, viuo &
vero.

Similiter stans prosequitur

Communicantes, & memoriam venerantes, in
primis gloriose semper Virginis Mariae, genitricis
Dei & Domini nostri: caput Cruci inclinatur,
Iesu Christi: sed & beatorum Apostolorum ac
Martyrum tuorum, Petri & Pauli, Andreae, Ia-
cobi, Ioannis, Thome, Iacobi, Philippi, Bartholo-
mai, Matthei, Simonis, & Thadæi; Lini, Cleti,
Clementis, Xysti, Cornelij, Cypriani, Laurentij,
Chrysogoni, Ioannis & Pauli, Cosmae & Da-
miani: & omnium Sanctorum tuorum: quorum
meritis precib; q; concedas, vt in omnibus prote-
ctionis tue muniamur auxilio: Per eundem,
iungit manus, Christum Dominum nostrum.

Expandit manus simul super oblata, ita vt pal-
mae sint apertae versus ac supra Calicem & Ho-
stiam, quas sic tenet dicendo, Hanc igitur &c. vs-
que ad illa verba,

Per Christum Dominum nostrum, tunc enim
iungit manus.

Hanc igitur oblationem seruitutis nostrae, sed &
cunctae familiae tuae, quaesumus Domine, vt placatus
accipias: diesq; nostros in tua pace disponas,
atque ab aeterna damnatione nos eripis, & in ele-
ctorum tuorum iubeas grege numerari, iungit
manus, Per Christum Dominum nostrum. A-
men.

Et sic prosequitur,

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quaesu-
mus;

De Canone Missæ usq; ad consecrationem. 119

mus, communiter signat ter super Hostiam & Calicem simul: dicens bene ꝛ dictam, adscri ꝛ ptam, ra ꝛ tam, rationabilem, acceptabilemq; facere digneris: separatim signat semel super Hostiam tantum vt nobis Cor- ꝛ pus & semel super Calicem tantum dicens & San ꝛ quis fiat dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi & inclinans caput Crucis, extergit, si opus fuerit, pollices & indices super Corporale, & dicit secretò vt prius.

Qui pridie quam pateretur, & accipiens pollice & indice dextræ manus Hostiam, & eam cum illis ac indice & pollice sinistræ manus tenēs; stans erectus ante medium Altaris, dicit, accepit panem in Sanctas ac venerabiles manus suas, eleuansque ad cælum oculos, & statim demittens, dicit, & eleuatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans; dicit, tibi gratias agens; & tenens Hostiam inter pollicem & indicem sinistræ manus, dextra producit signum Crucis super eam, dicens, bene ꝛ dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes.

5. Si adsit vas cum alijs Hostijs consecrandis, antequam accipiat Hostiam, discooperit manu dextra Calicem, seu vas aliarum Hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positus, stans capite inclinato, distinctè, reuerenter, & secretò profert verba consecrationis super Hostiam, & simul super omnes, si plures sint consecrandæ, & Hostiam suam pollicibus & indicibus tantum tenens, dicit,

Hoc

Hoc est enim Corpus meum

Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollices & indices prædictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis & simul iunctis (& Hostijs, si plures sint consecratae, in loco, in quo à principio Missæ posita sunt, super Corporali vel in alio vase, aut Calice demissis) genuflexus eam adorat. Tunc se erigens, quantum commodè potest, eleuat in altum Hostiam, & intentis in eam oculis (quod & in eleuatione Calicis facit) populo reuerenter ostendit adorandam & mox sola manu dextra ipsam reuerenter reponit super Corporale in eodem loco unde eam leuauit, & deinceps pollices & indices non disiungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere vel tractare debet, usque ad ablutionem digitorum post Communionem.

6. Reposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur: si adsit vas aliarum Hostiarum. Patena vel Palla cooperit ut supra. Interim dum Celebrans eleuat Hostiam, accenso prius in orticio (quod non extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumplerit, vel alios communicauerit, si qui erunt communicandi in Missa;) minister manu sinistra eleuat simbrias posteriores Planetae, ne ipsum Celebrantem impediatur in eleuatione brachiorum, quod & facit in eleuatione Calicis: & manu dextra pulsat campanulam ter ad vnâquamque eleuationem, vel continuate quousque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, & similiter postmodum ad eleuationem Calicis.

7. Celebrans adorato Sacramento surgit, & discooperit Calicem, in quem, si opus sit, extergit digi-

digitos, quod semper faciat, si aliquod fragmentum digitis adhæreat, & stans erectus dicit.

Simili modo postquam cœnatum est, & ambabus manibus accipiens Calicem iuxta nodum infra cuppam, & aliquantulum illum eleuans, ac statim deponens, dicit, *accipiens & hunc præclarum Calicem, in Sanctas ac venerabiles manus suas cum dicit item tibi gratias agens caput inclinat cum dicit bene dixit, sinistra Calicem infra cuppam tenens, dextra signat super eum, & prosequens deditque discipulis suis, dicens: accipite & bibite ex eo omnes.*

Ambabus manibus tenens Calicem, videlicet sinistra pedem, dextra nodum infra cuppam cubitis super Altare positus, & capite inclinato, proferat attentè, continuatè, & secretè, vt supra, verba consecrationis Sanguinis.

Hic est enim Calix Sanguinis mei, noui & æterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Quibus dictis reponit Calicem super Corporales, & dicens secretè.

Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis, genuflexus Sanguinem reuerenter adorat.

Tum se erigit, & accipiens Calicem discoopertum cū Sanguine ambabus manibus, vt prius, eleuat

eleuat eum, & erectum, quantum commodè
est, ostendit populo adorandum; mox ipsum
uerenter reponit super Corporale in locum
stium. & manu dextra palla cooperit, ac ge-
flexus Sacramentum veneratur.

ANNOTATIONES.

Gauantus
Part. 2. Tit. 2.
§. 1. 1.

§. 1. Actio prima in Canone quinque actus con-
plectitur manuum & oculorum eleuationem, oculorum
demissionem, manuum iunctionem, earum demissionem
super Altare positionem. Et ad primum gestum, primo
quoque verba, *Te igitur*, sunt pronuncianda, non cessan-
dari debet gestus sine voce, qui alioquin esset inco-
cinnus & indecens.

§. 2. Osculato Altari quidam non iungunt manus
antequam signent oblata, quam iunctionem manuum
ante quamuis benedictionem adhibendam, & à Ru-
bricis sæpius præscriptam, etiam aliàs, male, omittunt.

Gauantus
Part. 2. Tit. 2.
§. 1. 2. lit. m.

§. 3. In Canone ad nomen Papæ caput inclinatur, e-
dem enim est ratio, qua supra dictum est in collecta, ad
nomen eiusdem, de quo dubitauere quidem nonnulli
sed in *Rubrica de Orat.* non adest limitationis particu-
larium.

Gauantus
loco citato
lit. n.

§. 4. Episcopus illius loci in quo Missa Celebratur
nominandus est, non autem ordinarius Celebrantis
nisi in sua Diocesi, si habet communionem sedis Apo-
stolicæ, aliàs vicinus Catholicus, à quo ordines petun-
tur, ideoque errant qui in Canone nominant, antistes
suum ordinarium in aliena Diocesi; vt si aliquis
Sacerdos Diocesis Colonienfis Ratisbonam profectus
celebraret, atque ibidem nominaret Archiepiscopum
suum Coloniensem; deberet autem tunc nominare
Ordinarium istius loci, puta Episcopum Ratisbonen-
sem. Neque, vt quidam habet, in locis, quæ nullius sunt
Diocesis omittenda sunt hæc verba, *Et Antistes nostro loco*
neque nominandus est Abbas exemptus loci, sed Ep-
scopus vicinior ad quem pro ordinatione itur, Abbas
enim non potest esse Antistes de quo in Canone.

Gauantus
Part. 2. Tit. 2.
§. 1. 2. lit. n.

§. 5. Pius quintus qui nihil addi voluit in Missa, con-
cessit nominari in Canone Regem in Hispania tantum
non ergo nominari potest in Canone ab alijs sine Sum-
mi Pontificis Licentia contra Pij V. bullam de Missa
editam. Caueant etiam Regulares ne in Canone nomi-
nent

ment Superiores suos, vt Antistites, & contra facientes declarauit Sacra Rituum Congregatio 12. Nouembris 1615. facere contra pietatem, ac temeritatis notam incurrere, eosque animaduersione dignos esse.

§. 6. Verba illa *Memento Domine famulorum famularumque tuarum* non altiori seu clariori proferenda sunt voce quam alia verba Canonis quia in Canone non eleuatur vox nisi ad illa tria verba, *Nobis quoque peccatoribus*, vt constat ex Rubrica.

Gauantus
p. 1. tit. 16.
sub n. 2.

§. 7. Non sine graui culpa potest Canon Missæ altè legi, nisi in ordinationibus Presbyterorum, tunc enim Episcopus totum Canonem & alia secretè dicenda morosè & aliquantulum altè dicere debet, ita, vt ordinati Sacerdotes possint secum omnia dicere, præsertim verba consecrationis, quæ dici debent eodem momento per ordinatos, quo dicuntur per Pontificè. Pontif. Rom. tit. de ordinat. Presb. *Gauantus loco cit. sub n. 1.*

§. 8. Dum facit commemorationem viuorum, fiat secundum Rubricam, videlicet non tenendo manus iunctas vsque ad oculos, sed ante pectus, vel vsque ad faciem, demisso aliquantulum capite ad vniformitatem verò seruandam, extremitas digitorum infimo oris labio respondeat; Non oculis eleuatis versus Crucem, nec iisdem clausis, nisi fortè ad maiorem animi compositionem. Neque defigendi sunt oculi in Sacramentum, si est in Altari expositum, eo quod in altero *Memento* præscribitur capitis demissio & oculorum; in vtroque enim *Memento* hæc capitis & oculorum demissio attendi debet, ad indicandam humilitatem.

Gauantus
Part. 2. Tit.
8. n. 3. lit. O.

§. 9. Hoc loco dicendum est de applicatione sacrificij & quidquid sit de valore Missæ, qui dici potest infinitus in radice, sed ad impetrandum, & ad alios effectus, finitus in terminis, vel in effectu, quia finitè de eo omnes, magis, vel minus, pro minori vel maiori deuotione cuius uè Concurrentis ad Missæ sacrificium participant.

Expediit Sacerdoti vt faciat quatuor sequentia in vtroque *Memento*.

Primum est, in vtroque *Memento*, vt intendat prodesse omni meliori modo ijs, de quibus Ecclesia expressè meminit in Canone, nimirum toti Ecclesiæ, Papæ, Episcopo loci, & circumstantibus, quibus Deus distribuat portionem Sacrificij generalem, pro eorum capacitate, & deuotionis mentura.

Gauantus
loc. cit. lit. p

Secundū est, vt prouideat sibi ipsi Sacerdos de portionē

tionem sibi debita, quam solus Deus nouit quanta sit. Probabile est, eam posse dari à Sacerdote alijs nominandis pro eo titulo, quo importat pœnæ debitam remissionem. Quo casu prodesset multo magis ijs, quibus si pro iisdem sequenti proximâ ratione, & modo celebraret, quia certum est, participare Sacerdotem in maiori quantitate de valore Missæ, quàm alium quemlibet, qui eundem celebrare iubet, aut procurat; tum in mysterio proximiori tum ex maiori deuotione & fide quæ inter Celebrandum multipliciter excitantur.

Tertium est, vt suffragari intendat eo maiori affectu quo potest, & debet ijs, quibus tenetur, siue ex obedientia, siue ex titulo beneficii, siue legati, siue contractus rationabilis, siue promissionis, aut voti, siue congruentis eleemosynæ acceptæ, aut promissæ; & ea prorsus ratione, quâ iisdem tenetur ad Missam, siue plures Missas. Si verò ij non egeant, aut fortè ex defectu gratiæ non sint capaces Sacrificij, fructus, substituat statim alios actus, & secundâ, vt aiunt, intentione, alioquin fructus Missæ non applicatus remanebit in thesauro Ecclesiæ. Deus autem nouit, quantum cuique illorum de fructu Missæ sit dandum.

Quartum est, vt alijs item prodesse intendat, sine prædictorum præiudicio, eo ordine & quantitate fructus, quâ Deus scit ipsum teneri, & eos specialiter nominatos Deo commendat, siue in ordine ad remissionem pœnæ, cum sit satisfactorium; siue ad gratiam acquirendam, & augendam, cum sit meritorium; siue ad quæcunque bona spiritualia, vel temporalia, quibus illi egent, & vtiliora eisdem forent, obtinenda, cum sit impetratorium; siue ad gratias agendas de obtentis, cum sit Eucharisticum; siue ad reddendum honorem ab illis Deo debitum, cum sit laudeticum. Ex his ergo & tu memento, ne *Memento* in Missa fiat in momento, sed cum aliqua mora.

Gauantus
ibidem n. 31
lit. p.

§. 10. Nomina eorum pro quibus Sacerdos oratur vult, secreto nominet, id est labijs compressis, inclusæ pectoris cogitatione.

§. 11. *Memento* est oratio priuata, quare in ea admitti possunt infideles & excommunicati omnes, ad eorum salutem procurandam.

Diana Part.
3. resol. 140.
Gauantus
Part. 2 Tit.

§. 12. Ad orationem. *Hanc igitur*, &c. expandit manus Sacerdos, non super Canticum tantum, sed super vtraque oblata pollice dextro adhuc super sinistro, in modum Crucis posito, ita tamen vt pollices sint super alio

De
alios dig
nus tene

§. 13.
&c. ter s
semel su
tantum,
non inte
dua, neq
liâ ratio
appositè

§. 14.
locaueri
retrahet
tem Epit
que par
rat: quæ
pite, sed
taris; no
si deflexo

§. 15.
posita su
die &c.
brans ne
dam elet
babus m
centem, l
dicit acc
indice: s
mat supe
trâ caper
&c. eam a
uata m à
cæteraq
grauitat

§. 16.
quam co
renouab
ste humi
& Sancta
in hac ac
Hoc est &c

§. 17. I
clinato. I
profert v
bâ vel or

VIII, pta sit. is nom ebitar ijs, qua do cel m in m quem t; tum e & fid utur. ri affectu obediem ntractet ngruen orlus r s Missa atia non alios a fructu ecclesia le fruct at, sine cate fru iter no emissio iam ac siue ad quibus cum si b tentis onorem nis ergo mento os orat inclusi admitti eorum dit ma super v o, u at supe alio

alios digitos, vt antea, non autem pollices subtus manus tenendi sunt. 8. n. 4. lit. r.

§. 13. Cum signat ad illa verba *benedictam, adscriptam,* &c. ter super Hostiam & Calicem simul, & separatim semel super Hostiam tantum, & semel super Calicem tantum, videat Sacerdos vt Cruces fiant continenter, non interruptè tres, & postea post breuem moram alia duæ, neque interrumpantur iunctione manuum, aut alia ratione ad ea verba *acceptabilemq;* dispensando verba appositè.

§. 14. Si Pyxidem cū alijs Hostijs consecrandis collocauerit post Calicem, antequam accipiat Hostiam, retrahet eam prius ad latus ipsius Calicis versus partem Epistolæ, eamque discooperit, vt super ipsas quoque particulas proprijs verba consecrationis profert: quæ proferre debet stans quidem, & inclinato capite, sed reuerentis æqualiter pedibus in suppedaneo Altaris; non dextro ultra sinistram, reuerentiæ causa, quasi deflexo.

Gamantur ibid. n. 5. ut. b.

§. 15. Cæremoniæ externæ in hac actione rectè appositæ sunt, & consentiunt cum singulis verbis. *Qui prædicat* &c. Tenens Hostiam consecrandam, caueat Celebrans ne pectus percutiat, neque Hostiam consecrandam eleuet, sed eam teneat stans corpore erectus ambabus manibus inter indices & pollices non quasi iacentem, sed erectam super corporale. Dum Celebrans dicit *accipit panem* Hostiam capiat dexterâ, ita vt prius indice sinistræ manus oram ipsius aliquantulum premat super corporale, vt faciliè eam ipsam Hostiam dextrâ capere valeat, & dum dicit *in Sanctus ac Venerabiles* &c. eam accipit etiam sinistrâ, eamque paululum eleuata à corporali, erectam non quasi iacentem teneat, cæteraque in hac Rubricâ præscripta ad literam cum grauitate obseruari debent.

§. 16. Sacerdos iam consecraturus hostiam, priusquam consecrationis pronunciet verba, mentaliter sic renouabit intentionem. Cum illa, Domine Iesu Christe humilitate, charitate & intentione, quam habuisti, & Sancta Catholica habet etiamnum Ecclesia, eadem in hac actione, tua omnipotentia pronunciaro verba: *Hoc est* &c. Eodem affectu etiam consecrabit Calicem.

Iustinellus in modo de uote celebrandi Missam.

§. 17. Proferens verba consecratione stat capite inclinato non toto corpore incuruato distinctè & secretè profert verba consecrationis, caueat ne afflet, nec barbâ vel ore contingat Hostiam, vel Calicem, neque in

eundem barbam immittat, neque moueat caput aut singula verba consecrationis, vt faciunt multi, nec figurat cum eo Hostiam, neque eam aut Calicem post vtriusque consecrationem osculetur; neque verba consecrationis proferat magno conatu & aspiratione, sed vnico contextu & nullâ interpositâ morâ inter singula verba eaque ita secreto proferat vt à nemine circumstantium audiatur, sed à seipso tantum: pares retineat pedes in consecratione super Suppedaneum Altaris, dextro vltra sinistrum reuerentiâ causa nullatenus remoto aut reflexo.

*Canantus
loco citato.
lit. d.*

§. 18. Adorat Sacerdos Hostiam consecratam vnico tantum genu, vt facilius surgere possit; neque cubitum super Altare positus adorat, sed manibus Hostiam tenentibus super Altare retentis; & ita, vt commodè ad terram vsque genu flexio fiat, neque tamen videri Hostia ab omnibus possit, hinc adoratio hæc fit facie in Hostiam intentâ, & non toto corpore & capite exindiscreta reuerentiâ infra frontem Altaris profunda-

*Canantus
loco citato
lit. f.*

to. In eleuatione Hostiæ digitos extensos iungat, sicut & imas partes manuum, vt solidius & decentius eam eleuet; neque eas se iungat, nisi quando reponit Hostiam.

§. 19. Sacramentum eleuet grauiter, non autem ad deo lentè, nec nimis in altum, sed ita vt videri commodè à circumstantibus possit.

*Canantus
part. 2. tit. 8.
2. 5. lit. c.*

§. 20. Caueat ne vnquam ferat Hostiam vel Calicem extra limites corporalis, nec retro post se, neue directè supra caput suum aut capite inter brachia protulso sed oculos semper habeat intentos, tam in Hostiam quam in Calicem, Hostiam quando populo adorandam ostendit in vtrumque latus non conuertat, nec illâ Crucem effingat sed rectam & immotam in alto aliquantulum teneat, & max iterum reuerenter reponat, quod & in Calicis eleuatione obseruandum; non enim diu Hostiam, aut Calicem eleuatum tenere debet.

§. 21. In repositione Hostiæ, & Calicis non osculetur nodum, pedemue eius neque Hostiam, aut suam manum, sed deponat Hostiam eodem, prorsus modo quo acceperat tribus nimirum digitis posterioribus sublatis, non in Altari depositis, nec inuersâ manu.

§. 22. Eleuatâ Hostiâ non detegat Calicem, priusquam adorauerit ipsam Hostiam.

§. 24. In

§. 23. paulo p
xus sup
nu finit
neta q
deponc
panula
cum Sa
stiam se
ca, ita d
panula

§. 24. forti fi
Patri il
petuun
dando
um. id
magno
totius

§. 25. tam ho
digitos
dicit. S
pit, de
nodum

§. 26. rus Cali
ac si di
pam. Q
eunder
est cali
Hostia

§. 27. nus flect
contra
eleuari

§. 28. dos fini
tior est

§. 29. flectit,
ptione
rum Ec
ius mo
deuote

§. 23. In elevatione Hostiæ, & Calicis, Minister paulò post Sacerdotem ad eiusdem dextram, genuflexus supra altiorem gradum, si plures sint gradus, manu sinistra eleuat partem inferiorem posterioris Planetæ quam in medio accipit, sed eam accipiens aut deponens non osculatur, & manu dextrâ pulsât campanulam ter ad vnamquamque elevationem, id est, cum Sacerdos adorat, cum eleuat, & cum reponit Hostiam seu Calicem: & hic ritus sicut est prior in Rubrica, ita decentior est posteriori, quo continuatim campanula pulsatur.

Gauantur
ibidem v. 6.
litt. g.

§. 24. Eleuando in altum sacratissimam Hostiam, forti fide, profundâ humilitate, ac reuerentiâ æterno Patri illam offeret, atque vna cum illa seipsam in perpetuum holocaustum ad suam gloriam, recommendando illi suam, ad quem applicatur Missæ Sacrificium. Idem fiet in elevatione Calicis, illum offerendo magno affectu in suorum delictorum remissionem, ac totius mundi salutem.

Iustinellus
in modo de-
uote cele-
brando.

§. 25. Celebrans erectus à genuflexione post adoratam hostiam, statim Calicem discooperit, & extergit digitos, si opus sit, in eum nihil dicens, & ijs exteris dicit. *Simili modo* &c eodem tempore quo Calicem capit, dextrâ benedicit Calicem, sinistra tenens ipsius nodum.

§. 26. Quod dicitur in Rubrica Sacerdos consecraturus Calicem accipit eum iuxta nodum infra cuppam. idem est, ac si dicatur, capit nodum Calicis qui est infra cuppam. Quidam deponunt Calicem, vt manus iungant, & eundem benedicant, sed malè, non enim deserendus est calix ab eiusdem acceptione, sicuti nec deseritur Hostia ad illud verbum *benedixit*.

Gauantur
part. 2. tit. 6.
n. 7. litt. l.

§. 27. Antequam Celebrans eleuet Calicem; genuflectendo proferet verba *Hac quotiescunque feceritis*, contra eos qui ea proferunt dum Calicem eleuant, aut eleuarint.

§. 28. Ad elevationem Calicis, tenere debet Sacerdos sinistra pedem, dextrâ nodum, qui ritus frequentior est tenendi Calicem.

Gauantur
loco cit.
litt. o.

§. 29. Dum post consecrationem Celebrans genuflectit, præcipuè autem post elevationem, & ante summptionem Hostiæ ac Sanguinis, ex consilio grauissimorum Ecclesiæ Præsulum & piorum Sacerdotum, in huiusmodi ritibus peritissimorum decet, vt morosè ac deuotè vsque ad terram semper genuflectat, non

VIII.
caput a
, nec sig
n post v
eba con
one, sel
singuli
circum
retinea
Altaris
enut re

in vnico
cubiti
iam te
modè ad
leri Ho
facie in
e ex in
funda

sicut
useam
nit Ho

rema
icom

Cali-
neue
a pro
in Ho
o ado
ertat,
in al
ter re-
dum;
enere

cule-
suam
modo
ribus
u.
prius

24. In

autem leuiter se genibus incuruet, sed vt adorantes Deum viuum & verum in Spiritu & veritate decet profundissime vsque ad terram, sese in genua demittat, & internam animi sui humilitatem & reuerentiam externâ hac reuerentiâ omnipotenti Deo sacrificet.

TITVLVS IX.

De Canone post Consecrationem vsque ad orationem Dominicam.

Reposito Calice, & adorato, Sacerdos stans ante Altare, extensis manibus ante pectus, dicit secretò.

Vnde & memores Domine, nos serui tui, sed & plebs tua sancta, eiusdem Christi filij tui Domini nostri tam beatæ passionis, nec non & ab inferis resurrectionis sed & in celos gloriose ascensionis: offerimus præclara Maiestatî tuæ cum dicit, de tuis donis ac datis, iungit manus ante pectus: & manu sinistrâ positâ super Altare intra Corporale, dextra signat ter communiter super Hostiam & Calicem dicens.

Hostiam † puram, hostiam † sanctam, hostiam † immaculatam, & semel super Hostiam tantum, & semel super Calicem tantum, dicens.

Panem † Sanctum vitæ æternæ, & Calicem † salutis perpetuæ, deinde stans vt prius, extensis manibus prosequitur.

Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris: & accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ: & quod tibi obtulit Summus Sacerdos tuus, Melchisedech,

San.

Sanctum Sacrificium, immaculatam hostiam.

Deinde profundè inclinatus ante medium Altaris, manibus iunctis super illo positus; dicit.

Supplices te rogamus, omnipotens Deus: iube hac proferriper manus Sancti Angeli tui in sublime Altare tuum, in conspectu divinae maiestatis tuae: vt quotquot, oscularur Altare, manibus hinc inde super Corporale positus dicendo: ex hac Altaris participatione, Sacrosanctum filij tui, iungit manus: & dextra signans semel super Hostiam tantum, & semel super Calicem, sinistra super Corporale posita: dicit, Cor + pus, & San + guinem sumpserimus, & cum dicit omni benedictione caelesti, se ipsum signat à fronte ad pectus signo crucis, sinistra posita infra pectus, & prosequitur, & gratia repleamur, iungit manus dicens: Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Cùm dicit, *Memento etiam, Domine, famulorum, famularumque tuarum N. & N. qui nos praeceperunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis.* Extensis & iunctis manibus ante pectus, & vsque ad faciem eleuatis, & intentis oculis ad sacramentum super Altare, facit commemorationem fidelium Defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo vt dictum est de commemoratione viuorum.

Qua commemoratione dicta, stans vt prius extensis manibus prosequitur, *Ipsis Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerij, lucis & pacis, vt indulgeas, deprecamur.* iungit manus & caput inclinat dicendo. *Per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.*

Deinde vocem aliquantulum eleuat, & dextra manu pectus sibi percutit, sinistra posita super Corporale dicens.

Nobis quoque peccatoribus: & stans manibus extensis secretò prosequitur, famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam, & societatem donare digneris, cum tuis sanctis Apostolis & Martyribus: cum Ioanne, Stephano, Matthea, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cecilia, Anastasia, & omnibus Sanctis tuis: intra quorum nos consortium, non estimator meriti, sed venia, quaesumus, largitor admitte. iungit manus ante pectus dicendo. Per Christum Dominum nostrum.

Per quem haec omnia Domine, semper bonas creas, manu dextra ter signans commouiter super Hostiam & Calicem dicit, *sanctus & sanctas, viui & ficas, bene & dicis, & praestas nobis.*

Postea discooperit manu dextra Calicem, & genuflexus Sacramentum adoratum se erigit, & reuerenter accipit Hostiam inter pollicem & indicem dextrae manus, & cum ea super Calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat ter à labio ad labium, dicens: *Per & ipsum, & cum & ipso, & in & ipso.* & similiter cum Hostia signat bis inter Calicem & pectus, incipiens à labio Calicis, dicit: *est tibi Deo Pa & tri Omnipotenti in vnitate Spiritus & Sancti.* Deinde tenens manu dextra Hostiam super Calicem, sinistra Calicem, eleuat eum aliquantulum simul cum Hostia, dicens: *omnis honor & gloria. Et sta-*

tim vtrumque deponens, Hostiam collocat super Corporale, & si opus sit, digitos extergit, vt supra, ac pollices & indices, vt prius iungens, Calicem palla cooperit, & genuflexus Sacramentum adorat.

ANNOTATIONES.

§. 1. Dum Sacerdos dicit *unde & memores, &c.* non fit brachiorum more mulierum, sed tantum more ordinario manuum, vt habet Rubrica, extensio. *Gauantus Part. 2 Tit. 9. n. 1. litt. u.*

§. 2. Dum dicit *Supplices te rogamus, &c.* inclinat se profundè ante medium Altaris manibus iunctis super illo positis, non tamen pollice dextro super sinistrum posito, sed iunctis pollicibus & indicibus inuicem inter se, & paruis digitis frontem Altaris tangentibus ita vt celebrans non teneat manus totaliter super Corporale, quod etiam in sequentibus obseruatur, cum manus iunctæ super Altare ponuntur. *Gauantus ibidem, litt. a.*

§. 3. Celebrans doinceps manum sinistram super corporale ponit, quando est aliquid benedicturus, & ambas manus quando genuflectere debet.

§. 4. Bis hoc loco iunguntur manus, primò quando immediate ante *Memento* dicit *Per eundem*, cū autem dicit *Memento Domine &c.* tunc iterum extendit, & extensas tenet vsque dum dixit *In somno pacis*, & tunc secundo iungit. *Gauantus loc. cit. n. 2. litt. b.*

§. 5. Dum dicit *Memento Domine famulorum famularumque tuarum* pausa fit non post literas N. & N. sed post verba *in somno pacis*, neque eleuat vocem, dum dicta verba profert, sed eadè voce vt cætera verba Canonis pronuntiat, hoc autem *Memento* à Superiore differt, quod hoc fiat intentis oculis ad Sacramentum super Altare, non autem clausis. *Gauantus loco cit. sub litt. c.*

§. 6. In Commemoratione seu *Memento* Defunctorum, omnia obseruanda sunt, vt supra in *Memento* viuorum: primo enim Sacerdos commemoret ex instituto & intentione Ecclesie, deinde eos, pro quibus, vt supra tertio loco teneri dictum est: tertio alios cariores quos voluerit, & item illius animam Defuncti, quæ proximè egressura est de purgatorio: tibi enim de cælo statim rependet gratiam. Omnes autem Defuncti commendandi sunt Deo, in ordine tantum ad poenarum remissionem, cum hoc sacrificium pro Defunctis sit tantummodo satisfactorium. *Gauantus part. 2. tit. 8. n. 3.*

*Cantantus
loco citato.*

§. 7. Celebrans in fine *Memento* dicens *Per eundem, Christum Dominum nostrum*, caput inclinatur, non autem alibi in tota *Missa* ad eadem verba, hic verò ad dicta verba caput inclinatur quia Celebrans statim est dicturus *Nobis quoque peccatoribus*, quæ sunt verba humiliantis se.

*Cantantus
loc. cit. n. 3.
h. f.*

§. 8. Dum dicit, *Nobis quoque peccatoribus* tribus digitis fit unctio pectoris, hoc est digitis inferioribus & ultimis ne pollex & index iuncti, tangant Planetam, quod obseruandum ad *Agnus Dei, & Domine non sum dignus.*

§. 9. Dum tractanda est *Hostia*, nullo modo incuruet pedem, aut ante vel post eiusdem tractationem, manum vel digitos osculetur: sed mente, illam Domino immaculatarum manuum sacratissimæ eius matris offeret puritatem, quibus ab illa latè infans exceptus.

*Cantantus
loc. cit. h.*

§. 10. Celebrans ter signat communiter a labio ad labium Calicis, æqualiter, non extra vel trans Calicem, saltando, sed æquali & erecto motu crucem formando, & duæ sequentes Cruces quæ sunt inter Calicem, & pectus similiter æquales, esse debent mouendo siue trahendo *hostiam* versus se, siue pectus suum, & non descendendo versus pedem Calicis, & transuersando æqualiter altè Crucem efformabit, ita vt superior pars *Hostiæ* in vtraque Cruce non excedat Calicis altitudinem, neque tangat prorsus in alijs tribus labia Calicis.

§. 11. In formatione Crucis cum *Hostia* id insuper notetur, 1. vt non omnino à parte inferiori *Hostia* sumatur, sed aliquantulum infra medium oræ ipsius vt recta lineâ sine vlla prorsus eiusdem inclinatione à labio ad labium super Calicem, prius signum Crucis cum ea efformari possit. 2. Vt dum fiunt Cruces inter Calicem & pectus, Celebrans parùm brachium sinistrum incuruet, ne formando prædictas Cruces *Hostiam* super brachium ipsum pertransire faciat. 3. Vt *Hostia* super Calicem retentâ non vltra quatuor digitos, idem Calix eleuetur à corporali. Denique vt nulla genuflexio vel aliud reuerentiæ signum fiat, dicta que *Hostia* populo adoranda non monstretur, nec inclinata sed recta etiam teneatur, dum fiunt duæ ultimæ Cruces.

§. 12. Ad verba sacri Canonis: *Omnis honor & gloria*, seu ad præfatiunculam *Orationis Dominicæ*, nullus sacram *hostiam* gyrando in altum tollere debet, aut quasi per semicirculum, vt passim ab usu quodam mul-

multi
dam e
omni
omne
la, v
sacro
perfu
satisf
perle
cipua

D

1. C

hinc
cit in
P
Dei
in

O

it

m

ti

P

ti

ti

q

d

b

Resp
lebr
lice

mul-

er eundem
in autem
ad dicta
n est di-
a humi-
us digi-
us & vl.
anetam,
sum dig.

multis hisce in partibus receptum est, populo viden-
dam exhibeat; sed vt in alijs ritibus atque ceremonijs
omnibus, ita & in hac eleuatione religiose obseruent
omnes, quæ in Rubricis præscribuntur: nam gyratio il-
la, vt nulla Ecclesiæ sanctione probata est, nulloque
sacro mysterio consentanea, ita rudi populo fecit esse
persuasum, Ecclesiæ præcepto de audienda Missa esse
satisfactum, si ad hanc vsque gyrationem in Ecclesia
perseuerauerit, vnde eâ factâ mox multi abeundo præ-
cipuam sacr. ficij partem deterere solebant.

TITVLVS X.

De oratione Dominica, & alijs vsq; ad factam Communionem.

1. **C**elebrans cooperto Calice, adoratoque Sa-
cramento erigit se; & manibus extensis
hinc inde super Altare intra Corporale positus, di-
cit intelligibili voce.

Per omnia secula seculorum. M. Amen.

Deinde iungens manus, caputque Sacramento
interrans dicit:

*Oremus. Præceptis salutaribus moniti, & diuina
instituzione formati audemus discere. extendit
manus, & stans oculis ad Sacramentum inten-
tis prosequitur.*

*Pater noster, qui es in cælis: sanctificetur nomen
tuum: adueniat regnum tuum. Fiat voluntas
tua, sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum
quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis
debita nostra, sicut & nos dimittimus debitori-
bus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.*

Responso à Ministro, *Sed libera nos à malo, & à Ce-
lebrante submissa voce, Amen, manu dextra, pol-
lice & indice non disiunctis, Patenam aliquan-
tulum:*

tulum purificatorio extergens, eam accipit inter indicem & medium digitos; quam tenens super Altare erectam, sinistra super Corporale posita, dicit secretò.

2. *Libera nos, quaesumus Domine, ab omnibus malis, praeteritis, praesentibus, & futuris: & intercedente beatâ & gloriosâ semper virgine Digenitrice Mariâ, cum beatis Apostolis tuis, Petro & Paulo, atque Andrea, & omnibus sanctis* eleuat manu dextra Patenam de Altari, & seipsum cum ea signat signo crucis, dicens: *Da propitius pacem in diebus nostris. deinde patenam osculatur, & prosequens, vt ope misericordiae tuae adiuti, & à peccato semus semper liberi, & ab omni perturbatione securi.*

Submittit Patenam Hostiae, quam indice sinistro accommodat supra Patenam, discooperit Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat; tum se erigens, accipit Hostiam inter pollicem & indicem dextrae manus, & cum illis, ac pollice & indice sinistrae manus eam super Calicem tenens, reuerenter frangit per medium, dicens.

Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, & mediam partem, quam inter pollicem & indicem dextrae manus tenet, ponit super Patenam; de alia media, quam sinistra manu tenet, frangit cum pollice & indice dextrae manus particulam prosequens, Qui tecum vivit & regnat: & eam inter ipsos dextrae manus pollicem & indicem retinens, partem maiorem, quam sinistra tenet, adiungit mediae super Patenam positae, interim dicens, In vnitatem Spiritus Sancti Deus: & particulam Hostiae, quam in dextra manu retinuit, tenens super Calicem, quem sinistra per nodum

Dum infra cuppam retinet, intelligibili voce dicit, *Per omnia secula seculorum, Resp. Amen.* & cum ipsa particula signans ter à labio ad labium Calicis, dicit,

Pax † Domini, sit † semper vobis † cum. Responso per ministrum, *Et cum Spiritu tuo,* particulam quam dextra manu tenet immittit in Calicem, dicens secretò, *Hæc commixtio, & consecratio Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, fiat accipientibus nobis in vitam æternam, Amen.*

Deinde pollices, & indices super Calicem aliquantulum tergit & iungit, Calicem Palla cooperit, & genuflexus Sacramentum adorat, surgit, & stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicit intelligibili voce.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dextra percutiens sibi pectus, sinistra super Corporale posita, dicit, *miserere nobis.* Et deinde non iungit manus, sed secundò dicit,

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, iterum percutiens pectus, ut supra, dum dicit, *miserere nobis.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, iterum percutit pectus dicens, *dona nobis pacem.*

3. Tunc manibus iunctis super Altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secretò:

Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolis: *Daui: pacem relinquo vobis, Pacem meam do vobis: ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesie tue; eamq; secundum voluntatem tuam*

capit;

pacificare, & coadunare digneris. Qui uiuis & regnas Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Qui oratione finita, si est daturus pacem. osculatur Altare in medio, & instrumentum pacis ei porrectum à ministro iuxta ipsum ad dextram, hoc est, in cornu Epistolæ genuflexo, & dicit: *Pax tecum*, Minister respondet. *Et cum Spiritu tuo*. Si non adsit, qui huiusmodi instrumento pacem recipiat à Celebrante, pax non datur, etiam si illius datio Missæ conueniat: nec osculatur Altare, sed dicta præmissa oratione, statim subiungit sequentes orationes,

Domine Iesu Christe, fili Dei uiui, qui ex voluntate patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum uiuificasti: libera me per hoc sacrosanctum corpus, & sanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis & uniuersis malis: & fac me tuis semper inherere mandatis, & à te numquam separari permittas. Qui cum eodem Deo Patre & Spiritu Sancto uiuis, & regnas Deus in secula seculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui, Domine Iesu Christe, quod ego indignus sumere presumo: non mihi proueniat in iudicium & condemnationem: sed pro tua pietate prosit mihi, ad tutamentum mentis & corporis, & ad medelam percipiendam. Qui uiuis & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, Per omnia secula seculorum, Amen.

4. Si uero celebret pro Defunctis, non percussit pectus ad Agnus Dei, quia dicit, *dona eis requiem*, nec dicit primam orationem, Domine,

Iesu

Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis, &c. non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes orationes, *Domine Iesu Christe fili Dei viui. Perceptio corporis tui.*

Quibus orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, & se erigens dicit secretò,

Panem caelestem accipiam, & nomen Domini inuocabo.

Quo dicto, dextra manu accipit de Patena reuerenter ambas partes Hostiæ, & collocat inter pollicem & indicem sinistrae manus, quibus Patenam inter eundem indicem & medium digitos supponit, & eadem manu sinistra tenens partes huiusmodi super Patenam inter Pectus & Calicem, parum inclinatus, dextra tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum eleuata.

Domine, non sum dignus, & secretò profequitur, vt intres sub tectum meum: sed tantum dicit verbo, & sanabitur anima mea.

Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes praedictas Hostiæ, inter pollicem & indicem dextrae manus, & cum illa supra Patenam signat seipsum signo Crucis, ita tamen, vt Hostia non egrediatur limites Patenæ, dicens.

Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam, Amen.

Et se inclinans, cubitis super Altare positus, reuerenter easdem ambas partes sumit: quibus sumptis, deponit Patenam super Corporale, & erigens se, iunctis indicibus & pollicibus, ambas quoque manus ante faciem iungit, & aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secretò.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit.

tribuit mihi, & interim discooperit Calicem genuflectit, surgit, accipit Patenam, inspicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, si quæ sint in eo, Patenam quoque diligenter cum pollice & indice dextræ manus super Calicem extergit, & ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

5. Si verò ad sint Hostiæ consecratæ super Corporale positæ pro alio tempore conseruandæ, facta prius genuflexione, reponit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligenter aduertit, ne aliquod fragmentum, quantumcumque minimum, remaneat super Corporale: quod si fuerit, accuratè reponit in Calicem, Post extersionem Patenæ, iunctis pollicibus & indicibus Calicem dextra manu infra nodum cuppæ accipit, sinistra Patenam dicens:

Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero. & signans se signo crucis cum Calice, dicit *Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam, Amen.* & manu sinistra supponens Patenam Calici, stans reuerenter sumit totum Sanguinem, cum particula in Calice posita. Quibus sumptis dicit seceretò.

Quod ore sumpsimus Domine, pura mente capiamus: & de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.

Et super Altare porrigit Calicem ministro in Cornu Epistolæ, quo vinum fundente, se purificat: deinde vino & aqua abluit pollices & indices super Calicem, quos abstergit Purificatorio, interim dicens;

Corpus

Corpus tuum Domine, quod sumpsi, & Sanguis quem potavi, adhæreat visceribus meis: & presta, vt in me non remaneat scelerum macula, quem pura & sancta refecerunt Sacramenta. Qui visis & regnas in sacula saculorum, Amen.

Ablutionem sumit & extergit os & Calicem purificatorio: quo facto, purificatorium extendit super Calicem, & desuper Patenam, ac super Patenam parua[m] pallam, & plicato Corporali, quod reponit in bursam, cooperit Calicem velo, & bursam desuper ponit, & collocas in medio Altaris, vt in principio Missæ.

6. Si qui sunt communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem Sanguinis antequam se purificet, facta genuflexione ponat particulas consecratas in pyxide, vel si pauci sint communicandi super Patenam, nisi à principio positæ fuerint in pyxide, seu alio Calice. Interim minister ante eos extendit linteum, seu velum album, & pro eis facit confessionem, dicens, *Confiteor Deo, &c.* Tum Sacerdos iterum genuflectit, & manibus iunctis vertens se ad populum in Cornu Euangelij, dicit: *Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis peccatis vestris perducas vos ad vitam aternam.* Resp. Amen.

Indulgentiam manu dextrâ facit signum Crucis super eos, dicens, *absolutionem & remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens & misericors Dominus,* Resp. Amen.

Postea genuflectens, accipit manu sinistra pyxidem seu Patenam cum Sacramento, dextra vero sumit vnam particulam, quam inter pollicem & indicem tenet aliquantulum eleuatam super pyxidem

pyxidem seu Patenam, & conuersus ad communicandos in medio Altaris dicit:

Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi:

Deinde dicit.

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.

Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dextram, hoc est, ad latus Epistolæ, & vnicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum crucis super pyxidem, vel Patenam, & simul dicens. *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam, Amen.*

Omnibus communicatis reuertitur ad Altare, nihil dicens: & non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ. Si particule positæ erant super Corporale, extergit illud cum Patena, & si quæ in eo fuerint fragmenta, in Calicem immitit.

Deinde dicit secretò: *Quod ore sumpsimus Domine, &c. & se purificat, dicens: Corpus tuum Domine quod sumpsi: & alia facit vt supra. Minister autem dextra manu tenens vas cum vino & aqua, sinistra verò mappulam, aliquantò post Sacerdotem eis porrigit purificationem, & mappulam ad os abstergendum.*

7. Si in Altari remaneant particule in Calice, seu in alio vase vsque ad finem Missæ, seruentur accuratissimè omnes genuflexiones, & alia quæ titulo de Missa Celebranda coram SS. Sacramento præscribuntur part. 4. tit. 4.

ANNOTATIONES.

Gauantur §. 1. Sicut ad *Oremus* caput inclinat, ita erigit illud statim cum dicit *Præceptis salutaribus, &c.* quod dicit manibus iunctis ante pectus, quas deinde extendit ad *Pater noster* vsque ad finem. §. 2. Ma-

§ 2. Malè quidam Sacerdotes dicunt etiam secreto, *sed libera nos à malo*, quod à ministro tantum dici debet, cui deinde Sacerdos secreto subdit *Amen*, quo dicto & non prius accipit patenam sub Corporali latentem. *Gauantus loc. cit. litt. r.*

§ 3. Dicto à Sacerdote *Amen* & non prius, manu dextrâ tantum, non vero sinistrâ adhibitâ, patenam aliquantulum purificatorio, nimirum extremitate illius, quæ est versus candelabra Altaris extergens, eam accipit inter indicem & medium digitos.

§ 4. Celebrans Patenam eleuatam tenet, ita tamen *Gauantus Part 2 Tit. 10. n. 2. litt. d.* ut tangat mappam altaris extra Corporale, & manus dextera illius non adhæreat mappæ, sed sit eleuata de super patenam.

§ 5. Sacerdos se signat Patenâ dum dicit *cum beatis Apostolis tuis &c.* sed dum eâdem se signat, caueat, ne ponat eam super caput, vel oculos eâdem attingat, sed signat se tantum signo crucis integro de fronte ad pectus.

§ 6. Ad illa verba *Da propitiis pacem*, Sacerdos osculatur Patenam in ea parte interiori, in qua crux formata est; quam osculatam non ut quidam iterum extergit sed prosequens *ut ope misericordie tue &c.* submittit Patenam Hostiæ.

§ 7. Hostiæ pars superior ponenda videtur paululum extra orbem concavum Patenæ versus oram superiorem, ita ut commodius à Celebrante accipi possit.

§ 8. Fractiōnem Hostiæ incipit Sacerdos à superiori parte illius, sicut signum Crucis incipit fieri ab eadem parte superiori. Praxis autem facilius frangendæ Hostiæ est & maximè si maior sit: Ut à tergo imprimatur linea leniter indice sinistro ab imo ad summum, secundum quam iam facta debilior cedat facilius, & frangatur: alioqui sæpe periculum est, cum sunt hostiæ firmiores, ne particula aliqua excutiat, vel minùs decenter frangatur. Vel certè suâ utatur praxi, qui nouit meliorem. *Gauantus loco citato litt. x. & y.*

§ 9. Particula Hostiæ, quæ immittitur in Calicem, præcidenda est à parte inferiori dimidiatæ iam Hostiæ, idque ex Ordine Romano.

§ 10. Videtur decentiùs, ut Celebrans non excutiat digitos super Calicem, nisi prius dixerit totam orationem, *hæc commixtio, &c.* quibus excussis, Calicem tegit, & genuflectit.

§ 11. Cruces super Calicem cū particula Hostiæ fiunt à labio ad labium Calicis sine tactu illius. §. 2.

§. 12. Dicendo primum *Agnus Dei, &c.* non stat manibus iunctis super Altare positus, quemadmodum multi faciunt, sed secundum Rubricam, *stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato dicit intelligibili voce, Agnus Dei &c.* quod item bene obseruandum, dum dicitur *Sanctus, & Munda cor meum, &c.*

Gauantus

Part. 2. Tit.

no. 2. lit. y.

§. 13. Sacerdos stans iunctis manibus ante pectus capite inclinato versus Sacramentum corpore erecto dicit *Agnus Dei qui tollis peccata mundi* seruat manus iunctas ante pectus, dum dicit *Miserere nobis*, dextrâ percutit pectus sinistrâ super Corporale posita, corpore erecto manens, capite tantum inclinato, & deinde non iungit manus, nec dextram ponit super Altare, quasi post transfusionem pectoris quiescens, sed tam tarde mouet dextram, vt hoc necessarium non sit, & continuè cum grauitate illam mouendo, secundo & tertio percutit sibi pectus ad verba *Miserere nobis & Da nobis pacem.*

§. 14. Non eodem modo Sacerdos dicit *Agnus Dei, & Orationes tres sequentes*, quia *Agnus Dei*, dicit corpore erecto, capite tantum inclinato manibus iunctis ante pectus. Orationes autem sequentes dicit inclinatus secreto manibus super Altare positus, ergo dum dixit *dona nobis pacem* statim ad principium orationis sequentis corpus inclinat, manibus iunctis super Altare positus.

§. 15. In Missis defunctorum *Agnus Dei &c.* dicit tertio iunctis manibus capite tantum inclinato.

Car. Episc.

lib. 1. c. 24.

Gauantus

Part. 2. Tit.

no. 2. lit. f.

§. 16. Minister daturus alijs pacem indutus erit superpelliceo genuflectet ad dextram Celebrantis, & dictâ oratione *Domine Iesu Christe, qui dixisti, &c.* porrigit instrumentum pacis osculandum eidem Celebrantis, tum factâ genuflexione accedit ad Prælatum, & alios, quibus idem instrumentum porrigit, dicendo *Pax tecum*, factâ tantum reuerentiâ, post datam unicuique pacem & non antè. Velum quoque adhibebit colori Missæ conueniens, quo qualibet vice terget illud, antequam alter osculetur, si plures sint Prælati; alias verò non tergat. Neque danda est pax hoc loco cuicumque, sed personæ, seu personis tantum valde insignibus, alias in Missa priuata semper o mittitur.

§. 17. Dictis tribus orationibus ante communionem, priusquam accipiat sacræ Hostiæ particulas, genuflectit cum maxima humilitate & reuerentiâ, atque aduertit ne iungat ambas partes Hostiæ, ita vt vna tota
sit super

fit super aliam; sed quantum fieri potest, illa quæ est à parte sinistra Celebrantis, fit tantillum super aliam, adeo vt semper ambæ efficiant figuram rotundam.

§. 18. Sacerdos dicens *Domine non sum dignus &c.* non addat *Iesu Christe*, cubitum aut brachium sinistrum non imponat Altari non leuet Hostiam in altum, nec ad latus, vt à populo videatur, nõ genuflectat, nec vlllo modo pedem incuruet, neque contorqueat corpus, sed parum inclinatus stans reliquo corpore erectus, tenens Hostiam non altè nec demissè, sed medio modo scilicet, inter pectus & calicem tribus posterioribus digitis sinistrae manus dispositis sub Patena. Nec percutiat pectus duobus iunctis digitis, sed tribus liberis tantum. Dicto tertio *Domine non sum dignus, &c.* non dicat: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum*, aut alias orationes in Missali non præscriptas.

§. 19. Dum Sacerdos signat seipsum Hostiâ consecratâ, non debet mouere Patenam, sed Hostiam tantum, ita tamen vt non egrediatur limites Patenæ, ne fragmenta cadant extra illam. Item cubitos super Altare ponat in sumptione, sicut in consecratione, vt initio solido respondeat finis Sacrificij, qui fit in consumptione; item vt intra aram fiat & consecratio, & consumptio Sacrificij; quod plenè præstatur eo cubitorum situ

*Gauantur
Part. 2. Tit.
10. n. 4. h. r. r.*

§. 20. Post sumptionem sacræ Hostiæ statim manus ta iungendæ, vt summitas digitorum nares attingat.

§. 21. Species non sunt retinendæ in ore tam diu donec penitus pereant, quia tunc non manducaretur Christus, nec gratia Sacramenti conferretur; quia Eucharistia non producit effectum antequam deglutiantur.

*Bonac. tom.
1. fol. 97. n. 1
& seq.*

§. 22. In sumptione tam sacræ Hostiæ, quam sanguinis caueat ne pedem aut genua quouis modo incuruet, neque cymbalum pulsari permittat.

§. 23. Discooperto Calice prius genuflectat quàm fragmenta colligat. Si fragmentum aliquod quamuis minimum firmitus adhæreat digito, ita vt difficile amoueri possit, digito alio abstergat digitum illum in Calicis labium vnde sumpturus est sanguinem, diligenterque inspiciat oram Patenæ, ne minimum fragmentum ipsi adhæreat.

§. 24. Contingit aliquando quod fragmenta ex ipsa Hostia tractatu decidant in patenam, hæc prius in Calicem mittantur, antequam cum Patena colligantur

frag-

fragmenta ex Corporali ne ex motu Patenæ vento excitata fragmenta dissipentur & amittantur, dum incerta ex Corporali colliguntur.

§. 25. Patenam cum Sacerdos extergit à fragmentis non eam super Calicem inuertere debet, sed quasi erectam tenere, atque eandem abstergere pulpa indicis, non omnino remoto pollice, sed in primo articulo ipsius indicis posito, vel si malit, pulpa pollicis abstergere, ponit extrem. ratem indicis in primo articulo eiusdem pollicis.

Gauantus §. 26. Signans se Sacerdos cum Calice, quando sumpturus est sanguinem dextrâ manu tantum Calicem moueat, sinistrâ Patenam tenens, quam non supponit Calici, nisi tunc, quando sanguinem sumit.

Gauantus §. 27. Dum Rubrica dicit. *Accipit Calicem infra nodum cuppa*, non significat aliud diuersum ab eo quod supra alijs verbis dicitur, *Tenens nodum infra cuppam* Sensus enim est, accipiens nodum cuppa qui est infra. Neque maior est ratio cur diuersimodè capiatur Calix in prædictis casibus: imo ad sumendum calicem, tutius & commodius tenetur nodus calicis, minus tutè tenetur calix inter nodum, & pedem illius.

Gauantus §. 28. Sanguinem Christi reuerenter sumere debet Sacerdos, non irreuerenter corpus aut caput nimium retrouertendo, Calice super faciem inuerso, nec nimis sape & indecore post sumptionem Calicem lambendo, sufficit enim terori admouisse, quod est vsitatius, & ad reuerenter consumendam speciem aptius.

Nauiar. in §. 29. Humor in Calice remanens post sumptionem *Mannal. cap.* sanguinis magna cum reuerentia tractandus est, quia *25. n. 23.* ibi est sanguis D. N. Iesu Christi, & ideo purificatio facienda est cum solo vino, & summa cum reuerentia sumenda.

Gauantus §. 30. Pro purificatione infundenda Sacerdos porrigit ministro Calicem super, non verò extra Altare, atque curare debet, vt tantum vini per ministrum pro purificatione infundatur, quantum habuit de speciebus sanguinis, vel purificationem infusam bene circumagat, vt omnes partes in calice humidat attingat quam sumendo, per eandem partem calicis, quâ sanguis Christi haustus est, Calicem bis ori admouere sufficit.

§. 31. Dum Sacerdos vino & aqua abluit pollices & indices super Calicem, non procedit ad cornu Epistolæ, sed manet in medio Altaris, solum se vertit ad ministrum

istrum fundentem vinum & aquam, tenendo Calicem super & non extra Altare.

§. 32. In absolute digitorum vino & aqua digi-
tos abluit Sacerdos: nec potest quispiam abluere se a-
qua tantum sine vino nec vino tantum sine aqua, in
consulto Summo Pontifice, non obstante contraria
quorundam consuetudine, quam abusum esse constat,
nam utrumque simul Rubrica prescribit.

§. 33. Vtramque abluionem sumit in medio Alta-
ris, caueat autem, ne dum digitos purificatorio exter-
git, Corporale commaculet gutta cadente e digitis.

§. 34. Sacerdos habens palato affixas reliquias Ho-
stia, potest nouam abluionem sumere, vt huiusmodi
reliquias traiciat, ratio est, quia magis decet reliquias
traicere per nouas & iteratas abluiones, quam digi-
tum in os apponere, idem dicendum est, si aliqua par-
ticula adhaerit calici. Post Communionem non dicat: O
sacrum conuiuium, neque Benedic anima mea, neque Nunc
dimittis, &c. nec quicquam aliud ad Missam non perti-
nens, ex sua tantum deuotione.

§. 35. Si Sacerdos post sumptam abluionem, aut
post dictas orationes aliquam Hostia particulam repe-
rit in patena, potest eam statim sumere; quia tota illa
actio reputatur vnus actus, vna perfecta sacrificij con-
sumptio, & vnum conuiuium.

§. 36. Indecens est post sumptam sacram Euchari-
stiam statim expuere; Si vero quis catharri, aut alte-
rius infirmitatis necessitate expuere citius cogatur
non quidem in terram expuat vbi conculcetur: sed in
parietem, angulum, aut sudariolum, vbi sine aliqua ir-
reuerentia exsiccetur, habenda autem est ratio vtrum
sputum ex capite descendat, an vero ex pectore, nam
hoc plus periculi & irreuerentia continet.

§. 37. Antequam velo cooperiat Calicem, plicat
Corporale, & reponit in Bursam; Calicem vero, dum
plicat Corporale, collocat versus cornu Epistolae vt
commodius accipiat Bursam, quae est in cornu Euan-
gelij

§. 38. Velum velare debet totum calicem in ante-
riori parte, sicut in principio Missae Caueant igitur qui
sine velo, extra necessitatis calum, celebrare solent; id
enim pugnat, & contra mysteria sacra, & contra rubri-
cas, quae eo vtendum clarissime docent.

Epitome
Thesauri
Sacri Ritu
in annotat.
huius loci

Gauantus
Part. 2. Titu
19. n. 5. lit. 2a
Bonac. de
Sacram Euc
cha. disp. 4.
quasi 6.
punct 2.
num. 12.

Bonac. loco
citato.

Layman
Theol. mor.
lib. 5. Tract.
4. cap. 6.
n. 22

Navarr. in
Mannal.
cap. 25. num.
89.

Layman
Theol. mor.
lib. 5. Tract.
4. cap. 6.

Gauantus
Part. 2. Titu
10. n. 5. lit. 2a

Gauantus
loc. cit. lit. 6.

ANNOTATIONES.

In Distributione sacra Communionis obseruanda.

§. 1. Quilibet legitimè ordinatus & toleratus Sacerdos in Missa per se celebrata quibuscumq; alijs sacram communionem dare potest, excepto die Paschatis, quo neque Regulares possunt. *Namarrus in manali cap. 21. n. 52.*

Gasparus

Part. 2. Tit. 20. n. 6. lib. d.

§. 2. Regulariter facienda est communio populi, immediate; postquam Sacerdos sumpsit sanguinem; sed hodie quia plurimi exoptant finem Missæ, & eos tardet expectare alios, ut communicent; præsertim si multi sint communicandi, differri solet communio usque ad peractam Missam, quod tolerandum videtur, si multi communicent, sed non si pauci. Celebrans autem post summptionem sanguinis, Calicem pallâ tegat antequam alios communicet.

§. 3. Locus communionis ita sit præparatus, ut quilibet communicans, dum corpus Christi de manu Sacerdotis accipit, commodè & decore genua flectere queat, atque mundissimus & integerrimus pannus lineus communicantium ori substernatur, qui absoluto diuino officio, à Sacerdote aut Diacono inspicatur & perlustratur: nimirum ut hinc inde extremitatibus illius à duobus in altum eleuatis ex lateribus sinuetur, & circa longitudinis medium instar arcus demittatur, quo ad leuem concussionem, particulae etiam minime, si quæ fuerint, in vnum coadunentur, & patenâ sacrâ excipiantur.

Gasparus
ibid. lib. f.

§. 4. Sicut in Missa vno tantum præsentem, dicitur *Misereatur vestri*, ita etiam vni tantum communicaturo, dicitur *vestri & vestris* quia verba *vestri & vestris*, cadunt etiam super alios presentes communionem spirituali communicaturos.

§. 5. Aperiens Ciborium seu pyxidem in qua continentur sacrae hostiæ, eiusdem operculum non est collocandum in tabernaculum, sed ad latus dextrum Altaris extra tamen Corporale.

§. 6. Valculum (quod debet esse ex eadem materia, ut calix) in quo sunt Hostiæ consecratae, capi debet à Sacerdote, iunctis pollice & indice manus sinistrae; quod si tota manu apertis & in pugnam reductis digitis (quod rutijs multo in magna præsertim communi-

cap.

cantium multitudine, & si vasculum Eucharistiæ ma-
iusculum sit, videtur) capere malit, dictos duos digitos
prius in Calicem abluat, & Purificatorio abstergat.

§. 7. Consultum est Sacerdoti distribuenti populo
communione; tenere sinistra purificatorium cum
pyxide, vt cum opus fuerit, digitos exsiccet fortè ma-
didos aliquorum linguæ vel oris contactu, ne Hostiæ
mādefiant, & sequatur incongruum. Sed prius quam
tergat, aduertat ne quæ adhæserint particula, quas ho-
nestè in pyxidem reiciat; ideoque expedire videtur, vt
Sacerdos Sacramentum hoc multis administrans, vbi
semel in orbem ierit ad Altare reuersus, digitos supra
Calicem purificet, eumque peractâ communionē mun-
det.

§. 8. Dum Celebrans versus communicaturos dicit
Eccc Agnus Dei, tenet particulam duobus digitis pau-
lulum eleuatam super Patenam, seu pyxidem, ita ta-
men vt dextra manus adhæreat Patenæ, seu pyxidi, ne-
que nimium eleuetur particula super pyxidem, dum
vero alios communicat tres digitos posteriores infle-
xos & intra manum complicatos tenet.

Gauantius
ibid. lit. g.

§. 9. Verba hæc, *Domine non sum dignus* dicuntur à Sa-
cerdote versus communicaturos, integrè, clarâ voce &
semper in genere masculino. Quare ritus ille apud
quosdam Moniales, quæ dicunt tacente Sacerdote, *Do-
mine non sum digna* est contra Bullas Pij, & Pauli quinti
Summorum Pontificum qui prohibent mutationem
in Missali & Rituali Romano in quo expresse dici iu-
betur pro feminis quoque, *Domine non sum dignus*; neque
cum SS. Sacramentum ori suscipientis impositum fue-
rit, præter Rubricam, suscipientem manu suâ, quâ sa-
cramentum porrexit, rursus signo Crucis config-
net, dicens *Pax tecum*.

Rit Rom. in
de SS. Sacra.
Euchar.
Gauantius
Part. 2. Tit.
10. n. 6 lit. k

§. 10. In distribuenda communionē hic ordo ser-
uandus, vt primo, si Sacerdotibus (qui habere debent
stolam de collo pendentem) vel alijs ex Clero danda
sit communio, ijs ad gradus Altaris prebeat, vel si
commodè fieri potest, intra sepimentum Altaris, vt à
laicis sint distincti; Postcâ distribuatur laicis.

Rit Rom.
in de Sa-
eram Eu-
charistia.

§. 11. Hostia maior ex monstrantia non diuidenda
populo communicaturo: sed à solo Sacerdote sacram
proximè faciente post calicis sumptionem consumen-
da; quia rudiores rotundam potius volunt particu-
lam, alioquin facillè patiuntur scandalum.

Gauantius
ibidem.

Diana part. §. 12. Deficientibus paruis hostijs, aut non conse-
2. tract. 14. cratis, Sacerdos secundum plurimorum sententiam
resol. 41. & ratione deuotionis alicuius sumendæ Eucharistiæ po-
part. 3. tract. test præbere partem hostiæ magnæ. Ratio est, quia Sa-
4. resol. 34. cerdos sic faciens vtilitati fidelium consulit, nec vi-
Bonacina de lam iniuriam facit Sacramento, cum in singulis par-
Sacram. Eu- ticulis, quamuis exiguis, Christus contineatur.

charist. disp. §. 13. Aduertat Sacerdos, ne minister festinet nimi-
4 q. 5. punct. um, in danda eis ablutione qui vix sacram. Hostiam
3. n. 14. sumperint. Tres minimum, intercalares sint à com-
 municante, & sumente ablutionem, vbi continua sit
 distributio.

§. 14. Distribuens populo Communionem, alio-
 iam celebrante in eodem Altari, aut proximè conse-
 crationem, & eleuationem faciente, tantisper substi-
 stat, donec is eleuationem fecerit, idque non genufle-
 xus; sed erectus tenens Ciborium in manibus; aliqua
 tamen capitis pronioris submissione, dum is, eleuat
 consecrata, deinde pergat distribuere.

§. 15. Cum distributâ populo Communione, redit
 ad Altare, in quo iam alius Sacerdos cœpit Sacrum fa-
 cere, abtineat à benedicendo populo. Nisi fortè in Al-
 tari separato reponat SS. Sacramentum, & in decursa
 distributionis, dum alius cœpit Celebrare, voce fractâ
 pronunciet, quæ dicit: ne Celebrantem interpellet.

Rit Rom.
De Sacram.
Euchar.

§. 16. Quod si contingat absolutâ Missâ, statim ali-
 quos interdum communicare, tunc Sacerdos adhuc
 planetâ indutus, Sacram. Communionem eo modo,
 quo supra dictum est, ministrabit.

Rit Rom.
De Sacram.
Euchar.

§. 17. Distributâ communionem, antequam reponat
 Sanctissimum Sacramentum: Sacerdos diligenter ad-
 uertat, vt si aliquod fragmentum digitis adhæserit, il-
 lud in Pyxidem deponat, & eosdem digitos quibus te-
 tigit Sanctissimum Sacramentum, abluat, & abstergat
 purificatorio, ablutionem vero sumat, si celebrauerit,
 si secus, ijs qui tunc communicarunt, sumendam tra-
 dat, aut saltem in Sacrarium iniiciat.

§. 18. Ablutio, quam singulis post modicum inter-
 uallum à sumpto Domini corpore, offerri conuenit, ex
 Calice (vt hætenus multis in locis ob scandalum, scilli-
 cet & errorem in plebe vitandum, non recte est soli-
 tum) dari non debet, sed vel ex Cyatho argenteo, vel in-
 aurato Calicis figuram nequam imitante, & ad hoc
 specialiter confecto: vel certè ex poculo vitreo, forma
 ab illis

ab illis, quibus in mensa utimur non nihil differente, & ad hunc solum usum deputato.

§. 19. Minister qui ablu-tionem porrigit commu-nicatis, altera manu linteum candidum, & paululum serico ornatum explicatum offerat; quo is, qui ablu-tionem sumpsit labia, & deinde minister poculum, ex ea parte qua communicans ablu-tionem hausit abster-gere possit. Ne autem alijs nauseam excitet, cum tot ex eodem vase bibunt, sa-pius abstergendum & sensim in orbem vertendum erit. Abstemijs autem, ut etiam fe-bricitantibus & infirmis vini loco, aqua, si illam pe-tant, offerri potest.

§. 20. Circa infirmos tamen notandum occurrit, illis ablu-tionem ex quocunque poculo domestico, ex quo vel homines bibere consueuerunt, vel xger com-mode haurire potest, porrigi posse.

§. 21. In Missis defunctorum, non esset distribuenda Eucharistia: sed si distribuatur post sumptionem Sanguinis, nequaquam dari debet benedictio.

Gavantus
loco citato
lit. n.

§. 22. Si in fundo Calicis, vnita vini species adhuc reperiuntur post distributionem Eucharistia sumi poterunt ante vini infusionem in Calicem.

Gavantus
ibidem

§. 23. Si in Altari remaneant particulae vsque ad finem Missae, genuflectat Sacerdos quoties accedit, vel recedit a medio, vel transit ante Sacramentum: & cum dicit *Dominus vobiscum*, non vertit se ad populum in medio Altaris, sed paulo prope cornu Euangelij, ne terga vertat Sacramento: & in fine ibidem dabit benedictionem, non perficiens circulum. Calix quoque in hoc casu, non erit collocandus in medio Altaris, sed a latere Euangelij; nisi reposito Sacramento in locum suum post Missam. Denique dicens Euangelium S. Ioannis in fine Missae, non signat Altare sed seipsum tantum, si autem legit Euangelium ex Tabella Secretariae, aut Missali, signat more solito.

Gavantus
Part. 2 Tit.
10. n. 7. lit. p.

§. 24. Quando accedit ut Pyxis sit purificanda intra Missam, eo casu purificabitur illa ante Calicis purificationem, collectis nimirum in eius fundo fragmentis omnibus diligentissime cum indice dextrae manus, & cum eodem indice sumi poterunt, admoto eodem lingua, vel ad labium Pyxididis fragmentis deductis, & ore eodem admoto, ita ut nullum remaneat fragmentum. Deinde infundi potest paululum vini; quo circumacto intra Pyxidem & tergente indice, tota pars interior abstergetur, quo hausto, exsiccabitur Pyxis interior vn-

Gavantus
hoc loco.

it. X.
non conse.
sententiam
aristia po.
ft, quia sa.
it, nec vl.
ngulis par.
tur.
tinet nimi.
m. Hostiam
sint a com.
ontinua sit
nem, alio
ime conse.
isper rubi.
on genufle.
us; aliqui
m is, eleuat
one, redit
Sacrum sa.
forte in Al.
in decursa
voce, fracta
erpellet.
statiam ali.
dos adhuc
eo modo,
am reponat
igenter ad.
haferit, il.
quibus re.
& abstergat
lebrauerit,
endam tra.
icam inter.
onuenit, ex
alum, scili.
cte est soli.
ateo, vel in.
e, & ad hoc
reo, forma
ab illis

de quaque Purificatorio. Quamuis modus hic præscriptus purificandi Fyxidem à plurimis ita seruetur, tamen aliqui qui malunt in *Seco* rem totam facere maximè cum fuda est aura, sed sciendum infusione vnumquam posse purificari alio tempore quam in Missa ante abluitionem.

6. 25. Regulariter nemini datur Communio ante Missam à Sacerdote mox celebraturo, sed si fortè rationabili de causa danda est aliquibus ad Altare vbi est Tabernaculum, seruari debent eà suprà dicta, & facta communione, Sacerdos antequam incipiat Missam, debet benedictionem dare, quia est extra Missam, & qui fortè communicant, non audiri sunt ipsam Missam sequentem.

TITVLVS XI.

De Communione, & orationibus post Communionem dicendis.

1. **C**elebrante purificato, dum Calicem collocat in Altari, Liber Missalis defertur per ministrum ad cornu Epistolæ, & collocatur vt in Introitu. Ipse autem minister genuflectit iuxta cornu Euangelij, vt in principio Missæ. Deinde Celebrans stans iunctis manibus legit *Antiphonam*, quæ dicitur *Communio*.

Beata viscera Mariae Virginis, quæ portauerunt Paterni Patris filium.

Quâ lectâ, iunctis item manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, & eo osculato, vertit se ad populum à manu sinistra ad dexteram, & dicit:

Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo.

& per eandem viam redit ad librum, dicit *Orationes post Communionem*; eisdem modo, numero, & ordine, vt suprà dictæ sunt *Collectæ*.

Post

Post Communio.

Oremus.

Sumptis, Domine, salutis nostrae subsidijs: da quaesumus, beatae Mariae semper Virginis patrocinijs nos ubiq; protegi; in cuius veneratione, haec tua obtulimus maiestati. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit, & regnat, in vnitate Spiritus Sancti Deus: per omnia secula seculorum. Resp. Amen.

Quibus finitis, claudit librum, & iungens manus ante pectus, reuertitur ad medium Altaris, vbi eo osculato vertit se ad populum, & dicit vt supra.

Dominus vobiscum.

Resp. *Et cum Spiritu tuo.*

Quo dicto, stans iunctis manibus ante pectus versus populum, dicit, si dicendum est,

Ite Missa est

Resp. *Deo gratias.*

& per eandem viam reuertitur ad Altare. Si vero non sit dicendum, dicto, *Dominus vobiscum*, reuertitur eodem modo per eandem viam ad medium Altaris; stans versus ad illud iunctis ante pectus manibus dicit,

Benedicamus Domino.

In Missis autem Defunctorum eodem modo stans versus Altare dicit

Requiescant in pace. Resp. Amen.

2. In Quadragesima autem à Feria quarta Cinerum vsque ad Feriam quartam maioris Hebdomadae, in feriali officio, postquam Celebrans dixit orationes post Communionem cum suis

G 4

solitis

Post

solitis conclusionibus, antequam dicat *Dominus vobiscum*, stans in eodem loco ante librum dicit *Oremus Humiliate capite vestra Deo*; caput inclinans, & extensis manibus subiungit eadem *Orationem super populum*, ibidem positam: Quae finita osculatur Altare, & vertens se ad populum dicit.

Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo.

& alia vt supra.

ANNOTATIONES.

§. 1. Liber Missalis non est claudendus nisi in ultima oratione dictis illis verbis *Per omnia secula seculorum*, idcirco errant quidam indecorè properantes librum ante Conclusionem claudentes & illam in medio Altaris dicentes; Cum non conveniat completere verba Orationis alibi quam in cornu Epistolæ.

*Gauantus
Part. 2. Tit.
6. n. 1. litt. f.*

§. 2. In Missa priuata ipse Celebrans claudit librum manu dextra, quia eius est claudere cuius & aperire: aperit autem in Missa priuata initio librum Missalis ibidem Sacerdos vt supra dictum fuit.

§. 3. Dum Minister Missale transfert ad aliud latus, non claudat illud, ne fortè amittat locum prius designatum, nec præsumat ipse vertere folia ad reperendum eundem, si fortè amiserit.

§. 4. In fine vltimarum Collectarum, Secretæ, & Post communionis nullus sine facultate Summi Pontificis hanc Clausulam addere potest. *Et famulos tuos N. Papam N. Antistitem N. Imperatorem aut Regem nostrum vram cum populo ipsi commisso & nos ab omni aduersitate custodiam eam tuam & salutem nostram concede temporibus, & ab Ecclesiæ tua cunctis repellere nequitiam. Per Dominum,*

TITVLVS XII.

De benedictione in fine Missæ, & Euangelio

S. Ioannis.

I. **D**ico *Ite Missa est, vel Benedicamus Domino,*

no, vt

no, vt supra, Celebrans ante medium Altaris stans iunctis manibus super eo, & capite inclinato, dicit secretò;

PLaceat tibi Sancta Trinitas, obsequium seruitutis meæ, & presta: vt Sacrificium, quod oculis tuæ maiestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihiq; & omnibus pro quibus illud obtuli sit, te miserante, propitiabile. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positus, ipsum in medio osculatur: tum erigens se, adhuc stans versus illud, eleuat ad cœlum oculos & manus, quas extendit, & iungit, caputque Cruci inclinans, dicit voce intelligibili,

Benedicat vos omnipotens Deus; & iunctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum à sinistro latere ad dextrum, extensâ manu dextrâ, iunctâque digitis, & manu sinistra infra pectus positâ, semel benedicit populo, dicens;

Pater, & Filius, † & Spiritus Sanctus.

Resp. Amen.

& circumambulans accedit ad cornu Euangelij, vbi dicto,

Dominus vobiscum;

Resp. Et cum Spiritu tuo.

pollice dextro signans primùm signo Crucis Altare seu libram in principio Euangelij, deinde frontem, os, & pectus, dicit, *Initium Sancti Euangelij secundum Ioannem, vel, sequentia Sancti Euangelij;* vt dictum est in Rubricis generalibus, & *Resp. Gloria tibi Domine,* iunctis manibus legit Euangelium; *In principio;* vel aliud vt conuenit.

¶

Cum

Cum dicit, *Et verbum caro factum est.* genuflectit versus cornu Euangelij, & surgens profectus ut prius:

EVANGELIUM.

IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat; & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux: Sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. In propria venit, & sui eum non receperunt. Quot quot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritatis.

Quo finito, minister stans à parte Epistolæ respondet, Deo gratias.

2. Si Celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio Altaris; deinde accedit ad cornu Euangelij, & dicit Euangelium S. Ioannis.

3. Sic cogit.

3. Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, vel Archiepiscopo, & Episcopo in Prouincia, Ciuitate, vel Diœcesi sua existente, Celebrans dicto *Placeat tibi Sancta Trinitas*, dicit, *Benedicat vos omnipotens Deus*, & conuertens se ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem verò & Legatum, vel alium ex supra dictis Prælaris, capite inclinato quasi licentiam benedicendi potens, prosequitur, *Pater, & Filius, † & Spiritus Sanctus* benedicens astantes à parte vbi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælarus prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo extra eorum prouinciam, Ciuitatem, vel Diœcesim constitutis, eis absque alio respectu, vt cæteris qui interfunt, more consueto benedicit.

4. Si autem celebravit pro defunctis, dicto *Placeat tibi Sancta Trinitas*, vt supra, & osculato Altari accedit ad cornu Euangelij, & dicit Euangelium S. Ioannis, prætermissa benedictione, quæ in Missis Defunctorum non datur.

5. Finito Euangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo & Episcopo, conuertit se ad illum coram quo ex prædictis celebravit, & facit reuerentiam conuenientem. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, huiusmodi reuerentiam prætermittit.

6. Quibus omnibus absolutis, extinguuntur per ministrum candelæ: interim Sacerdos accipit sinistra Calicem, dextram ponens super Bursam, ne aliqu'd cadat, descendit ante infimum gradum Altaris, & ibi in medio vertens se ad illud, caput inclinat (vel, si in eo est Tabernaculum Sanctissimi

mi Sacramenti, genuflectit) & factâ reuerentia accipit biretum à ministro, caput cooperit, & præcedente eodem ministro, eodem modo quo venerat, redit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam *Triumpuerorum*, & canticum *Benedicti*. Si verò sit dimissurus paramenta apud Altare celebravit, sicuti Euangelio prædicto, ibidem illis se exiit, & dicit Antiphonâ, *Triumpuerorum* cum Canticis, & alijs orationibus, vt suo loco ponuntur.

7. Episcopus autem ter benedicit populo, etiam in Missis priuatis, vt in Cæremoniali habetur.

ANNOTATIONES.

§. 1. Sacerdos celebrans sursum eleuat oculos, sub Sacrificio Missæ dum incipit. *Munda cor meum, Suscipe Sancte Pater Offerens Hostiam Offerimus tibi Domine, dum offert Calicem. Veni Sanctificator. Suscipe Sancta Trinitas*. Item ad racionem dicens *Deo nostro*. incipiens Canonem Missæ. *Tergitur*, & ad ea verba, *Et eleuatis oculis*, dicens vsque. *tibi gratias agens exclusiue*, & in fine Missæ dicens *Benedicas vos omnipotens &c.*

§. 2. Benedicturus populo non se vertat prius, quam dixerit *Benedicas vos omnipotens Deus*. & Cruci caput inclinauerit.

§. 3. Nemo qualiseumque Sacerdos celebrans, quantumuis etiam Prælatus, nisi ius mitræ & baculi pastoralis habeat & in Pontificalibus celebret in fine Missæ tam priuatæ quam solennis (præterquam in Missis Defunctorum), sub quarum fine nulla prorsus danda est benedictio) pluries quam semel tantum benedicat populo, vnicum producendo signum Crucis dicendo *Pater & Filius & Spiritus Sanctus* ad differentiam Episcopi qui ter benedicit populo tam in Missis priuatis quam solennibus.

§. 4. Quod si ante se, & à tergo circumstantes habeat Celebrans, puta Clerum in Choro, seu Moniales, & populum ante Altare, tamen semel tantum benedicit, conuersus ad populum, intentione directâ ad omnes. Idem fit quando Prælatus est in medio Capellæ, vt tantum astantes in latere Euangelij, actu benedicat, directâ intentione in alios.

Capitulum.
Part. 2. Tit.
Cap. 1. litt. y.

§. 5.

§.5. Si libro non utatur Sacerdos, neque folio in quo scriptum sit Euangelium S. Ioannis, signet Altare, quod si utatur libro aut folio, signet in eo initium Euangelij, & eo casu (præsertim si est aliud Euangelium à communi) Minister deferat librum cum Cussino ad cornu Euangelij, dum Celebrans dicit *Placeat tibi &c.* In fine huius Euangelij, siue S. Ioannis, siue alterius, semper respondetur, *Deo gratias.* Nec osculatur Sacerdos hoc Euangelium quodcumque illud sit. Si usus est libro clauditur dextrâ.

§.6. Caueat Sacerdos, ne sub Missâ in danda benedictione populo, loco formæ benedictionis à rubricis præscriptæ, videlicet *Benedicat vos omnipotens Deus &c.* utatur alia simili forma veluti, *Benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti descendat super vos, & maneat semper, aut Cælesti benedictione benedicat & custodiat vos omnipotens & misericors Deus Pater &c.* vel alia simili.

§.7. Ad illa verba *Et verbum caro factum est,* Sacerdos non versus Crucem (nisi SS. Sacramentum patenter sit expositum, tunc enim paulo versus SS. Sacramentum) genuflectit, sed versus cornu Euangelij.

§.8. Extinguuntur candelæ primo in cornu Euangelij, deinde in cornu Epistolæ, ut statim Minister possit Missale accipere cum bireto Sacerdotis, sed non debent extingui, nisi post finitum Euangelium.

§.9. Celebrans nunquam ab Altari nisi Euangelio S. Ioannis plene lecto recedere debet, neque dicto ipso Euangelio S. Ioannis, vel alio si dicendum fuerit, secundum suam, aut aliorum forsan particularem deuotionem benedicere debet populo dicendo *A subitanea & improuisa mala morte liberet nos Pater, Filius, & Spiritus Sanctus:* hoc enim præter rubricam fieri constat.

§.10. Caput apertum inclinat Sacerdos cum descenderit in planum Capellæ, & coram tabernaculo Sacramenti genuflectit capite aperto. Quod declarauit Sac. Rit. Cong. 28 Aug. 1627.

§.11. Si redeundo in Sacristiam, Celebrans obuium habeat alium Sacerdotem, Sacris indutum vestibus, sequatur viam suam à latere suo dextro, & ille alius similiter; sed seipso salutent capitis inclinatione.

§.12. Vestibus se exiit ordine retrogrado, nimirum prius casulam deponit, deinde stolam, tunc manipulum, exinde alia, & quæ à principio osculatus est, nunc eadem exuendo se, osculetur in medio, nempe

Gauantus part. 2. tit. 12. n. 1. lit. 2.

Gauantus part. 4. tit. 8. n. 8.

Gauantus par. 2. tit. 12. n. 6. lit. f.

Epitome Sac. Rituum in annotat. huius loci.

Gauantus part. 2. tit. 12. n. 6. lit. f.

XII:
uerent
berit,
modo qu
ens Ant
nedicti
Altare v
bidem
uerorum
loco po
pulo, et
ali hab
culos, sub
m, Suscip
mine, dum
za Trinita
ens Cano
oculu, di
fine Missæ
tius, quam
caput in
ans, quan
culi patto
fine Missæ
Missis De
danda est
edicat po
cendo Pa
tiam - Epi
s priuat
tes habeat
ales, & pe
benedicti
ad omnes
llæ, ut tan
licat, dire
§. 5. f.

stolam, manipulum, & amictum. Neque omittat in Sacristia debitam reuerentiam facere imagini, vt initio.

§. 14. Post Missam, Canticum *Benedicite* & Psalm. *Laudate Dominum in Sanctis eius*, cum Antiphona (quæ duplicatur quando Antiphona *Ne reminiscaris* duplicatur) debent omnino à Sacerdote recitari, etiam in redeundo ad Sacristiam.

*Gauantus
hoco citato.*

§. 15. Lauat manus cum se Sacris vestibus exuerit, non quod quidquam immundum ex ipso contactu Sacramenti contraxerit, sed vt potius suam commemoret indignitatem, qui se iudicat tantis Sacramentis celebrandis indignum: aqua autem eiusmodi ablutionis in locum mundum honestè diffundatur, vt altitudo Sacramenti reuerentiùs honoretur. ideoque laudandi Regulares, alijque, qui in Sacristia duo manutergia distincta habere solent: alterum ad abstergendas Sacerdotum manus ante Missam, alterum post Missam.

§. 16. Peracto Sacro-Sancto Missæ Sacrificio, non minor cura, quàm ad antecedentem Missæ præparationem requiretur, vt quisque in omni silentio ac quiete actionum, locutionum sensuum, & cogitationum, sese contineat, & si per occupationes diu non potest, paulisper tamen, & per quartam minimum, aut octauam saltem horæ partem, deuote secum meditetur, & intentâ cogitatione perpendat quis, quid egeat: & quâ fide, quâ deuotione, quo fine, quo fructu hoc ipsum peregerit: omneque imperfectum suum, omnem animi sui languorem, cæcitatem, vincula, ac colligationes vanitatis, malas ac inolitas consuetudines, peccandi que pericula & necessitates, sibi ante oculos suos ponat, & cor suum omneque desiderium coram Deo effundat: eiusque adiutricem gratiam suppliciter imploret: & virtute ac feruore illius cibi, quo refectus & animatus est, tota voluntate animique contentione, vel vnum saltem defectum, in proximi Sacrificij diem expugnandum extirpandumque suscipiat. Vt que quotidie de virtute in virtutem progrediatur atque proficiat: quotidie ex vita ac passione Domini nostri Iesu Christi certam alicuius virtutis actionem, omnibus animi viribus imitandam atque exercendam capiat. Nam quod Sacerdotes multi quotidie aut frequenter sacrificent, pauci autem ex illis proficiant: & multi vani, omni que solidâ pietate vacui existant: non alia ar-

bit

bitratur esse causa, quàm quòd sine villo timore ac deuotione tam Sanctum opus aggrediantur, & perfuntorie atque ex quadam consuetudine aut necessitate, magis quam ex sincera & vera deuotione perficiant: & mox vnà cum Sacris vestibus omnem rei peractæ cogitationem deponant, omnemque internam, & externam pietatis formam exuant, totoque corde & animo ad fabulas, ad vana & otiosa effundantur. Quod sanè non facerent, si meditationi Sanctæ debito modo aliquamdiu intenti fuissent: & illustriorem in se quotidie custodiæ exterioris & interioris hominis debere esse disciplinam, quàm in laicis, quando in festo Paschæ corpus Domini accipiunt, sentirent.

TITVLVS XIII.

De his quæ omittuntur in Missa pro Defunctis.

1. IN Missa pro defunctis ante Confessionem non dicitur Psalmus, *Iudica me Deus*: sed pronuntiata Antiphona, *Introibo ad Altare Dei*, & responso à ministro, *Ad Deum qui laificat*, & c. dicitur Vers. *Adiutorium nostrum*, & Confessio, cum reliquis vt supra.

2. Cùm celebrans ad Altare incipit *Introitum*, non signat se, sed manu dextra extensa, facit signum crucis super librum, quasi aliquem benedicens.

3. Non dicitur *Gloria Patri*, sed post Psalmum repetitur, *Requiem æternam*, nec dicitur *Gloria in excelsis*, nec *Alleluia*, nec *Iube Domine benedicere*, nec *Dominus sit in corde meo*; nec osculatur librum in fine.

4. Non dicitur *Credo*, non benedicitur aqua in Calicem fundenda, dicitur tamen oratio, *Deus qui humana substantia*, & c.

5. Cùm lauat manus, in fine Psalmi. *Lauabo inter innocentes*, non dicitur, *Gloria Patri*.

6. Ad Agnus Dei non dicitur, *Miserere nobis* cuius loco dicitur, *domina eis requiem*, nec tertio *domina nobis pacem*, cuius loco dicitur, *domina eis requiem sempiternam*, neque percutitur pectus.

7. Non dicitur prima Oratio ante Communionem, scilicet, *Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolus tuis &c.* nec datur pax.

8. In fine non dicitur *Ite missa est*; nec *Benedicamus Domino*, sed, *Requiescant in pace*.

9. Non datur benedictio, sed dicto *placeat*, & osculato Altari, dicitur *ut supra*, *In principio erat verbum &c.* alia omnia ut in alijs Missis.

ANNOTATIONES.

§. 1. Psalmi cum precibus dici solitis pro preparatione sacerdotis ante Missam Defunctorum omitti quidem possunt, sicut prohibentur dici ab Episcopo ante Missam Defunctorum, non autem omitti debent oscula Crucis in Amictu, Manipulo, & stola induendis, qua de re dubitauere quidam, eo quod prohibentur oscula rerum in Missa solemniori.

§. 2. Quando Celebrans incipit Introitum facit signum crucis quasi versus Defunctum, seu De unctos, pro quibus celebrat: sinistra vero super librum ponitur.

§. 3. Minister non osculatur ampullas quas Celebranti porrigit.

§. 4. *Requiem eternam dona eis &c.* in Missa dicitur in numero plurali quamuis pro vno celebretur.

§. 5. Si detur Communio intra Missam Defunctorum, quod tamen fieri non debet, nulla tamen datur benedictio.

§. 6. Dicitur in fine Missae semper *Requiescant in pace* scilicet pro vno fiat officium Missae.

§. 7. Canticum & Psalmus post Missam pro gratiarum actione dicuntur cum *Gloria Patri* ut alias.

§. 8. In die depositionis & anniuersario Summi Pontificis, & Episcopi dicitur prima Missa: quia, quae raro adhibentur, pretiosa reputantur, neque quotidiana vilescunt consuetudine, & ideo Missa semel in anno constituta in commemoratione omnium Defunctorum dici iubetur in exequijs Summi Pontificis, & Episcoporum.

Carem. Epif.
hb 2. cap. 11.
Gauantus
Part. 2. Tit.
12. n. 5.

Gauantus
Part. 2. Tit.
13. n. 1. lit. p.

Gauantus
ibid. lit. x.

Gauantus
Part. 2. Tit.
10. n. 6. lit. n.
& tit. 12. n.
1. lit. u.

Gauantus
Part. 2. Tit.
18. n. 6.

§. 9. Pro

§. 9. Pro defuncto Cardinali eadem prima Missa *Gauantus* dicenda est, mutatis orationibus. Rubrica quidem non *Ibidem n. 70.* præscribit, sed vsus ita declarat Rubricam, quia sunt Episcopis maiores. Pro Diacono tamen Cardinali dicitur oratio *Inclina*, vt in Missali.

§. 10. In die depositionis, tertio, septimo, trigesimo & Annuario dicitur secunda missa cum oratione *Ibidem n. 110.* propria pro defuncto Sacerdote. Neque refert in ea non fieri mentionem de die tertio, septimo, trigesimo, & Annuario, nam eadem oratio pro Papa dicitur in obitu & annuario eiusdem nulla facta annuarij mentione.

§. 11. Pro laicis certæ sunt regulæ in Missali: In eorum obitu, die tertio, septimo, & trigesimo dicitur secunda Missa, in Annuario verò tertia.

Extra prædictos dies, Missæ dicuntur, vt in quotidianis Defunctorum. Dies tertius, septimus, trigesimus & annuarius numerari debent à die obitus, seu depositionis, vt patet ex Collectis, in quibus fit mentio depositionis. sed S. Ambrosius *Serm. 70.* accepit depositionis vocabulum tam pro sepultura, quàm pro obitu, licet Ecclesia videatur distinguere inter obitum & depositionem: si contendis distingui numerabis hos dies à die sepulturæ, qua potiori iure subiacet defunctus Ecclesiasticæ curæ: vel sequere locorum consuetudinem, nisi Testatoris verba aliud sonent.

§. 12. In die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, Sacrificia quæcunque debent applicari omnibus Defunctis ex intentione Ecclesiæ, & consequenter cessant eo die omnes aliæ obligationes diei annexæ pro particularibus Defunctis.

Missale de secunda Missa defuncti.

Direct. Rem. in annotat. 2. diei Nouemb.

TITVLVS XIV.

De Missa priuata coram Pralato in loco sua iurisdictionis.

1. SI Sacerdos coram Cardinale vbique genitum, aut alio Pralato in loco suæ iurisdictionis, id est, Patriarcha, Archiepiscopo, Episcopo, in prouincia, Ciuitate, vel diocesi sua existente, item iuxta aliquos coram Abbate benedicti.

cto habente vsum Mitræ & baculi in Ecclesia tantum sui Monasterij celebraturus sit; si iam ibi Prælatus sit in Ecclesia ante medium Altaris, nisi aliud loci situs impediatur, aut cornu Epistolæ, accedit ad Altare.

Rubr. Miss. de ritu celebrandi Missam. tit. 3. de principio Missæ & confessione faciendæ. 2. Et supra part. 2. tit. 3. n. 2.

2. Factisque Altari, & Episcopo reuerentijs est, genuflexione Tabernaculo SS. Sacramenti, & inclinatione profundâ, Prælato: Præparatoque deinde Calice in Altari, & aperto Missali descendit, sicut in alijs Missis, ante infimum gradum Altaris, ibique stans ad cornu Euangelij, expectat signum incipiendi, aliquantulum ad prælatum conuersus, quo dato, iterum inclinat se Prælato profundè, & conuersus ad Altare, incipit Missam more solito.

Rubr. Miss. part. 2. tit. 3. n. 8.

3. In Confessione vbi dicitur *vobis fratres*, dicit *tibi Pater*, & similiter in fine, vbi dicit *vos fratres*, dicat, *te Pater*, quod dicens Prælato profundè se inclinat.

Rubr. loco cit. n. 10.

4. Dicto *Oremus*, ante orationem *Aufer à nobis &c.* inclinat se profundè Prælato, accedit ad medium Altaris, ante infimum gradum, & ibi incipiens *aufer à nobis secreta*, vt moris est, ascendit ad altare & alia peragit, vt in alijs Missis.

Rubr. part. 2. tit. 6. n. 2.

5. Finito Euangelio non osculatur librum, nec dicit *Per Euangelica dicta*, &c. Sed solus prælatus hæc peragit, Celebrante interim expectante, si non dicatur *Credo*, donec hæc à Prælato peracta sint.

Rubr. loco cit. tit. 10. n. 2.

6. Dicta prima oratione post *Agnus Dei* videlicet *Domine Iesu Christe qui dixisti &c.* osculatur Altare & ambabus manibus tenens pacis instrumentum, quod ei porrigitur à Ministro, illud osculatur, atque illud per ministrum ad Prælatum defertur osculandum.

Rubr. part. 2. tit. 12. n. 3.

7. Antequam Celebrans det Benedictionem, dicto, *Benedicat vos Omnipotens Deus*, conuersus ad prælato-

prælatum, eique profundè se inclinans, & quasi petens ab eo licentiam benedicendi, prosequitur, *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus* benedicens tantum assistentes à parte ubi non est Prælatus.

8. Post finem vltimi Euangelij, Celebrans ad Prælatum conuersus, adhuc stans in cornu Euangelij, facit illi profundam reuerentiam, & in Sacristiam redit. *Rub. part. 2. tit. 12. n. 6.*

9. Si celebrat coram Papa, accedens ad Altare ei genuflectit, & antequam incipiat Missam genuflectit, accipit ab eo benedictionem. Item genuflectit ad Confessionem dicens *Tibi Pater & te Pater*. Item antequam ascendat ad Altare post Confessionem. Item antequam populo benedicat in fine Missæ. Denique post vltimum Euangelium. Cætera peragit, vt in alijs Missis. *Rub. locis citatis.*

10. Si autem Sacerdos celebrat coram Prælati extraneis, Missam dicit, ac si nulli adessent Prælati, imò ipsi Capellani Episcoporum extracorum Diœcesim ab huiusmodi ritibus abstinere debent. Deferendus est tamen illis liber Euangeliorum, & pacis instrumentum osculandum, & in fine Missæ fit eis à Celebrante, & ministro reuerentia. Id etiam fieri debet Principibus, non tamen liber Euangeliorum illis est deferendus, nisi forte sint ex illustrissimis & potentissimis, ex tolerantia, vt supra, nunquam tamen fœminis.

TITVLVS XV.

De prima Missa noui Sacerdotis priuatim Celebranda.

1. Si celebretur solemniter fiant omnia vt in capitibus sequentibus, de Missis solemnibus præscribetur, & Sacerdoti nouo semper assistat aliquis Sacerdos superpelliceo stolæque coloris

conuenientis indutus, & in ritibus Sacris uertus, qui illum iuuet, & semper, si fieri potest, Cæremoniarius.

2. Altare parabitur solito festiuus, & super ea sex Candelæ possunt accendi, & paramenta eius, ex pulchrioribus, & Cæremoniarius, aut alius cum superpelliceo & stola semper assistet cum duobus saltem Clericis, quorum maior librum gestabit, alter uero ampullas à sinistris eius, & eos sequetur assistens aut Cæremoniarius, & postea Celebrans cum Calice de more, nisi forte Calix iste, liber, & alia sint iam ad Altare præparata, quod in eo casu conuenit.

3. Ambo Clerici supra dicti genuflectent hinc inde à lateribus Altaris, modò in plano usque ad Confessionem peractam, modò super infimum gradum, scilicet ab Introitu usque ad finem Missæ, ambo etiam Celebranti respondebunt, quando opus erit, ambo ministrabunt ad lotionem & absterfionem manuum Celebrantis, minor infundendo aquam, alter ministrando manutergium (vel ille tantum qui est in cornu Epistolæ utrumque faciet) ambo cereos accendent ante elevationem, & eleuabunt Planetam ad utraque elevationem, ambo extendent pannum aut communicandos, si adsint, & ambo prout uenerant redibant in Sacristiam. Qui librum ad Altare detulit illum deferet ad cornu Euangelij, & iterum ad cornu Epistolæ, & ab Altari in Sacristiam alter uero pulsabit campanulam, proindeque locus huius erit in cornu Epistolæ, illius uero ad Cornu Euangelij.

4. Cæremoniarius autem genuflectit ad dexteram Celebrantis dum facit Confessionem paulò post eum: deinde semper assistit ad librum, & se cum Celebrante semper inclinatur, genuflectit ac signat, quando opus est, quasi eum præcedens

ia hu-

in hui
ter, ne
cit po
Et ite
ad de
Domi
guini
sa, ni
Sacer
est.

5.
sed ip
rene
quoc
rum
Sace
Solet

§.
ordi
tias
§.
cerd
dam
erit
stari
qua
§.
cere
dili
era
dod
dar
Cel
cis
lig
tes
me
cle
re

in huiusmodi actibus, modestè tamen & prudenter, non tamen quando extendit manus, benedicit populum, oblata, & alia facit similia: genuflectit etiam a verbis. *Qui pridie quam peteretur* vsque ad depositionem Calicis inclusivè: item a verbis *Domine non sum dignus* vsque ad sumptionem Sanguinis inclusivè, & ad benedictionem in fine Missæ, nisi sit Canonicus, qui honoris causa novum Sacerdotem dirigat. In reliquis stat, vt dictum est.

§. 5. Si facienda sit communio, fiat vt moris est, sed ipse Cæremoniarius à sinistris assistere potest, tenens Patenam sub mento communicantium, quod quidem ad dignitatem Episcopalem tantum pertinet, sed ob periculum, & metum, novi Sacerdotis, in primitijs tantum eiusdem, concedi solet.

ANNOTATIONES.

§. 1. Ordinati Sacerdotes, infra quadraginta dies ab ordinatione, iuxta antiquam consuetudinem, primitias suas celebrare debent. *Monitoria directio pro ordinandis*

§. 2. Ne quisquam fortè à susceptione ordinis Sacerdotalis reiectus, ad confusionem apud suos euitandam, ministerium Sacerdotale, quod non accepit, sacrilegà temeritate vsurpare attentet; Rectores Ecclesiarum nemini primitias celebrare permittant, antequam litteras suscepti Sacerdotij exhibuerit. *edita Colonia. 1644.*

§. 3. Quoniam Episcopus in fine ordinationum Sacerdotes omnes à se recenter ordinatos admonet, vt diligenter totius Missæ ordinem atque Hostiæ consecrationem, fractionem, & communionem ab alijs iam doctis Sacerdotibus discant, priusquam ad Celebrandam Missam accedant. Ideoque Sacerdos primitias Celebraturus attendat, vt pium, eruditum, & in Rubricis maximè versatum Sacerdotem pro instructore seligat: quia experientia docet, saepe eos deligi Sacerdotes, qui magis egerent doceri, quam docere, cum ipsi met in Cæremonijs ac ritibus, præsertim, Romanæ Ecclesiæ, parùm sint exercitati.

§. 4. Nullus Sacerdos primitias celebrare præsumere debet, nisi prius generales ac speciales Rubricas, &

ri vum

ritum Celebrandi Missam, tam priuatam, quam solemnem secundum præscriptum Missalis Romani diligenter perlegerit, & in Sacris Missæ ritibus optimè fuerit eruditus, atque ab aliquo Cæremoniarum & rituum Ecclesiæ Romanæ perito sacerdote easdem Cæremonias & ritus se perfectè didicisse Capitulo vel Decano, aut Pastori cui subest, testimonio sui instructoris debite probauerit,

§. 5. Ipse verò Sacerdos, qui primùm sacrificaturus est, curabit non tantùm, vt in oculis hominum religiosus ac irreprehensibilis esse appareat, ac exterior hominibus cultu suo nitent, visibileque altare omnigeno resplendet ornatu: sed præcipue, vt omni virtute, quâ Sacerdotem Dei altissimi decet esse præditum, singulari quodam vigore adolescat; & per viuam Dominicæ passionis memoriã ac commemorationem, de invisibili cordis sui altari omnibusque animæ suæ visceribus, viuã Passionis Christi fides, admiratio, inuocatio, fiducia, prædicatio, gratiarum actio, tanquam thymama suauissimum, in conspectum Dei, pro sua totiusque mundi salute ascendat.

§. 6. Non probatur illa consuetudo quorundam locorum, in quibus noui Sacerdotes induunt se paramenti in domibus profanis, & inde procedunt sic parati processionaliter ad Ecclesiam cantando Hymnos & cantica. Decentiùs enim est paramenta Sacra accipere in Sacristia, quàm in loco profano; vitari enim debent omnino multæ actiones profanæ in his nimis frequentes.

§. 7. De conuiuio, quod gratulationis ergò, eo die institui solet, nulla tangatur cura; nisi vt tantam lætitiæ causam nulla turpitudine minuat; Sacerdotalemque dignitatem nihil indecorum aut reprehensibile dehonoret. Nulla fiat profusio aut perditio sumptuû; nullæ saltationes, choreæ, aliaue Ludicra admittantur; sed in timore Dei, decenter, honestè, frugaliter, magnâque cum grauitate, & dignitate ita peragantur omnia, vt ebrietas, crapula, & quæ hinc sequi solent offensiones & peccata, nullam inueniant se huc ingerendi occasionem. Nec modo tempus matutinum paucosque dies qui præcesserunt, sed & pomeridianum, omnesque reliquos vitæ suæ dies, in omni pietate ac animi deuotione, ita transigat; vt ab ea hora qua primùm omnipotenti Deo sacrificabat, vultus eius nunquam in diuersa mutantur; ne ab incepta pietatis, grauitatis, ac digni-

tatis

ratis Sacerdotalis forma deficiens : sibi quandoque dissimilis esse inueniatur : sed quotidiana aut saltem frequentis sacrificij repetitione ac refectione , magis magisque in pietate omnique Sacerdotali virtute , crescat , augeatur , ac virili robore & constantia confirmetur : vt sacrificia quanto crebrius facit , tanto sanctiora faciat . Quod fiet si animum suum contra vecordiam , ignorantiam , stupiditatem , inuerecundiam , presumptionem : & harum filias , quas frequentia , assiduitate , & verustate suâ inducere consuetudo solet : reuiuo spiritu quotidie innouet , & ceu nouus homo , nouusque Sacerdos , ac quasi nunc primum sacrificaturus , nouo peccatorum odio , nouaque soli Deo seruendi voluntate , alacritate , ac constantia reuiuiscat , & attentâ diuinæ maiestatis consideratione , nouâ erga Deum reuerentiâ , verecundiæque modestia Deo amabilis appareat : atque per viam innouatamque passionis Christi recordationem , nouo amoris ac dilectionis ardore ignescat : erga susceptos denique suos , nouo charitatis ac commiserationis accendatur spiritu , quo causas ac personas , pro quibus sacrificandum est , in spiritus societate sibi approprians , & quasi in seipso , quæ aliorum sunt sentiens , iustâ ac dignâ discretionem ponderet : easque pro meritis suis , in vnione passionis Christi , per sacrificium Deo Patri commendet . Ad quam innouationem faciunt Psalmi & preces quæ in Romano Missali , & ex eo in alijs quibusdam libellis ad præparationem sacrificaturi Sacerdotis digestæ sunt . Ex quibus vt fructum illum capiant Sacerdotes : ad quem sunt ordinatæ : non satis esse putent si verbotenus illas raptim recitauerint : sed ita intendant in singulas sententias , adeoque in singula verba vt faciant ascensionem in corde suo , & de verbo in verbum , de sententia in sententiam , de versu in versum , Deo magis magisque appropinquent , eique in omnibus omnino desiderio , affectu , & voluntate similiores fiant , magisque conformes .

TITVLVS XVI.

De Ministro Missæ priuatae.

1. **M**inister deputatus ad inseruiendum Missæ

pri-

privata, quisquis ille sit, cessante omni impedimento ministrare debet alacriter in diuinam tentus maiestatem, & memor sit ad plusquam Angelicum se vocari ministerium, ideoque toto cordis affectu ad illud se compareret, ut fructum eius cum augmento gratiæ spiritualis consequi mereatur.

2. Hora designata accedit ad Ecclesiam, ibique aqua benedicta se aspergit, & orat, deinde vadit ad Sacristiam, ubi lauat manus dicens si velit, *Fiat Domine cor meum immaculatum, ut non confundar*, & si vacat, paululum orat iterum genuflexus dicens Orationem, *Actiones nostras, &c.* aut aliam similem. Hic Acolythatus ordine, si fieri potest, insignitus esse debet, atque etiam superpelliceo indurus, ex præcepto Missalis, & capillis modestè complanatis. Si tamen nullus adesset Clericus, posset ex consuetudine aliquis vir, siue adolescens supplere vices & Missæ ministrare; nunquam verò scæmina, ut dictum est supra, pag. 210. §. 16.

3. Sic indutus ampullas mundas vini, quod purum & album, si fieri potest, esse debet, & aquæ cum lance & manutergio defert ad Capellam, vel locum in quo Celebranda est Missa, eaque intra fenestellam in cornu Altaris paratam, vel super mensam, quæ dicitur Credentia, ponit, ibique tapetam Altaris decenter reuoluit versus partem posteriorem ipsius Altaris, vel potius amouet, quod videtur decentius; & puluerem delupet Altare excutit scopa aliqua ad id destinata; Parat etiam ibi alia ad Missam necessaria, videlicet tabellam Secretarum, Crucem in medio Altaris, duo Candelabra cum totidem cereis, & manutergium Sacerdotis. Parat etiam virgam cum candelula in eius summitate, ad accendendos & extinguendos cereos, & si qui sint communicandi

in Mis-

in Missa præsertim multi, parat hostiariam in qua tot sint hostiæ quot sufficiant, sicut & mappulam aut plures extendendas ante communicandos & aliam ad os purificandum, cum vasis pro eorum purificatione; ponit insuper Campanulam super Credentiam, nisi fortè vna specialis ibi appensa sit pro elevatione SS. Sacramenti. Si tamen hæc omnia sacrista peregerit isto onere liberatus erit minister.

4. Item, si iam Sacerdos sit paratus ad capienda paramenta, cereos accendit, incipiens ab eo qui est à parte Epistolæ, sumens ignem ex lampade quæ ibidem, vel alibi ardeat, vel secum deferret etiam ignem si necesse sit; non enim decet sumere ignem, de Altari aliquo, nisi aliter fieri non possit.

5. Deinde redit in Sacristiam vbi Celebrantem adiuvat à dextris eius, dum paramenta capit eo modo quo sequitur. Capit prius vestem ipsius superiorem si habeat, & eam complicatam loco congruo deponit, non super mensam vbi sunt paramenta, nisi necessitate urgente, inferiorem vestem etiam scopula emundat præcipue circa collaria. Si tamen Celebrans sit superpelliceo indutus, vt conuenit, ex Rubricis Missalis, hoc fieri non debet. Celebrans autem biretum suum non ponit super Calicem aut Missale, vt ea ratione Minister illud ab alijs possit dignoscere, alia enim via illud dignoscere potest.

6. Dum Celebrans lauat manus, ministrat ei aquam & manutergium, si opus sit, cum debitis reuerentijs: deinde daturus vestimenta Sacerdoti, cum adiuvat stans à sinistris eius, singula decenter accommodans.

7. Prindè ergo ei amictum dat, quem circa humeros eius parum replicat & reuoluit, si nimis circa humeros decidat, & aptat circa collaria, ita

H

vt ve-

vt vestium summitatem, hoc est collaria reg
Crucem verò, in medio Amictus, ita dispon
vt medium locum obrineat; nec ruga circa col
lum contrahatur.

8. Deinde ambabus manibus Albam accip
ens, Celebrantem collum submittentem eam
duit, & manu dextrâ eleuat primùm manicam
dextram, postea sinistrâ manicam sinistram, &
Sacerdos manus intra eas immittat, easque
culis oblati Sacerdos contrahit, si fortè longi
res aut laxiores sint.

9. Postea cingulum à tergo porrigens, Albam
circum circa eleuat, ne nimis effluat: sed deco
ter vndequaque pendeat, & vestes contegat,
liusque simbrias à lateribus antè & retrò ita ap
tat, vel ad latitudinem digiti, vel circa super te
ram æqualiter fluat. Tum adæquat etiam plica
turas ipsius Albæ tam circa collum quàm circa
cingulum; & latera, ne inconcinne appareant.
Tum manipulum ministrat, & chordulis, ad bra
chium sinistrum firmat infra cubitum non longè
à manu, ne cadat, aut Celebrantem impediât. Po
stea stolam ambabus manibus tenens osculanti
præbet Sacerdoti in Cruce, & eam circa collum
sic aptat, vt non longè a collo distet, nec tam alte
attollatur, vt à Planeta non regatur, eamque
tergo cum vitta ligat, si sit consuetudo, quæ facti
probat, ex communi vsu vrbis præsertim si sto
la sit latior, & ea Crux quæ est in stola, medio col
li respondeat.

10. Denique plicatâ posteriori parte planeta
super mensam in qua est, eleuataque ambabus
manibus vt caput Celebrantis submitti queat,
eam super collum & humeros eleganter accom
modat; Si autem planeta sit materiæ pretiosæ,
eam non plicare debet, sed in longum extensam
assumeret, & ea sic Celebrantem induet.

11. Dein-

11. Deinde paululùm retrocedens, diligenter prospicit an cuncta sint rectè circa Celebrantem disposita, & si quod non sit rectè dispositum illud statim adaptat; si Celebrans Sudariolo indigeat, illud appendit cingulo eius à parte dextera intra planetam, ne appareat.

12. Biretum Celebranti porrigit, cum osculo illius tantùm, capit Missale, manus apponens angulis inferioribus ipsius, sinistram nimirum angulo libri qua parte aperitur, & ante pectus illud sustinès, genuflectit imagini quæ est in Sacristia, modestè præcedens Celebrantem tribus aut quatuor passibus, oculis demissis, incessu graui, procedit ad Altare portans librũ ante pectus eleuatũ.

13. Si Sacristia sit post Altare maius, quantũ fieri potest, egrediatur per portam Euangelij, & regrediatur post Missam per partem Epistolæ, si ad illud Altare Celebrer. Si ad alia Altaria, seruet consuetudinem locorum quo ad exitum, & reditum. Si item occurrat ei in via aliquis Sacerdos paratus, quisque sequatur viam suam a latere suo dextro, & si contingat eum transire ante maius Altare in quo sit Tabernaculum SS. Sacramenti, genuflectit post Sacerdotem eo loco tamen, vt eum statim præcedat; vbi verò est SS. Sacramentum expositum, vel eleuatur, vel est super Altare, accipit biretum Celebrantis & genuflectit, sed non surgit, quin Celebrans prius surrexerit, cui tamen prius biretum reddit. Si autem Altare ita situm sit, vt Celebrans ad medium illius accedere nõ possit quin prius ante cornu Epistolæ transeat, aliquantulùm retrocedens, aditum illi transfrenti præbet; & si ipse ante medium Altaris transierit, genuflectit in ipso medio.

14. Cum ad Altare peruenerit, minister ad dexteram Celebrantis sistit se, & stans ibidem accipit ab eo biretũ dexterã, cũ osculo tantùm illius, illudq; à maiore digitum sinistrae manus appen-

dit, & postea genuflectit, licet Celebrans non genuflectat.

15. Aduertat vt semper genuflectat transiens ante medium Altaris, etiam si sit super illud sola Crux, cum Sacri Ministri ipso digniores, in Missa solemniter semper dum crucem transeunt genuflectere debeant.

Notandum etiam est quod licet minister in multis actibus transiens ante Crucem se inclinet tantum profundè, nihilominus concurrentes cum Celebrante Sacerdote genuflectente, aut inclinante se profundè, ipse etiam semper genuflectere debet, vt accidit in primo accessu ad Altare, & in vltimo recessu: semper autem sine dubio genuflectit transiens ante Tabernaculum SS. Sacramenti, in quocumque Altari existenti.

16. Facta ergo genuflexione ascendit ad Altare per cornu epistolæ, ne sit collateralis Celebranti, librumque clausum super cussinum ibi paratum collocat, ita vt pars inferior libri Altare tangat, superior verò puluinari adhæreat, & ea pars, qualibet aperitur, sit versus medium Altaris.

17. Tum per idem cornu epistolæ descendens biretum Celebrantis clauo appendit, vel alio loco congruo deponit, & nunquam super Altare, & postea, si opus sit, Capellam claudit, nec sinat laicos intra illam consistere, si fieri potest, præsertim fœminas.

18. Deposito bireto redit ad Altare, & facta genuflexione in medio, accedit ad latus Euangelij, vbi genuflectit in plano aliquantulum post Celebrantem, & à sinistris eius, vel si sint pluri graduum ordines, ante infimum gradum supremo ordinis, manibus iunctis, vsque ad Introitum Missæ.

19. Cum Celebrans incipit Missam dicens: *In*

nomi-

nomine Patris se signat cum eo, & respondet ei dum dicit. *Introibo, &c.* addens, *Ad Deum qui latificat iuventutem meam.* Similiter respondet ei ad Psalmum *Iudica me Deus,* eadem voce & tono, inclinans se ad versum, *Gloria Patri,* Ad versum *Adiutorium nostrum* se signat & respondet: *Qui fecit cælum & terram* Dicto à Celebrante *Confiteor,* non respondet *Amen,* sed statim dicit *Misereatur tui,* conuersus ad Celebrantem dicens, *tibi Pater,* & *te Pater* conuertit se inclinatus ad Celebrantem, & dicens *ter,* *Meâ culpâ,* ter pectus suum percutit. Dicto à Celebrante *Misereatur vestri* adhuc inclinatus respondet *Amen.* Ad *Indulgentiam* se signans idem respondet, Inclinat se iterum dum Celebrans dicit *Deus tu conuersus,* ad quæ respondet vt in ordinario Missæ.

20. Cùm Celebrans dicens *Aufer à nobis* ascendit ad Altare, ipse genuflectit super infimum gradum Altaris, sic manens, non manibus iunctis, sed decenter pectori appositis, donec Euangelium dicatur, nisi necessitate cogente, ibique respondet ad *Kyrie,* ad *Dominus vobiscum.* Ad conclusionem Orationum. Et ad finem Epistolæ *Deo gratias.* Si autem nulli sint gradus ad Altare, sed tantum bradella, seu suppedaneum genuflectit tantum in plano. Ad versum *Gloria Patri,* in latroitu inclinat se versus Altare.

21. Quando Celebrans dicit *Flectamus genua,* ipse minister subdit *leuate* genu flexus, nec surgit ad orationem sequentem, & dum Celebrans vertit se ad populum dicturus *Dominus vobiscum,* aut *Orate fratres,* paululum se inclinat. In fine cuiuslibet lectionis, seu Prophetiæ, vel Epistolæ, respondet, *Deo gratias* exceptis vltima prophetia Danielis sabbato quatuor temporum & lectionibus Feriæ 6. Paraiceues, & Sabbati Sancti, si diebus istis

ministret. Ad nomina *Iesu, Maria;* & Sanctorum de quibus dicitur Missa aut sit commemoratio, inclinat cum Celebrante profundè vel profundius pro dignitate personarum.

22. Circa finem Gradualis, vel Sequentia aut Tractus, surgit, accedit ad cornu Epistolæ genuflectens in medio, ibique ambabus manibus accipit Missale, illudque cum cussino, defert cum debita genuflexione ad latus Evangelij per planum, quod semper si fieri potest observare debet, & ita illud super Altare collocat, ut superior pars libri respiciat cornu Altaris, non verò partem sine partem eius contra se directam.

23. Postea directè per gradum anteriorem descendit in planum ad cornu Epistolæ, genuflectens in medio, & in dicto cornu stat in plano manibus iunctis, versus Celebrantem, & respondens, se signans in fronte, ore, & pectore, ac genuflectens cum eo, quando opus est, versus Altare. Item respondet *Et cum Spiritu tuo, & Gloria tibi Domine,* & in fine adhuc stans dicit *Aus tibi Christe.* Quod similiter facit in fine passionis, quæ dicitur loco Evangelij, præterquam die parasceves, finitoq; Evangelio genuflectit in eodem cornu Epistolæ.

24. Dum Celebrans incipit Symbolum, genuflexus, & manibus iunctis caput inclinat dum dicit *Et incarnatus est, &c.* & in fine se signat.

25. Si quis fortè communionem petit ad Altare ubi ministrat, neque in eo sit Tabernaculum SS. Sacramenti, aut ante Sacrum parvæ hostiæ non fuerint paratæ, dum Celebrans legit Offeritorium, minister antequam ampullas accipiat offert Hostias de Credentia in Hostiaria, & eas offert Celebranti, sine eorum contactu secundum numerum communicandorum, quem eidem debet assignare, cum inclinatione debita, pro ipsius qualitate antè & post.

Gavantus
Part. 2 Tit.
6 lit. 1.

26. Lecto Offertorio idem Minister surgit, & factâ genuflexione, ascendit ad Altare, vbi velum Calicis à Celebrante depositum accipit, plicat, & prope tabellam secretorum versus cornu Epistolæ, ad posteriorem partem Altaris iuxta gradus vbi sunt candelabra, collocat extra Corporale, & non ante Crucem, quæ est in medio Altaris. Si tamen minister non possit plicare velum, vt supra, Celebrans ipse id faciet. Tum factâ genuflexione iterum ad Credentiam vadit, & sumens ampullas, dextra scilicet pedem ampullæ vini, & sinistra pedem ampullæ aquæ, & ambabus manibus bacile, ampullis super illius extremitatibus positis, cauens ne decidant, ascendit ad Altare, per gradus Epistolæ, portans eas eleuatas, atque à se inuicem, & pectore aliquantulum remotas, rostris ad se conuersis.

27. Sed antequam ascendat, si ministrat in Altari maiori, cum ad infimum gradum peruenit, ponit primò super illum pedem sinistram, retento dextro in plano, & genu dextro super eundem gradum reflexo, Tabernaculo reuerentiam facit, si adsit. Et statim ascendit ad secundum gradum, ac deposito bacili super cornu Epistolæ, ambas manus cum ampullis æqualiter eleuatas super Altare ponit. Deinde offert Celebranti ad se venienti ampullam vini, quam prius osculatur, illi se inclinans vel genuflectens pro qualitate personæ, & supponens lancem iisdem ampullis, ne guttæ super Altare decidant. Tum ampullam aquæ mutat à sinistra ad dexteram, & recipiens ampullam vini à Celebrante sinistra cum quasi osculo illius & debitis reuerentijs, eidem ministrat dextra ampullam aquæ quam etiam prius deosculatur, eamque retinet demissam aliquantulum dem Celebrans benedicit aquam, quam statim attollit, & eidem Celebranti porrigit cum debitis reue-

rentijs, vt supra, eamque postea recipit dextera eum quasi osculo illius, & reuerentijs debitis. Offert autem, & recipit ampullas sine osculis manus Celebrantis, per pedem eas tenens vt Celebrans eas per aurem seu Manubrium capere possit.

28. Dum Celebrans offert Calicem, minister reportat tantum ampullam vini ad Credentiam, ibique mantile accipit, & portat plicatum ad Altare, illudque super ipsum Altare ita aprat, vt Celebrans illud capere possit facile, & tenens sinistra bacile, dextera verò ampullam aquæ per aurem, Celebranti que se inclinans, vt supra, & ampullam quasi osculans fundit parum aquæ in peluim, deinde in medio bacilis super indices, & pollices Celebrantis, donec ipse det signum desinendi, eleuando parum manus ipsique ministrat non super Altare, sed extra illud, scilicet ante cornu anterius Altaris: brachium suum dextrum paululum ab ipso produciens, ne aquæ guttis maculet paramenta Altaris; bacile verò quasi ad cinguli altitudinem eleuat, & ampullam ad octo circiter pollicum mensuram super ipsum bacile attollit. Tum iterum se inclinat, & irmissa in sacrarium aqua, vel in locum congruum, & nullo modo in pauimentum, sic vt nihil aquæ in pelui, remaneat, omniaque ad credentiam reportat, facta Celebranti debita reuerentia, ibique mantile plicat, sumptaque campanula, cito redit ad Altare ad cornu Epistolæ, vbi ponit campanulam propè se.

29. Si SS. Sacramentum sit expositum, non ascendit ad Altare, sed in plano consistens, ibidem ministrat Celebranti, sine osculis ampullæ, & manutergij ad lotionem & extersionem manuum eiusdem, populo terga vertens in plano, ibique tenet tunc manutergium super brachio sinistro, & illud eodem modo recipit, ac statim cum debitis reuerentijs reportat ad Credentiam, & cito redit, vt supra, ad cornu Epistolæ, vbi Celebranti di-

centi

centi *Orate fratres*, genuflexus respondet *Suscipiat Dominus*, non tamen prius, quin ipse Celebrans circulum perfecerit, & ultimum verbum scilicet *Omni po entem* finierit, nec in fine dicit *Amen*, sed ipse Celebrans.

30. Ibidem genuflexus respondet ad Præfa- Gavantus
tionem, inclinans caput ad *Deo nostro*, ad *Sanctus* Part. 2. Tit.
non percutit pectus, sed ter, non tamen conti- 3. n. 6. l. r. h.
nuatè, pulsat campanulam, quod est decentius, duobus ictibus pro singulis ternis vicibus. Tum reponit eandem campanulam erectam in secundo gradu ad dexteram Celebrantis, cum quo se signat ad *Benedictus*.

31. Dum Celebrans dicit *Memento*, vel citius, si opus sit, surgit, capit virgam & in eius summitate aprat candelam, si iam ante Missam eam non aprauerit, eaque, sumpto lumine ex lampade, vel aliunde ex candelabro quod est in cornu Epistolæ, si aliter fieri non potest, (quod tamen non videtur convenire) cereum qui est in candelabro maiore ad cornu Epistolæ, accendit pro elevatione SS. Sacramenti. Sed in festis de præcepto, si sit consuetudo, cereos utriusque candelabri, incipiendo à parte epistolæ, si tot sint, accendit, eosque accendendo sit versa facie semper ad Altare, si fieri potest, & hæc agendo Celebrantem quandoque obseruet an ad actum consecrationis pervenerit. Tum enim deposita virga etiam si cereum nondum accenderit, ad campanulam, pulsandam accedit, nec extinguit cereum, aut cereos donec Celebrans pretiosum sanguinem sumpserit, & alios, si sint, communicaverit. Tum genuflectit super infimum gradum Altaris in cornu Epistolæ, vel supra bradellam post Celebrantem, si nulli sint gradus. Ad Consecrationem iungit manus, si potest & inclinat se profundè.

32. At cum ipse Celebrans, facta consecratio-

H s

ne Ho-

ne Hostiæ, surgit à genuflexione vt eleuet eadem Hostiam, sinistram manu minister capit posteriorem partem planetæ, in medio partis infimæ eamque eleuat tantillum ad Eleuationem Hostiæ, ne Celebrantem impediatur, sine villo osculo ipsius Planetæ, dextera verò ter campanulam eodem modo quo supra pulsatur. Primò dum genuflexit, deinde dum eam eleuat, & denique dum Celebrans eam deponit, adorans deuorè SS. Sacramentum. Idemque præstat in eleuatione Calicis profundè se inclinans sicut ad Eleuationem hostiæ.

33. Si fortè fiat tunc Processio, aut si celebretur Missa solennis, aut aliquid aliud iuxta Altare vbi tunc Celebratur Missa, minister non pulset campanulam, deposita Hostia idem minister etiam Planetam deponit sine osculis, quod & facit post eleuationem Calicis.

34. Deinde statim cum Celebrans surgit, etiam surgit & recedit ad priorem locum vbi genuflexus manet, iunctis manibus si velit, vique ad summationem sanguinis, nisi danda sit pax, ibique campanulam prope se deponit, & respòdet quando opus est, & ad ea verba *Nobis quoque peccatoribus miserere nobis, dona nobis pacem*, post *Agnus Dei, & Domine non sum dignus*, percutit pectus, vti Celebrans.

35. Si danda sit Pax, dicto à Celebrante *Agnus Dei*, accipit pacis instrumentum, & genuflexus ad dexteram Celebrantis, dum dicit Orationem *Domine Iesu Christe qui dixisti, &c.* tenet idem instrumentum eleuatum super Altare, quod, dicta oratione, osculandum ei præbet, cui dicente *Pax tecum*, ipse respondet, *Et cum Spiritu tuo*, adhuc genuflexus.

36. Tum si aliquis sit Prælatus, aut Princeps, vel etiam vir insignis, surgit & defert illi pacem. Non autem tenet, nec dat pacis instrumentum, nisi sint personæ aliquæ insignes, vt supra.

37. Quan-

37. Quando faciendâ est Communio, postquam Celebrans sumpserit pretiosum sanguinem, & non prius extendit linteum si antea extensum non fuerit ante communicandos, ut in Rubricis, non illud quod extergendis manibus Celebrantis seruit, cum id non deceat, & genuflexus manibus iunctis à latere Epistolæ dicit *Confiteor Deo, &c.* ut in Missa. Deinde communicatis vas vini & aquæ porrigit, cum altera mappa, ut se purificent.

38. Si non fiat Communio dum sumitur, sanguis à Celebrante surgit, & campanulam reportat ad Credentiam, & ibi accipit ampullas per manubria cum peluicula, & æqualiter eas eleuatas defert ad Altare cum iisdem genuflexionibus, & in cornu Epistolæ deponit peluiculam super Altare, & primò extensa manu dextera ministrat vinum ex ampulla quam tenet per aurem, cum quasi osculis ampullæ, & reuerentijs debitis antè, & post, pro Celebrantis purificatione, ut supra dictum est de offertorio, excepto quòd tenet hic ampullas per aurem, non per pedem. Tum rursus eodem modo ministrat pro digitorum ablutione, paululum retrocedens, ex eadem ampulla vinum, eaque deposita super peluicula, vel super Altare, capit eadem dextera aliam ampullam aquæ, ex qua ministrat aquam. Infundit autem vinum & aquam paulatim in medio ipsius Calicis super pollices, & indices ipsius Celebrantis, sicut ad *lauabo*, nempe immota manu, & quo ad Celebrans, eleuatis paululum digitis, aut Calice designum desinendi, & tunc verceolum retrahat incuruato adhuc ore, aut canaliculo ampullæ, sed prius illam erigat, ne guttæ aliquæ super pedem Calicem aut mappæ decidât. Deinde facta genuflexione, reponit ampullas cum peluicula super Credentiam, & eas suis operculis tegit.

39. Postea defert Missale clausum cum cussi-

no eo modo quo supra, ad cornu Epistolæ cum genuflexionibus, illudq; ibi repositum aperit in folio, in quo Celebrans lecturus est communionē.

40. Deinde extinguit cereum vel cereos maiorem candelabrorum, & primo eum qui est à parte Euangelij, mox deponit loco congruo extintorium, cauens ne cerei mancant fumigantes. Si tamen facienda sit communio post Missam non extinguit prædictos cereos, nisi post peractam communionem; mox redit ad cornu Euangelij, ibique genuflexus manet donec acceperit benedictionem, ad quam se signat, & respondet Celebranti ad ea quæ debet. In Quadragesima se inclinat etiam genuflexus ad orationem super populum, incipiens statim ac Celebrans incipit *Humiliate capita vestra Deo.*

41. Cum legitur Euangelium, stat à latere Epistolæ, ubi se signat, & genuflectit cum Celebrante facie ad Altare versa, ac quando non legitur Euangelium S. Ioannis (quod facile aduertet minister ex libro, quem idcirco Celebrans relinquit apertum super Altare.) dicto *Ite Missa est,* sollicitè transfert librum ad cornu Euangelij cum solitis reuerentijs aduertens ut, si fieri potest, sit genuflexus in plano ante medium Altaris, quando Celebrans dat benedictionem, ad quam tunc non se signat.

42. Finito Euangelio, & non prius, extinguit cereos Altaris cum instrumento incipiens à parte Euangelij, vel curat ut per alium extinguantur. Deinde ascendit per gradus collaterales Epistolæ, ut in principio, accipit Missale & biretum Celebrantis, quod nunquam superponit Altari, & vadit per planum propè medium Altaris ad dexteram Celebrantis, ubi facta debita genuflexione, & inclinatione Celebranti antè & post, porrigit illi biretum cum quasi osculo illius, tali modo, ut

Cele-

Celebrans illud capere, & capiri suo facilè imponere, atque aptare possit. Tum incedens ante illum, portansque librum, vrinitio, redit eodem modo quo venerat ad Sacristiam.

43. Cùm ad Sacristiam pervenerit, sistit se, Celebranti se inclinat & expectat donec transeat. Tum procedens inclinat se imagini, quæ est in Sacristia, & iterum Celebranti à quo biberum accipit cum quasi osculo illius, illudque suo loco reponit, similiter & librum. Deinde redit ad sinistram Celebrantis, quem, dum se exiit, adiuvat hoc modo. Primò planetam eius accipit, admodum intra eam, à parte posteriori, & extensam, non verò inuersam supra mensam collocat; Postea stolæ ligamen soluit, si opus sit, eamque acceptam cum osculo prope crucem, etiam non inuersam super planetam extendit, & aptat, in medio Stolæ manipulum etiam cum osculo ponit eodem modo. Tum cingulum à tergo Celebrantis accipit, & duplicatum decenter superimponit, deinde Albam detrahit à brachio sinistro, & postea à brachio dextro, quam statim aprabit, & ita recolliget, vt aliùs, commodè illam induat, & si opus sit, excutiet puluerem aliquantulum circa eius fimbrias.

44. Deinde recepto à Sacerdote amictu, genuflexus, secundum morem quarundam Ecclesiarum, statim benedictionem à Celebrante petit dicens, *Benedicite Pater*, & prædictum amictum suo loco reponit. Si talis non sit consuetudo, Amictum recipiet, & super Albam extensum collocabit, chordulis, ne terram tangerent, super eum eleuatis.

45. Si verò prædicta paramenta eo tempore quo Sacerdos exiit se, ita componere non possit, postea ea adaptare non negligat, semper autem

cum solitis osculis, vt initio Missæ, à Celebrante ea recipiat.

40. His peractis, redit ad Altare, vbi Celebrata fuit Missa, & inde si necesse sit, ea quæ prius pro Celebrante attulerat, reportat, vel à Sacrifici aut alio reportari curat, cuiusinque ad latus Epistolæ transfert, si erat à parte Euangelij, tunc superpelliceum deponit, & aliquantulum orationi vacat.

ANNOTATIONES.

§. 1. Non aliter quàm stans aut genuflectens ministrat, & si forte aliquid desit, id requirat antequam Celebrans eo indigeat. Modesto, & moderato tono Celebranti respondeat Quietè semper & cum silentio omnia sua officia peragat, nec ab alijs edistrepitum patietur, maxime ab inchoato Canone, & multo magis à se ipso.

§. 2. Abstineat quantum potest à nimia tussi & excreatione omnemque tumultum mendicantium, infantium, & canum clamorem compescat; prudenter tamen, ne vlli det offensa occasionem, nec permittat laicis Capellæ ingressum, quantum poterit.

§. 3. Nunquam relinquat Celebrantem solum ad Altare, & si exire cogatur substituatur alium.

§. 4. Aduertat vt transiens ex vna parte Altaris ad aliam, non incedat per suppedaneum Altaris, vbi stat Celebrans, sed semper quantum fieri potest, per planum, nec etiam in toto hoc ministerio terga vertat Cruci vel Altari, quantum possibile est.

§. 5. In hyeme, si opus sit, prunas Celebranti ministrat post lotionem manuum, antequam legatur communio, ac quoties Sacerdos innuerit, & si fortè ignitabulum super Altare deponit, laminam ferream, aut alterius materiae illi supponat.

§. 6. Biretum tradit, & accipit cum osculo illius, & non manus, vel potius cum quasi osculo.

§. 7. Candelas, cum opus fuerit, emungit, quas ad lampadem, si est iuxta Altare, accendit potius, quam ad Cereos Altaris, nisi aliud obster.

§. 8. Similiter lumen ministrat Celebranti, si tempore, vel loco obscuro celebret. Præcipuè ad ea quæ raro leguntur, videlicet ad Epistolam, Euangelium, Orationes, & alia id genus.

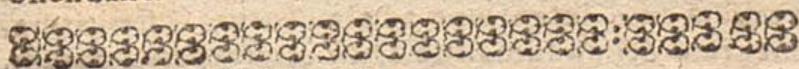
§. 9. Trans-

§. 9. Transfert librum semper apertum ab vna parte ad alteram clausumque casu aperit iterum dum delatus est aperit, præterquam in principio Missæ.

§. 10. Si facienda sit communio in fine Missæ, genuflectit à latere Epistolæ, & ea peragit suprâ de communione præscripta. Factâ communione vasculum ad abluendos digitos præparatum semper Celebranti porrigit, deinde reddito ei bireto, ambo recedunt.

§. 11. Ne Clerici, aut scholares vel nuditate sua (quemadmodum in ætate passim semiuestitos pueros scholares, in hac Prouincia videre est) vel laceris aut immundis vestibus, sacrificio diuino aliquid decoris detrahant: vel longo superpelliceo induti sint, aut saltem honestè palliati.

§. 12. In moribus & pietate Clerici inservitores, ita sint instituti, vt non solum ipsi nihil faciant, quod offendere virum religiosum possit: sed & illos qui fortè irreligiosè astabunt, aut quidquam quod Christianam dedeceat pietatem agent: tanquam Angeli Dei altissimi sine vilo rubore, cum omni grauitate ac reuerentia sui officij admoneant, diligentissimè tamen cauentes, ne dum aliorum offensiones corrigunt, ipsi grauius offendant.

PARS TERTIA

RUBRICARVM,

Quæ defectibus in Celebratione occurrentibus remedia adhibet, titulis decem.

TITVLVS I.

De defectibus in Celebratione Missarum occurrentibus, in genere.

SAcerdos celebraturus, omnem adhibeat diligentiam, ne deficiat aliquid ex requisitis ad Sacramentum Eucharistiæ conficiendum. Potest autem defectus contingere ex parte materiæ cōsecrādæ, & ex parte formæ adhibendæ, & ex parte ministri conficientis. Quidquid enim horum deficit, scilicet materia debita, forma cū intentione, &